

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Hukuk Fakültesi/Özel Hukuk Anabilim Dalı

Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans

MÜTESELSİL SORUMLULUKTA ZARAR VERENLERİN BİRBİRİNE KARŞI RÜCU İLİŞKİSİ

Sebanur AŞIK

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

MÜTESELSİL SORUMLULUKTA ZARAR VERENLERİN
BİRBİRİNE KARŞI RÜCU İLİŞKİSİ

Sebanur AŞIK

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Hukuk Fakültesi/Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Sebanur AŞIK tarafından hazırlanan "Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücu İlişkisi" başlıklı bu çalışma, 10.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR (BaŐkan)

[İ m z a]

Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR (Danışman)

[İ m z a]

Doç. Dr. Yıldız ABİK (Üye)

[İ m z a]

Dr. Öğr. Üyesi Derya ATEŞ (Üye)

Bu tez çalıŐmasında Sayın (Unvanı, Adı ve Soyadı) Ortak Danışman olarak görev almıştır.

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir.
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

17/06/2019

Sebanur AŞIK

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Sebanur AŞIK

ÖZET

AŞIK, Sebanur. *Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücu İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Birden fazla kişinin aynı zarara sebebiyet vermesi durumunda, zarar veren kimseler bu zararın tamamından birlikte sorumlu olurlar. Müteselsil sorumluluk kavramını ifade eden bu durum Türk Borçlar Kanununun 61. ve 62. Maddesinde düzenlenmiştir. Bu kural birden fazla zarar verene karşı zarar görenin durumunu güçlendirmek ve zararın giderilmesinde kolaylık sağlamak amacıyla kanunda haksız fiil düzenlemesinden farklı bir düzenleme olarak yer almıştır. Müteselsil sorumluluk ile birlikte zarar gören, dilediği zarar verene zararının tazmin edilmesi amacıyla başvurma hakkına sahip olmakla birlikte, zararının tamamı tazmin edilinceye kadar da tüm sorumluların sorumluluklarının devam etmesini sağlamaktadır. Bu ilişki müteselsil sorumlulukta zarar gören ile zarar verenler arasındaki dış ilişkiyi ifade etmektedir. Zararın tamamı tazmin edildikten sonra, tazminatın zarar verenler arasında paylaşılması meselesi gündeme gelir ve bu da zarar verenler arasındaki iç ilişkinin konusunu oluşturur. İç ilişki esasen rücu düzeni ile ilgilidir ve kendi payından fazlasını ödeyen zarar verenin, fazla ödemediği kısmı diğer zarar verenlerden yine onların payları oranında talep etmesini ve bundan kaynaklanan paylaşım düzenini ifade etmektedir. İç ilişkinin amacı tazminatın zarar verenler arasında adil bir şekilde paylaşılmasıdır. Bu çalışma ile müteselsil sorumlulukta zarar verenler arasındaki iç ilişki kapsamında rücu ilişkisi, doktrin ve Yargıtay görüşleri de belirtilerek ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler

Borçlar Hukuku, Borçlar Kanunu, Müteselsil Sorumluluk, Haksız Fiil Sorumluluğu, Rücu İlişkisi.

ABSTRACT

AŞIK, Sebanur. *Recourse Relation between Persons Who Cause Lose in a Joint Liability*, Master's Thesis, Ankara, 2019.

More than one person causes the same damage than they are each liable up to the full amount of the damage jointly. This situation, which expresses the concept of joint responsibility, is regulated in Article 61 and 62 of the Turkish Code of Obligations. This rule is a different arrangement from the regulation of tort liability in order to strengthen the situation of the injured party and also to ease compensation for damage. The damaged person has the right to apply for the compensation of the damage to any one of damaging by the joint liability. Also it ensures that the responsibilities of all those responsible proceed until the compensation is fully compensated. This relationship refers to the external relationship. After all the compensation has been compensated, the issue of sharing the compensation among the damaging comes into question, which is the subject of the internal relationship between the damaging. The internal relationship is essentially related to the recourse scheme and implies that the payer, who pays more than his share, asks for the portion from other damaging. The purpose of the internal relationship is to provide a fair share of compensation among the damaging. In this study, the recourse relation has been examined in detail with the doctrine and the opinions of the Supreme Court of Appeals.

Keywords

Law of Obligations, Code of Obligations, Joint Liability, Tort Liability, Recourse Relations.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	İ
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	İİ
ETİK BEYAN.....	VI
ÖZET.....	İV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	XI
ÖNSÖZ.....	XII
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: MÜTESELSİL SORUMLULUK KAVRAMINA İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRMELER	4
1.1 MÜTESELSİL SORUMLULUK KAVRAMI.....	4
1.1.1 Genel Olarak	4
1.1.2 Müteselsil Borçlulukla İlişkisi.....	5
1.1.3 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Müteselsil Sorumluluk Konusunda Getirilen Yenilikler	7
1.1.3.1 Tam Teselsül-Eksik Teselsül Ayrımı Kaldırılmıştır	8
1.1.3.2 BK m.51/2 Düzenlenen Eksik Teselsülde Rücu Sıralaması Kaldırılmıştır	8
1.1.3.3 Ödeme Yapan Borçlunun Alacaklının Haklarına Halef Olacaktır.....	9
1.1.3.4 Borçlulardan Biri Lehine Kesilen Zamanaşımı Diğer Borçlular Açısından da Kesilmiş Sayılacaktır	9
1.1.3.5 Alacaklının Borçlulardan Biriyle Yaptığı İbra Anlaşması Diğer Borçluları, İbra Edilen Borçlunun İç İlişkide Payına Düşen Miktar Kadar Borçtan Kurtarmaktadır	10
1.1.3.6 Rücu Zamanaşımı Kabul Edilmiştir.....	11
1.2 MÜTESELSİL SORUMLULUĞUN AMACI VE İŞLEVİ.....	12

1.3	MÜTESELSİL SORUMLULUĞU DOĞURAN SEBEPLER.....	13
1.3.1	Birden Fazla Kişinin Aynı Sebepden Dolayı Sorumlulukları.....	13
1.3.1.1	Birden Fazla Kişinin Kusur Sorumluluğu.....	14
1.3.1.1.1	Birden Fazla Kişinin “Ortak” Kusur Sorumluluğu	14
1.3.1.1.2	Birden Fazla Kişinin “Bağımsız” Kusur Sorumluluğu	16
1.3.1.2	Birden Fazla Kişinin Kanuna Dayalı Sorumluluğu	16
1.3.1.3	Birden Fazla Kişinin Sözleşme Sorumluluğu	17
1.3.2	Birden Fazla Kişinin Çeşitli Sebeplerden Dolayı Sorumluluğu.....	17
1.4	MÜTESELSİL SORUMLULUĞUN YAPISAL ÖZELLİKLERİ.....	18
1.4.1	Genel Olarak	18
1.4.2	Zararın Bölünemeyen Tek Bir Zarar Olması	18
1.4.3	Sorumluluk Sebeplerinin Gerçekleşmesi	19
1.4.4	Hukuka Aykırılık	20
1.4.5	Aynı Zarara Birlikte Sebep Olma	21
1.4.6	İllyet Bağı.....	22
1.5	MÜTESELSİL SORUMLULUĞUN HÜKÜM VE SONUÇLARI	24
1.5.1	Dış İlişki	24
1.5.1.1	Genel Olarak	24
1.5.1.2	Zarar Görenin Zarar Verenler Karşısında Durumu	25
1.5.1.3	Zarar Verenlerin Zarar Gören Karşısındaki Durumu.....	26
1.5.2	İç İlişki.....	29
2.	BÖLÜM: İÇ İLİŞKİDE ZARAR VERENLER ARASINDAKİ RÜCU	
	İLİŞKİSİ	31
2.1	İÇ İLİŞKİ, RÜCU VE HALEFİYET KAVRAMLARININ TANIMI VE	
	HUKUKİ NİTELİĞİ.....	31
2.1.1	İç İlişkinin Tanımı, Tarafları ve İçeriğinde Yer Alan Talepler.....	31
2.1.1.1	İç İlişkinin Tanımı ve Oluşması.....	31
2.1.1.2	İç İlişkinin Tarafları	32
2.1.1.3	İç İlişkinin İçeriğinde Yer Alan Talepler	33
2.1.2	Rücu Hakkı.....	33
2.1.2.1	Genel Olarak	33
2.1.2.2	Rücu Hakkının Genel Koşulları	34

2.1.2.2.1	Alacaklının Tatmin Edilmiş Olması.....	35
2.1.2.2.2	Borçlunun Payından Fazla Ödemede Bulunması.....	36
2.1.2.2.3	İfanın Geçerli Olması	36
2.1.2.2.4	Rücu Edilecek Borçlunun İfadan Kaçınma İmkânına Sahip Olmaması	37
2.1.2.3	Rücu Hakkının Kapsamı	38
2.1.2.4	Müteselsil Borçlulardan Birinin Aczi Halinde Rücu	40
2.1.3	Halefiyet	42
2.1.3.1	Genel Olarak	42
2.1.3.2	Halefiyetin Kapsamı.....	44
2.1.3.3	Halefiyetin Şartları	45
2.1.3.3.1	Teselsül İlişkisinin Varlığı	45
2.1.3.3.2	Alacaklının Tatmin Edilmesi.....	46
2.1.3.3.3	Rücu Hakkının Varlığı	46
2.1.3.4	Halefiyetin Sağladığı Yararlar	47
2.1.3.5	Halefiyetin Hüküm ve Sonuçları.....	48
2.1.4	Rücu Talebinin Halefiyete Dayalı Olan Taleple İlişkisi	49
2.1.5	Rücu ve Halefiyette Karşılaşılan Özel Durumlar	52
2.2	TAZMİNATIN İÇ İLİŞKİDE PAYLAŞTIRILMASI	54
2.2.1	Paylaştırma İlkeleri.....	54
2.2.1.1	Genel Olarak	54
2.2.1.2	Müteselsil Sorumlulukta Paylaştırma İlkesi.....	55
2.2.2	Tazminatın İç ilişkide Paylaştırılmasında Hâkim Tarafından Esas Alınacak Ölçütler	57
2.2.2.1	Hakkaniyet	58
2.2.2.2	Zarara Sebep Olma Derecesi.....	59
2.2.2.3	Zarardan Yararlanma Oranı	60
2.2.2.4	Kusurun Ağırılığı ve Yaratılan Tehlikenin Yoğunluğu	60
2.2.2.5	Kişisel Def'ilerin İleri Sürülmesi	63
2.2.3	Tazminatın Sorumluluk Sebeplerine Göre Paylaştırılması	64
2.2.3.1	Aynı Sebepten Dolayı Birden Fazla Kişinin Sorumluluğu	64
2.2.3.1.1	Birden Fazla Kişinin Kusur Sorumluluğu	64

2.2.3.1.2	Birden Fazla Kişinin Sözleşmesel Sorumluluğu	65
2.2.3.1.3	Birden Fazla Kişinin Kanuna Dayalı Sorumluluğu.....	67
2.2.3.2	Çeşitli Sebeplerden Dolayı Birden Fazla Kişinin Sorumluluğu	69
2.2.3.2.1	Eski Borçlar Kanunu Dönemindeki Paylaşım Düzeni	69
2.2.3.2.2	Türk Borçlar Kanunu İle Getirilen Paylaşım Düzeni	72
2.3	RÜCU HAKKINDAN ÖNCEDEN VAZGEÇİLMESİ, HAKKIN	
	KAYBEDİLMESİ VE SORUMSUZLUK ANLAŞMALARI.....	73
2.3.1	Haktan Önceden Vazgeçilmesi.....	73
2.3.2	Hakkın Kaybedilmesi	74
2.3.3	Sorumsuzluk Anlaşmaları	75
3.	RÜCU VE HALEFİYET HAKKINA DAYALI ALACAKLARDA	
	UYGULANACAK ZAMANAŞIMI.....	77
3.1	RÜCU HAKKI BAKIMINDAN ZAMANAŞIMI.....	77
3.1.1	Rücu Zamanaşımına İlişkin 818 Sayılı Borçlar Kanununda Yer Alan	
	Tartışmalar	78
3.1.1.1	Tam Teselsülde	78
3.1.1.2	Eksik Teselsülde.....	80
3.1.2	TBK m.73'te Öngörülen Rücu Talebine İlişkin Zamanaşımı.....	81
3.1.2.1	Zamanaşımı Süreleri ve Başlangıçları	81
3.1.2.2	Bildirim Külfeti.....	82
3.1.2.3	Düzenlemeye Yönelik Eleştiriler	84
3.2	HALEFİYET HAKKI BAKIMINDAN ZAMANAŞIMI.....	87
4.	RÜCU HAKKININ DAVA YOLU İLE İLERİ SÜRÜLMESİ VE	
	UYGULANACAK USUL HUKUKU	88
4.1	RÜCU DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME.....	88
4.2	RÜCU DAVASINDA İSPAT VE DAVANIN KAPSAMI	89
4.3	ASIL DAVANIN DİĞER SORUMLULARA İHBARI.....	90
4.3.1	Genel Olarak Davanın İhbarı ve Şartları	90
4.3.2	Davanın İhbarı Usûlü	91
4.3.3	İhbar Üzerine Üçüncü Kişinin Tutumu	92
4.3.3.1	İhbara Cevapsız Kalınması	92

4.3.3.2 İhbar Üzerine Davaya Fer'i Müdahil Olarak Katılma	94
4.3.4 İhbar Yapılmamasının Sonuçları	95
SONUÇ.....	96
KAYNAKÇA	100
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU	109
EK 2. ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU.....	111

KISALTMALAR

BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
E.	: Esas
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
s.	: sayfa
S.	: Sayı
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl

ÖNSÖZ

“*Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücu İlişkisi*” isimli bu çalışmanın esasını, 10 Haziran 2019 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Prof. Dr. Erkan Küçükgüngör (*Tez Danışmanı*), Doç. Dr. Yıldız Abik ve Dr. Öğr. Üyesi Derya Ateş’ten oluşan jüri önünde savunulan ve oybirliği ile başarılı bulunan yüksek lisans tezi oluşturmaktadır.

Yüksek lisans eğitimim süresince TÜBİTAK 2211 Yurt İçi Lisansüstü Burs Programı bursiyeri olduğumu ve çalışmamı bu destek ile tamamladığımı belirtmek isterim.

Söz konusu çalışmanın neticelenmesinde tüm emeği geçenlere teşekkür etmeyi bir borç bilirim:

Öncelikle tezimin hazırlanma sürecinde tavsiye, değerlendirme ve yönlendirmeleriyle tezime önemli katkılarda bulunan çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Erkan Küçükgüngör’e teşekkürlerimi sunarım.

Gerek akademik ve iş hayatımda gerekse özel yaşamımda her daim yanımda olan, her kararımı destekleyen ve beni her konuda cesaretlendiren, sevgilerini ve anlayışlarını her zaman hissettiğim başta annem Nurdan Aşık, babam Muammer Aşık ve kardeşlerim Gülbanu ve Muhammet Kaan Aşık olmak üzere tüm aileme duyduğum sonsuz teşekkürlerimi burada özellikle belirtmek isterim. Benim yetişmemdeki emekleriniz göz ardı edilemez.

Son olarak, hayatımın her alanında olduğu gibi bu süreçte de hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, bana duyduğu güven ile tezimi bitirmemde en büyük paya sahip olan, karşılaştığım her zorluğu benimle paylaşan, hayatımı her zaman sonsuz sevgisi ve desteği ile kolaylaştıran sevgili nişanlım Av. İbrahim Ensar Zerdali’ye sonsuz teşekkürler...

Haziran 2019, Ankara

GİRİŞ

Toplum halinde yaşamının bir sonucu olarak, insanlar birbirleriyle sosyal ilişki içerisine girmekte; çoğu zaman aralarında bir dayanışma ilişkisi söz konusu olsa da birbirlerine zarar verdikleri hukuka aykırı eylemlerine de günlük hayatta rastlanmaktadır. Bu noktada hukuk düzeni devreye girerek, sorumluluk hukuku kapsamında zarar görenin mal ve şahıs varlığının korunması ve bir zarar ortaya çıktığında bu zararın tazmin edilmesi sağlanmaktadır. Fakat bazı durumlarda zararın meydana gelmesine sebep olan taraf tek kişi olmamakta, birden fazla kişi zararın ortaya çıkmasında rol oynamaktadır. Böyle durumlarda zararın, zarar verenler arasında paylaşılması meselesi gündeme gelir. Birden fazla kişinin zarara sebep olduğu durumlarda söz konusu olan sorumluluk, Türk Borçlar Kanununun 49. maddesinde düzenlenen haksız fiil sorumluluğundan farklıdır ve bundan dolayı kanun koyucu tarafından ayrıca düzenlemiştir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan ve Türk Borçlar Kanununda “*Müteselsil Sorumluluk*” başlığı altında düzenlenen 61. ve 62. maddeler, birden fazla zarar verenin söz konusu olduğu durumlarda karşımıza çıkmaktadır.

Müteselsil sorumluluk özü itibari ile haksız fiile dayanmaktadır. Fakat burada bahsedilen haksız fiil TBK m.49’da düzenlenen haksız fiilden daha geniş kapsamlı kabul edilmektedir. Zira TBK m.49 çerçevesindeki haksız fiil, kusur sorumluluğunu ifade eden ve ancak kusurun söz konusu olduğu hallerde uygulanan bir hükümken; kusurun söz konusu olmadığı fakat hukuk düzeninin sorumlu olarak kabul ettiği durumlarda da eğer birden fazla zarar veren kişi varsa müteselsil sorumluluk gündeme gelebilecektir. Bundan dolayı birden fazla kişinin kusura dayalı sorumluluğu veya kusursuz sorumluluğu olup olmaması fark etmeksizin bir zarar ortaya çıkıyorsa ve sorumlu kimse sayısı da birden fazla ise genel hüküm niteliğindeki TBK m.61 ve 62 hükümleri uygulanacaktır.

Müteselsil sorumlulukta, zarara birlikte sebebiyet veren birden fazla kişi, meydana gelen zarardan birlikte sorumlu olurlar. Buradaki amaç, her bir sorumlunun zararlı davranıştaki rolünün ayrı ayrı tespit edilmesine gerek olmaksızın zarar görenin menfaatinin korunması ve en kısa yoldan zararının tazmin edilmesidir. Bu sayede zarar

gören, zarar verenlerin kimliğini belirleme ve bunların zarara katkılarını ispat etme külfetinden kurtularak zararının tazmin edilememe riskini en aza indirir. Müteselsil sorumluluk ile birlikte, zarar gören zararının tazmini için dilediği zarar verene başvurma hakkına sahiptir ve her bir zarar veren de sorumluluk oranlarına bakılmadan tüm zarardan sorumludur. Her ne kadar müteselsil sorumluluğun temel işlevi zarar görenin menfaatinin korunması olsa da, zarar verenler açısından da bir takım avantajlar sağlamakta; sorumlular birlikte hareket ettikleri için daha iyi savunma yapma imkânına sahip olmakla birlikte tazminat yükü de tüm sorumlular arasında paylaştırılmaktadır.

Müteselsil sorumluluk içerisinde iki temel ilişkiyi barındırmaktadır. Bunlardan ilki zarar gören ile zarar verenler arasındaki dış ilişkidir ve TBK m.61'de düzenlenmiştir. Çalışmamızın asıl konusunu oluşturan iç ilişki ise, tazminatın zarar verenler arasında sorumluluk oranlarına göre paylaştırılmasını ifade etmekte ve TBK m.62'de düzenlenmektedir. Dış ilişki ve iç ilişki esasen birbirinden farklı iki konuyu oluşturmasına rağmen aralarındaki yakın ilişkiden dolayı asıl konu olan iç ilişkinin (rücu ilişkisi) yanında dış ilişkiden de bu çalışma kapsamında bahsedilmektedir.

Müteselsil sorumluluk, müteselsil borçluluğun haksız fiiller yönünden uygulanan bir alt başlığı hükmündedir. Yine birden fazla kişinin birlikte sorumluluğu şeklinde tanımlanabilecek müteselsil borçluluk kişilerin irade beyanından kaynaklanabileceği gibi kanun hükmünden de kaynaklanabilir. Müteselsil borçluluğa ilişkin hükümler TBK m. 162 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Söz konusu çalışmamızın kapsamını haksız fiilden kaynaklanan müteselsil sorumluluk oluşturmasına ve bu sorumluluk haline ilişkin kanunda özel bir düzenleme (TBK m.61 ve 62) olmasına rağmen bu hükümlerin yetersiz kaldığı konularda genel hüküm niteliğindeki müteselsil borçluluğa ilişkin TBK m.162 vd. hükümler de çalışmamız kapsamında incelenmiştir.

Çalışmamız giriş ve sonuç bölümü dışında dört ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde konunun daha iyi anlaşılabilmesi için müteselsil sorumluluk kavramı üzerinde durulmakta, bu kapsamda müteselsil sorumluluğun müteselsil borçlulukla ilişkisi irdelendikten sonra Türk Borçlar Kanunu ile müteselsil sorumluluk konusunda getirilen yenilikler ve yapılan değişiklikler incelenmektedir. Devamında müteselsil

sorumluluğun amacına ve işlevine değinilmekte; bunun yanında müteselsil sorumluluğu doğuran sebepler, aynı sebepten ve çeşitli sebepten dolayı sorumluluk şeklindeki ikili ayırım yapılarak incelenmektedir. Bu konu kapsamında müteselsil sorumluluğu doğuran kusur sorumluluğu, kanuna dayalı sorumluluk ve sözleşmesel sorumluluk da zararın meydana gelmesine sebep olmalarına göre ayrı başlıklar altında değerlendirilmektedir. Devamında müteselsil sorumluluğun yapısal özellikleri irdelendikten sonra bu bölümde en son olarak müteselsil sorumluluğun hüküm ve sonuçları, dış ilişki ve iç ilişki kapsamında incelenmiştir.

İkinci bölümde ise çalışmamızın asıl konusunu oluşturan zarar verenlerin birbirlerine karşı rücu ilişkisi incelenmektedir. Bu kapsamda ilk olarak iç ilişkinin tanımı üzerinde durulmakta, devamında iç ilişki kapsamında rücu alacaklısının sahip olduğu rücu ve halefiyet talepleri ayrı ayrı incelenerek kapsamaları ve koşulları hakkında değerlendirme yapılmaktadır. Rücu ve halefiyet kavramlarının açıklanmasından sonra tazminatın iç ilişkide paylaşılmasında hâkim olan ilkelerin üzerinde durulmakta, paylaşım yapılırken dikkat edilen unsurlar açıklanmaktadır. Son olarak iç ilişkide rücu hakkından vazgeçilmesi, hakkın kaybedilmesi ve sorumsuzluk anlaşmalarının üzerinde durulmaktadır.

Üçüncü bölümde iç ilişkide uygulanacak zamanaşımı süreleri, rücu hakkı ve halefiyet bakımından ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Dördüncü ve son bölümde ise, rücu hakkı sahibinin bu hakkını dava yolu ile ileri sürmesi durumunda uygulanacak usul kuralları incelenmiş, bu kapsamda görevli ve yetkili mahkeme, davanın ispatı ve kapsamı ile davanın diğer sorumlulara ihbarı konularına değinilmiştir.

1. BÖLÜM: MÜTESELSİL SORUMLULUK KAVRAMINA İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRMELER

1.1 MÜTESELSİL SORUMLULUK KAVRAMI

1.1.1 Genel Olarak

Genel borç ilişkisini, bir tarafın alacaklı, diğer tarafın borçlu olduğu iki taraf arasında kurulmuş bir bağ şeklinde tanımlamak mümkündür¹. Fakat bir borç ilişkisinde iki tarafın bulunması zorunluluğu, tarafların her birinin sadece bir kişiden oluşması gerektiği anlamına gelmemektedir. Bazı özel durumlarda alacaklı veya borçlu tarafta, bazen de her iki tarafta birden fazla kişinin olduğu durumlar karşımıza çıkmaktadır². Borçlu sayısının birden fazla olması halini tanımlayan müteselsil borçluluk durumu, taraf iradelerinden kaynaklanabileceği gibi, bazen edimin niteliği bunu gerektirebilir, bazen de kanundan kaynaklanan durumlar söz konusu olabilir³. Doktrinde kabul edilen birlikte borçluluk hallerinden biri de müteselsil sorumluluk halidir.

Birden çok kişinin meydana gelen aynı zarardan dolayı aynı nedenle veya çeşitli nedenlerle sorumlu olması ve zarar görenin bu zararın tazminini birden çok sorumludan talep edebilmesi müteselsil sorumluluk kavramını karşımıza çıkarmaktadır⁴. Müteselsil sorumluluk kavramının en önemli özelliği, zarar görenin, zararının tamamını veya bir kısmını dilediği sorumludan talep edebilme imkânıdır⁵. Burada zarar gören, zarar verenlerin hangi oranda zarara sebep olduklarını ispatlamak zorunda olmadığı gibi, zarar tamamen tazmin edilmedikçe tüm sorumluların sorumlulukları da ortadan kalkmayacaktır⁶.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda müteselsil sorumluluk 61. ve 62. maddelerde hükme bağlanmıştır. Dış ilişkide başlıklı m.61 “*Birden çok kişi birlikte bir zarara*

¹ Yağcıoğlu, 2014, s.11.

² Akıntürk, 1971, s.3 vd.; Yağcıoğlu, 2014, s.11.

³ Kapancı, 2015, s.49 vd.; Yağcıoğlu, 2014, s.12.

⁴ Eren, 2015, s.809.

⁵ Şahin Caner, 2017, s.103; Eren, 2015, s.809; Antalya, 2015, s.534; Yağcıoğlu, 2014, s.7.

⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.7.

sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır.” şeklinde düzenlendikten sonra, iç ilişkide başlıklı TBK m.62 *“Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur. Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur.”* şeklinde hükme bağlanmıştır.

1.1.2 Müteselsil Borçlulukla İlişkisi

Her ne kadar müteselsil borçluluk ve müteselsil sorumluluk bazı hallerde birbirinin yerine kullanılan benzer kavramlar olarak düşünülse de, bu iki kavram esasen farklı anlamlar taşımakta ve birbirinden farklı iki hukuki durumu ifade etmektedir.

Müteselsil borçluluk, birden çok borçlunun her birinin edimi ifa ile yükümlü olduğu, alacaklının ise edimi borçlulardan dilediğinden talep etmeye yetkili olduğu ayrıca alacaklı tamamen tatmin edilinceye kadar borçlulardan her birinin alacaklıya karşı sorumluluğunun devam ettiği bir borçluluk halidir⁷. Müteselsil borçluluk bir irade beyanından veya kanun hükmünden kaynaklanabilir⁸. Konumuz gereği, kanundan kaynaklanan müteselsil borçluluk halleri incelendiğinde, 4721 sayılı Medeni Kanununda, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda, 5187 sayılı Basın Kanununda ve en nihayet 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda müteselsil borçluluğa ilişkin hükümlere rastlanmaktadır⁹.

Müteselsil sorumluluk ise, TBK’da düzenlenen ve kanundan kaynaklanan bir müteselsil borçluluk türüdür ve haksız fiilden kaynaklı hem maddi zararın hem de manevi zararın

⁷ Dalcı Özdoğan, 2015, s.25; Şahin Caner, 2017, s.10-11; Yeniocak, 2011, s.174; Önen, 1995, s.103; Erman, 1968, s.597; Birsen, 1967, s.417; Karayalçın, 2003, s.654; Akıntürk/Karaman, 2012, s.142-143; Akıncı, 2011, s.263; Kaplan, 2012, s.152; Gülerci/Kılınc, 2011; s.191-192; Ayan, 2012, s.32; İnan/Yücel, 2014, s. 544; Tuncer, 1978, s. 418; Ağca Toplandı, 2010, s. S.381; Canbolat, 2008, s.69; Erten, 1981, s.113; Altay, 2011, s.393; Arat, 2018, s.326-327.

⁸ Şahin Caner, 2017, s.10-11; Nomer, 2017, s. 454-455.

⁹ Oğuzman/Öz, 2013, s.458-460; Şahin Caner, 2017, s.79-80.

tazmininde karşımıza çıkar¹⁰. Bir başka anlatımla, müteselsil sorumluluk, müteselsil borçluluğun bir alt kavramı olarak, haksız fiilin gerçekleştiği durumlarda bir zararın meydana gelmesi neticesinde karşımıza çıkan bir sorumluluk türüdür.

Bu iki kavram bakımından, borçluların edimin tamamı bakımından sorumlu olmaları, alacaklının edimin tamamını veya bir kısmını borçluların tamamından ya da birinden talep hakkına sahip olması, borçlulardan birinin borcu ifa etmesiyle diğer borçluların da bu oranda borçtan kurtulmaları ortak özelliklerdir¹¹. Fakat bazı hallerde bu iki müessesenin tabi olduğu kurallarda farklılıklar da söz konusudur. Bu farklılık haksız fiile dayalı müteselsil sorumlulukta, sorumluluk hukukuna ait bir takım farklı kuralların uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Bu farklılıklardan ilki; taraf iradelerine dayalı müteselsil borçlulukta her bir borçlu için ayrı ayrı vade zamanı belirlenebiliyorken haksız fiile dayalı müteselsil sorumlulukta zararın ortaya çıktığı tarih tüm sorumlular için muacceliyet tarihi olarak kabul edilmektedir¹². Buna bağlı olarak müteselsil borçlulukta zamanaşımı süresi her bir borçlu için farklı zamanlarda başlayabiliyorken, müteselsil sorumlulukta zamanaşımı süresinin başlangıcı da tüm sorumlular bakımından aynıdır. İkinci farklılık ise, taraf iradelerine dayalı müteselsil borçlulukta borçlu, alacaklıya ortak def'i ve itirazları veya kişisel ilişkiden kaynaklanan kişisel def'ileri sınırlamaya tabi olmaksızın ileri sürebiliyorken, müteselsil sorumlulukta kişisel def'ilerin dış ilişkide ileri sürülmesine izin verilmemektedir¹³. En son olarak, müteselsil borçlulukta iç ilişkide aksi kararlaştırılmadıkça borçlular alacaklıya karşı eşit paylarla sorumlu iken, haksız fiile dayalı müteselsil sorumlulukta sorumlulardan her birinin kusurunun ağırlığı ve tehlike yoğunluğu göz önünde bulundurularak paylaşırma yapılır¹⁴.

Her ne kadar esasında müteselsil borçluluk ve müteselsil sorumluluk farklı iki kavramı ifade etse de, TBK m.162 vd. maddelerde düzenlenen maddeler genel hüküm niteliğindeki düzenlemeler olduğu için müteselsil sorumluluğa ilişkin düzenleme boşluğu olan hallerde uygulanabilir olması koşuluyla bu madde hükümleri kıyasen uygulanabilecektir.

¹⁰ Günay, 2012, s.297; Özkan, 2015, s.9 vd.; Yavuz, 2018, s.263; Kıcalıoğlu, 2015, s. 625 vd.; Eren, 2015, s.811.

¹¹ Yağcıoğlu, 2014, s.9.

¹² Yağcıoğlu, 2014, s.10.

¹³ Yağcıoğlu, 2014, s.10.

¹⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.10-11.

1.1.3 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Müteselsil Sorumluluk Konusunda Getirilen Yenilikler

818 Sayılı Borçlar Kanununda birden fazla kişinin aynı zarardan dolayı meydana gelen sorumluluğu, iki ayrı maddede ve iki ayrı teselsül türü olarak düzenlenmişti. Bunlardan ilki BK m. 50’de yer alan ve birden fazla kişinin ortak kusurlarıyla aynı zarara sebep olmaları durumu olan tam teselsül hali iken, diğeri BK m. 51’de düzenlenen ve aynı zarardan farklı sebeplerle sorumlu olması durumunu ifade eden eksik teselsüldür¹⁵.

Tam teselsüle ilişkin BK m. 50 uyarınca, haksız fiile katılanların asıl fail, teşvik eden, yardımcı olan ve yataklık eden olabileceği yönünde bir ayırım yaparak, yataklık eden dışındakilerin müteselsil sorumluluk kapsamında değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır¹⁶. Yataklık edenin ise müteselsil sorumlu olarak sayılması kazançtan pay almasına veya eyleme katılımıyla zarara neden olmasına bağlanmıştır¹⁷.

Eksik teselsülü düzenleyen BK m. 51’de ise, farklı hukuki sebeplerden dolayı sorumlu olan kişilerin durumu düzenlemiş ve bu durumdaki sorumluluğun 50. maddedeki esasa tabi olacağı belirtilmiştir¹⁸. Eksik teselsülün varlığı için, zarar verenlerin birbirlerinin davranışından haberdar olması şart olmadığı gibi bu davranışlardan birinin diğere bağımlı olması da aranmamaktadır¹⁹. BK 50. maddesinden farklı olarak eksik teselsülde rücu aşamasında kural olarak önce haksız fiili işleyen, sonra sözleşme uyarınca sorumlu olanın, en son da kanunen kusursuz sorumlu tutulmanın söz konusu zararı ödemekle yükümlü olduğu kararlaştırılmıştır²⁰.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun kabul edilmesi ile birçok konuda yapılan değişiklikle birlikte, müteselsil sorumluluk konusunda da önemli bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler şu şekildedir;

¹⁵ Acar, 2011, s.341; Oğuzman/Öz, 2013, s.290; Gökcan, 2016, s.63; Kırca, 2013, s.27; Haznedar/Gürses, 2016, s.842.

¹⁶ Oğuzman/Öz, 2013, s.290-291; Gökcan, 2016, s.63-64.

¹⁷ Dağdelen, 2011, s.26; Oğuzman/Öz, 2013, s.290-291; Gökcan, 2016, s.63-64; Nomer, 2017, s.222-223.

¹⁸ Oğuzman/Öz, 2013, s.290-291.

¹⁹ Kırca, 2013, s.28.

²⁰ Kılıçoğlu, 2017,580-581; Oğuzman/Öz, 2013, s.290-291.

1.1.3.1 Tam Teselsül-Eksik Teselsül Ayrımı Kaldırılmıştır

TBK m. 61'in kenar başlığı "müteselsil sorumluluk" ve "dış ilişkide" olup, maddede birden çok kişinin bir zarara sebebiyet vermesi halinde ve aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu olunması halinde müteselsil sorumluluğun söz konusu olacağı hükme bağlanmıştır. Böylece tam teselsül ve eksik teselsül ayrımı kaldırılarak her iki durumun da müteselsil sorumluluk kapsamında değerlendirileceği ifade edilmiştir²¹. TBK ile birlikte, birden çok kişinin müteselsilen sorumlu olması için sorumluluğun aynı hukuksal sebepten veya farklı hukuksal sebeplerden doğup doğmadığına bakılmayacak ve hepsi aynı kapsamda değerlendirilecektir²².

BK m. 50'de düzenlenen asıl fail, teşvik eden ve yardımcı olan ifadeleri TBK kapsamındaki müteselsil sorumluluk maddesinde yer almamış, ayrıca yataklık edenin sorumluluğuna ilişkin özel düzenleme de kaldırılmıştır²³. Buna göre, yataklık edenin davranışlarının diğer müteselsil sorumlular gibi mağdura zarar vermesi ve zarar ile davranışı arasında uygun illiyet bağının bulunması halinde bu kişilerin de sorumlulukları gündeme gelecektir²⁴. Böylece zararlar uygun illiyet bağı olan her tür hukuka aykırılığın müteselsil sorumluluk yaratacağı benimsenmiştir²⁵. Bundan sonra bahsedilecek değişiklikler her ne kadar tüm müteselsil sorumluluk konusu bakımından değerlendirilecek değişiklikler olsa da tam teselsül eksik teselsül ayrımının kaldırılmasının bir yansıması niteliğinde olduğu söylenebilir.

1.1.3.2 BK m.51/2 Düzenlenen Eksik Teselsülde Rücu Sıralaması Kaldırılmıştır

Yürürlükten kaldırılan BK m.51/2'ye göre tazminat kural olarak önce haksız fiili işleyenden, sonra sözleşme uyarınca sorumlu olandan, en son da kanunen kusursuz sorumlu tutulandan talep edilmesi gerekmektedir²⁶. Böylece dış ilişkide zararı kim tazmin ederse etsin, en nihayetinde iç ilişkide bu zararın tazmini kusur sorumlusunun

²¹ Kılıçoğlu, 2017, s.583; Yavuz, 2013, s.502; Kırca, 2013, s.27; Haznedar/Gürses, 2016, s.843.

²² Yavuz, 2013, s.502.

²³ Oğuzman/Öz, 2013, s.291; Yavuz, 2013, s.502; Kırca, 2013, s.34.

²⁴ Yavuz, 2013, s.502; Kırca, 2013, s.34.

²⁵ Oğuzman/Öz, 2013, s.292.

²⁶ Kılıçoğlu, 2017,580-581; Oğuzman/Öz, 2013, s.290-291.

üzerinde kalmaktaydı²⁷. TBK ile birlikte, eksik teselsülde getirilen iç ilişki sorumluluk sırası kaldırılmış ve rücu miktarı durumun, kusurun, yaratılan tehlikenin derece ve özelliklerine göre tamamen hâkimin takdirine bırakılmıştır²⁸. Buna göre hâkim, kusurun söz konusu olduğu durumlarda kusurun ağırlığına, sebep sorumluluğun söz konusu olduğu hallerde sebep olma oranlarına göre paylaşım yapacak, tehlikenin ağırlığına ve haksız fiilin kimin menfaati için yapıldığına dikkat edecektir²⁹. Böylece sorumluluk mutlaka kusurlu kişide kalmayacak, gerektiğinde tehlike sorumlusu kişi de sorumluluğa dâhil olacaktır³⁰.

1.1.3.3 Ödeme Yapan Borçlunun Alacaklının Haklarına Halef Olacaktır

Zarar görene payından fazla ödeme yapan müteselsil sorumlunun, bu ödemedan dolayı borçlulara karşı ileri süreceği bağımsız ve bireysel talep hakkına rücu denmektedir³¹. BK zamanında tam teselsülse ödemede bulunan borçlu, alacaklının haklarına halef olarak, onun ileri sürebileceği tüm haklara sahip olurken, eksik teselsülde halefîyet söz konusu olmamaktaydı³². TBK'nın yürürlüğe girmesiyle tam teselsül ve eksik teselsül ayrımı kaldırıldığı için bunun bir yansıması olarak halefîyet konusunda da uygulamada birlik gerçekleşmiş ve artık müteselsil sorumlular arasında ödeme yapan kişinin ayırım gerçekleşmeden alacaklının haklarına halef olacağı kabul edilmiştir³³. Bu durum TBK m.62/2'de de açıkça düzenlemeye kavuşmuştur.

1.1.3.4 Borçlulardan Biri Lehine Kesilen Zamanaşımı Diğer Borçlular Açısından da Kesilmiş Sayılacaktır

BK düzenlemesinde, eksik teselsülde sorumlulardan birine karşı kesilen zamanaşımının diğerlerini etkilemeyeceği kabul edilirken, tam teselsül durumlarında aksine bir uygulama ile tüm sorumlular hakkında zamanaşımının kesileceği düzenlemiştir³⁴.

²⁷ Kırca, 2013, s.35; Eren, 2010, s.789.

²⁸ Oğuzman/Öz, 2013, s.292; Kuntalp/Barlas/Ayanoğlu/Işıntan/İpek/Yaşar/Koç, 2005, s.52.

²⁹ Kırca,2006, s. 666; Kuntalp/Barlas/Ayanoğlu/Işıntan/İpek/Yaşar/Koç, 2005, s.52.

³⁰ Kırca, 2013, s.36.

³¹ Kılıçoğlu, 1979, s. 14 vd.; Kırca, 2013, s. 36.

³² Yağcıoğlu, 2014, s.28; Tandoğan, 1961, s.384; Akıntürk, 1971, s. 136.

³³ Oğuzman/Öz, 2013, s.292; Yağcıoğlu, 2014, s.28-29.

³⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.26.

Burada tam teselsülde zamanaşımının kesilmesinin nedeni olarak da ortak sorumlular arasındaki iş birliği ve birbirlerinden haberdar olma durumu gösterilmekte, dolayısıyla zamanaşımı kesilmesinin ortaya çıkaracağı etkinin tüm sorumlular bakımından doğması gerektiği düşünülmekteydi³⁵.

TBK ile birlikte, eksik teselsül ve tam teselsül arasındaki zamanaşımının kesilmesi yönündeki bu fark da kaldırılmış, artık tüm müteselsil sorumlular açısından birisi yönünden kesilen zamanaşımının diğerleri için de kesileceği hüküm altına alınmıştır(TBK m. 155)³⁶. TBK tarafından bu konuda gerçekleştirilen değişiklik doktrindeki birçok görüşe göre isabetli bulunmamıştır³⁷. Zira müteselsil borcun niteliğini açıklayan çokluk görüşüne³⁸ göre, alacaklının borçlulara ileri sürdüğü ve birbiriyle yarışan bağımsız birden çok hak bulunmaktadır³⁹. Bir diğer anlatımla ne kadar çok borçludan söz ediyorsak, o sayı kadar da borç ilişkisinden bahsetmek kaçınılmazdır. Bu durumda borçlulardan biri açısından kesilen zamanaşımının diğer borçlular bakımından da kesilmiş sayılması, birden çok borç bulunması ilkesine ve müteselsil borçtaki çokluk görüşüne uygun bulunmamıştır⁴⁰.

1.1.3.5 Alacaklının Borçlulardan Biriyle Yaptığı İbra Anlaşması Diğer Borçluları, İbra Edilen Borçlunun İç İlişkide Payına Düşen Miktar Kadar Borçtan Kurtarmaktadır

818 Sayılı Borçlar Kanununda, doktrinde hâkim olan görüşe göre borçlulardan birinin ibra edilmek sureti ile borçtan kurtulması, diğer borçluların borçtan kurtulmasına neden olmaz⁴¹. Bununla birlikte, kendi payından daha fazla ödeme yapan borçlunun alacaklı tarafından ibra edilen borçluya rücu etmesinin önünde de bir engelde bulunmamaktadır.

³⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.26.

³⁶ Kırca, 2013, s.44; Yağcıoğlu, 2014, s.28.

³⁷ Kırca, 2013, s.44; Yağcıoğlu, 2014, s.28; Eren, 2010, s.787; Akıntürk, 1971, s.65-66.

³⁸ Her ne kadar müteselsil borçluluk bakımından alacaklı ile borçlu arasında tek bir borç ilişkisinin mi (teklik görüşü), yoksa her bir borçlu ile ayrı ayrı birden çok borç ilişkisinin mi (çokluk görüşü) olduğu konusunda tartışmalar olsa da hâkim görüş çokluk görüşü olduğu yönündedir. Çokluk görüşüne göre, alacaklı ile borçlular arasında, borçlulardan birinin borcunu ifa etmesiyle diğerlerinin borcunun sona ermesi dışında bir bağ bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu durumda birbirinden bağımsız bu borç ilişkilerinin birbirleriyle yarışma halinden bahsetmek mümkündür. (bkz. Kırca, 2013, s.25; Eren, 2010, s.1152; Kırca, 2006, s. 644.)

³⁹ Kırca, 2013, s.44; Yağcıoğlu, 2014, s.28; Eren, 2010, s.787; Akıntürk, 1971, s.65-66.

⁴⁰ Kırca, 2013, s.44; Yağcıoğlu, 2014, s.28; Eren, 2010, s.787; Akıntürk, 1971, s.65-66.

⁴¹ Kırca, 2013, s.46.

Dolayısıyla hâkim görüşe göre alacaklının borçlulardan birini ibra etmesi, borçlular arasındaki iç ilişkinin niteliği aksini gerektirmedikçe hüküm ifade etmeyecek ve diğer borçluların borcu devam edecektir⁴². Fakat alacaklı tüm borçluları ibra etmek amacıyla hareket etmişse ve bunu açıkça belirtmişse, bu durumda diğer borçlular da borçtan kurtulacaktır⁴³. Bu uygulama müteselsil sorumlulukta kabul edilen çokluk görüşüne uygundur.

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun 166.maddesinde⁴⁴ bu uygulamadan vazgeçilerek açıkça alacaklının borçlulardan biri ile yaptığı ibra sözleşmesinin, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki payına düşen kadar borçtan kurtaracağı düzenlenmiştir. Bu yeni düzenlemenin isabetli olmadığı düşüncesi hâkimdir zira alacaklının borçlulardan biri hakkındaki tasarrufunun diğer borçlular açısından da hüküm doğurması, alacaklının bu yöndeki iradesinin dikkate alınmadığını göstermektedir. Ayrıca bu durum, müteselsil borçlulukta birden çok bağımsız borcun bulunduğu yönündeki çokluk görüşüne de uymamaktadır⁴⁵.

1.1.3.6 Rücu Zamanaşımı Kabul Edilmiştir.

BK'da rücu davalarında uygulanacak bir zamanaşımı süresi yoktu ve uygulamada farklılıklar mevcuttu⁴⁶. TBK ile uygulamadaki bu farklılıkların önüne geçmek ve uygulamada açıklığı sağlamak adına bir düzenleme getirerek TBK m. 73/1⁴⁷ hükmünü getirmiştir. Bu düzenleme ile beraber, rücu alacağı asıl alacaktan bağımsız bir alacak olarak kabul edilmiştir zira asıl alacaktan ayrı bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür⁴⁸.

⁴² Kırca, 2013, s.46-47; Eren, 2010, s.1363-1365.

⁴³ Oğuzman/Öz, 2009, s. 854; Kırca, 2013, s. 47.

⁴⁴ **TBK m. 166/3:** “Alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır.”

⁴⁵ Kırca, 2013, s.47-48.

⁴⁶ Kırca, 2013, s. 48.

⁴⁷ **TBK m. 73/1:** “Rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.”

⁴⁸ Kırca, 2013, s. 49. Zamanaşımı ile ilgili ayrıntılı açıklamalara çalışmanın 3. Bölümünde yer verilecektir.

1.2 MÜTESELSİL SORUMLULUĞUN AMACI VE İŞLEVİ

Müteselsil sorumluluk, zarar görene, ortaya çıkan zararını bu zarardan sorumlu olan kişilerden istediğine başvurarak talep hakkı tanımakta, ayrıca zararı tümüyle tazmin edilene kadar da sorumluların tamamının sorumluluğunun devam edeceğini kabul etmektedir⁴⁹. Müteselsil sorumluluğun bu özellikleri dikkate alındığında, Kanun koyucunun amacının, korunmaya muhtaç olan zarar görene bu menfaatin sağlanması olarak düşünmek mümkündür⁵⁰. Bu düşüncenin oluşmasında bir takım hareket noktaları yer almaktadır;

Öncelikle, buradaki temel düşünce zarar görenin meydana gelen zararının kolay ve tam olarak tazmin edilmesi dolayısıyla zarar verenler karşısında korunmasıdır⁵¹. Söz konusu sorumluluk ilişkisinde zarar veren taraf birden fazla kişi olduğu için, burada zarar görenin davadaki ispat olanakları, özellikle her bir zarar verenin olaydaki illiyet bağıını ispatlaması güçtür⁵². Bu güçlüğü önüne geçmek adına, müteselsil sorumluluğun kabul edilmesiyle zarar gören, her bir zarar verenin ayrı ayrı zararın oluşmasındaki payını ispatlamak zorunda kalmayacak, bu durum zarar verenler arasındaki rücu ilişkisinin konusunu oluşturacaktır⁵³.

Bir diğer düşünce ise, zarar görenin bütün sorumluları ayrı ayrı dava etmek gibi bir yükten kurtararak, alacağına daha kısa sürede ulaşmasının yolunu açmaktır⁵⁴. Zira zarara sebebiyet verenlerden bazıları diğerlerine göre ekonomik yönden zayıf olabilir. Bu halde müteselsil sorumluluk ile zarar görene dilediği sorumluya başvurma imkânı

⁴⁹ Eren, 2015, s.809; Yağcıoğlu, 2014, s.7; Arat, 2018, s.341.

⁵⁰ Yargıtay'ın bu görüşe uygun kararı ise şu şekildedir; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 28.02.1980 Tarih, 1979/8805 E. 1980/2578 K. sayılı kararı "*Müteselsil sorumluluğun amacı mağduru koruma amacından kaynaklandığına göre, sorumluluğun (MK. nun 656. ve BK.nun 58. maddelerindeki) paya değil, malik sıfatına bağlanması hakkaniyete de uygun düşer. O halde mahkemenin, sorumluluğu pay esasına göre kurması yasaya aykırı olup davalının zararın tamamından sorumlu tutulması için hüküm bozulmalıdır.*" (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 28.03.2019).

⁵¹ Yağcıoğlu, 2014, s.38.

⁵² Yargıtay bir kararında şu şekilde bahsetmektedir; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 30.10.2008 Tarih, 2008/29968 E. 2008/29586 K. sayılı kararı "*Zarar gören karşısında birden fazla tazminat yükümlüsünün varlığı halinde, zarar görenin alacağının tam bir şekilde ifasındaki menfaati ancak tazminat yükümlülerini dayanışmalı kılmak suretiyle olanaklıdır. Pasif teselsül söz konusudur. Mağdurun/alacaklının birden fazla borçlu/zarar verenler ile karşı karşıya kaldığından zayıflayan pozisyonunu balans eder.*" (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 28.03.2019).

⁵³ Dağdelen, 2011, s.24; Yağcıoğlu, 2014, s.39.

⁵⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.40.

sağlanmış olmakta ve zarar görenin kendini daha güvende hissederek tazminatı daha kolay tahsil etmesinin önü açılmaktadır⁵⁵. Bu sayede, zarar görenin zararının tamamına tek bir talep ile ulaşması sağlanmakta, böylece daha adil bir sonuca ulaşılmaktadır⁵⁶.

Bunun yanında müteselsil sorumluluk, zarar verenler açısından da bir takım avantajlar sağlamaktadır. Şöyle ki; müteselsil sorumlu kimseler birlikte dava edildikleri durumda menfaatleri gerektirdiği şekilde hareket ederek, kendilerini daha iyi savunmak ve buna uygun delilleri de sunma fırsatına sahip olurlar⁵⁷. Bunun yanında, tazminattan tek başlarına sorumlu olmak yerine bunu bütün zarar verenler arasında paylaşarak tazminat yükünü de hafifletmektedirler⁵⁸.

1.3 MÜTESELSİL SORUMLULUĞU DOĞURAN SEBEPLER

Türk Borçlar Kanununun 61. maddesinde müteselsil sorumluluğu doğuran sebepler, birden çok kimsenin aynı sebepten dolayı bir zarara sebep olması ve aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu olması şeklinde belirtilmiştir⁵⁹. Bir diğer anlatımla, kanunda aynı sebep-çeşitli sebep ayrımı yer almaktadır. Bu ayrımın yapılmasının pratik anlamda, yani müteselsil sorumluluğun doğup doğmaması bakımından bir etkisi bulunmamaktadır⁶⁰. İster aynı sebepten, isterse farklı sebepten olsun, şartları oluştuysa müteselsil sorumluluktan bahsetmek mümkün olacaktır. Fakat konunun daha iyi anlaşılabilmesi bakımından kanunda yapılan bu iki ayrımın üzerinde durulacaktır.

1.3.1 Birden Fazla Kişinin Aynı Sebepten Dolayı Sorumlulukları

EBK döneminde tam teselsül olarak adlandırılan bu durumda, birden çok kişinin aynı zarara birlikte sebep olmaları ve hukuki sebep yönünden eşit şekilde sorumlu olmaları söz konusudur⁶¹. Müteselsil sorumluluğu doğuran –aynı sebep- kusur, sözleşme veya

⁵⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.40; Altay, 2011, s.395-396.

⁵⁶ Nomer, 1996, s.173; Yağcıoğlu, 2014, s.40.

⁵⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.41.

⁵⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.41.

⁵⁹ Kılıçoğlu, 2017, s.576.

⁶⁰ Oğuzman/Öz, 2013, s.293; Yağcıoğlu, 2014, s.78; Kılıçoğlu, 2017, s.576; Eren, 2015, s.811-812.

⁶¹ Eren, 2015, s.812; Yağcıoğlu, 2014, s.79.

kanun olabilir⁶². Öğretide bazı yazarlar⁶³, tam teselsülün ancak birden fazla kişinin aynı sebepten sorumlu olması durumunda kabul etmekte, aynı sebebin de yalnızca ortak kusurdan doğacağını kabul etse de bu çalışmada aynı sebep deyiminden aynı tür sebebi anlayarak bu sebeplerin kusur, sözleşme ve kanun olabileceğini kabul eden görüşe⁶⁴ göre anlatım gerçekleştirilecektir.

1.3.1.1 Birden Fazla Kişinin Kusur Sorumluluğu

Birden çok kişinin kusura dayalı sorumluluğu kendi içinde de ortak kusur sorumluluğu ve bağımsız kusur sorumluluğu olarak ikiye ayrılmaktadır⁶⁵.

1.3.1.1.1 Birden Fazla Kişinin “Ortak” Kusur Sorumluluğu

Birden fazla kişinin aralarında önceden veya olay sırasında anlaşarak, bilerek ve isteyerek ya da en azından birbirlerinin davranışından haberdar olarak haksız fiile sebep olmaları halinde ortak kusur sorumluluğu ortaya çıkar⁶⁶. Bununla birlikte kişiler eğer gerekli dikkat ve özeni göstereceklerdi birbirlerinin davranışından haberdar olabileceği durumlar var ise, bu durumlarda da ortak kusurun varlığından söz etmek mümkündür⁶⁷.

Ortak kusurdan bahsedilebilmesi için, kişilerin olay öncesinde veya olay sona ermeden birlikte davranma iradeleri olmalı veya en azından birbirlerinin davranışından haberdar olmaları gerekmektedir⁶⁸. Aksi halde ortak kusur değil bağımsız kusur söz konusu olacaktır⁶⁹.

Ortak kusur sorumluluğu “kast” veya “ihmale” dayanabilir⁷⁰. Kast ortaklığında, zarar verenler zarar verici olaydan önce veya en geç olay sırasında açık veya örtülü bir

⁶² Eren, 2015, s.812; Yağcıoğlu, 2014, s.79.

⁶³ Bkz: Kılıçoğlu, Oğuzman/Öz.

⁶⁴ Bkz: Eren, Yağcıoğlu.

⁶⁵ Eren, 2015, s.812; Yağcıoğlu, 2014, s.80.

⁶⁶ Eren, 2015, s.812; Yağcıoğlu, 2014, s.80.

⁶⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.80.

⁶⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.80; Eren, 2015, s.812; Tandoğan, 1961, s. 370 vd.; Gürkanlar, 1982, s.33; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.697.

⁶⁹ Yağcıoğlu, 2014, s.81.

⁷⁰ Eren, 2015, s.812; Kılıçoğlu, 2017, s.577.

şekilde anlaşarak, bilerek veya isteyerek bir başkasına zarar vermekte ve haksız fiil ortaklığını oluşturmaktadırlar⁷¹. Olası kast durumlarında da, ortaklaşa zarar verici hareketin amacı o zararı gerçekleştirmek olmasa da zarar verici eylem yine de gerçekleştiriliyorsa o halde de ortak kusur sorumluluğundan bahsetmek mümkün olacaktır⁷².

İhmal ortaklığında ise zarar verenler arasında kast birliği yoktur fakat gerekli dikkat ve özeni göstermeleri halinde birbirlerinin davranışından haberdar olmaları söz konusudur⁷³. Bu kişiler, zararın meydana gelmesinde bilerek ve isteyerek rol oynamazlar ama bu kimseler gerekli özeni gösterselelerdi, söz konusu bu zararın oluşmasını engelleyebilirlerdi⁷⁴. İhmal birliği, zarar verenlerden birinin ihmali, diğerinin ihmali veya kastı ile ortaya çıkar⁷⁵. Zarar verenlerin birinin ihmali, diğerinin kasıtlı davranışı ile meydana gelen ihmal ortaklıklarında, zarar verenlerin kusur dereceleri farklı olsa da müteselsil sorumluluk doğacaktır zira zararın oluşuma illiyet bağı çerçevesinde katkı sağlamış olmak müteselsil sorumluluktan bahsedebilmek için yeterlidir⁷⁶. Buradaki kusur dereceleri sorumluluğun doğması bakımından bir önem arz etmemekle birlikte, ileride iç ilişkide zararın paylaşımında gündeme gelecektir⁷⁷.

Birden fazla kişinin ortak kusur sorumluluğu, özü itibari ile kusur sorumluluğunun alt başlığı olduğu için zarar verenlerin sorumluluğu ancak bu kişilerin kusurlu olması halinde ortaya çıkacaktır⁷⁸. Bu nedenle, zarar veren kişilerin ortak kusurdan dolayı sorumlu olmaları için ayırt etme gücüne sahip olmaları ve davranışlarının kusur derecesine ulaşması şarttır. Aksi halde, bu kişilerin sorumluluğundan bahsetmek mümkün olmayacaktır.

⁷¹ Yağcıoğlu, 2014, s.85; Eren, 2015, s.813; Kılıçoğlu, 2017, s.577.

⁷² Yağcıoğlu, 2014, s.85-86.

⁷³ Eren, 2015, s.813; Gürkanlar, 1982, s.33 vd.; Tandoğan, 1961, s. 372.

⁷⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.86.

⁷⁵ Eren, 2015, s.813.; Kılıçoğlu, 2017, s.578; Yağcıoğlu, 2014, s.86.

⁷⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.86; Kılıçoğlu, 2017, s.578.

⁷⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.87.

⁷⁸ Eren, 2015, s.815; Kılıçoğlu, 2017, s.578.

1.3.1.1.2 Birden Fazla Kişinin “Bağımsız” Kusur Sorumluluğu

Zarar verenlerin her birinin kusurlu davranışları olmasına rağmen, aralarında bilinçli bir anlaşma veya birbirlerinin davranışlarından haberdar olma durumu olmadığı hallerde bağımsız kusur sorumluluğu söz konusu olmaktadır.⁷⁹

818 sayılı Borçlar Kanununda, ortak kusurlu kişilerin sorumluluğu tam teselsül kapsamında, bağımsız kusur sorumluluğu ise eksik teselsül kapsamında değerlendirilmekteydi⁸⁰. Yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda tam teselsül eksik teselsül ayrımının kaldırılmasıyla, aynı sebepten doğan müteselsil sorumluluk kavramının ortak kusurla sınırlandırılmasından vazgeçilerek bağımsız kusura dayanan sorumluluklar da bu kapsamda değerlendirilmeye başlanmıştır⁸¹. Bu uygulama kanaatimizce de yerindedir zira birden fazla kişinin bağımsız kusuruyla zarar meydana gelse de, ortaya çıkan zarar tek ve aynı zarardır ve bu zarara kişilerin bağımsız da olsa kusurları sebebiyet vermektedir. Kusurlarıyla aynı zarara sebebiyet veren bu kişiler “aynı sebepten” dolayı müteselsilen sorumlu olacaklardır⁸². Eğer zararın bölünmesi mümkünse ve zarar verenin zararın hangi payına sebep olduğu belirlenebiliyorsa bu durumda müteselsil sorumluluktan bahsedilemeyecek, kısmi sorumluluk gündeme gelecektir⁸³.

1.3.1.2 Birden Fazla Kişinin Kanuna Dayalı Sorumluluğu

Birden fazla kişi kanuna dayalı olarak sorumlu olabilir. Burada kanuna dayalı sorumluluktan kastedilen daha çok sebep sorumluluğu (kusursuz sorumluluk) halleridir⁸⁴. Sebep sorumluluğunda (gerek olağan sebep sorumluluğu hallerinde gerekse tehlike sorumluluğu hallerinde) birden fazla kimse aynı veya değişik türden sebep sorumluluğu nedeniyle zarardan sorumlu olabileceklerdir⁸⁵. Uygulamada birden fazla sebep sorumluluğunun aynı olayda zarara sebebiyet vermesi daha çok motorlu aracın

⁷⁹ Eren, 2015, s.815.

⁸⁰ Yağcıoğlu, 2014, s.100.

⁸¹ Yağcıoğlu, 2014, s.100; Eren, 2015, s.816.

⁸² Oğuzman/Öz, 2013, s.293.

⁸³ Oğuzman/Öz, 2013, s.293; Yağcıoğlu, 2014, s.101.

⁸⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.105.

⁸⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.105.

katıldığı kazada birden fazla kimsenin zarara sebebiyet verdiği durumlarda ya da birden fazla adam çalıştırmanın sorumluluğuna gidilen durumlarda karşımıza çıkmaktadır⁸⁶.

1.3.1.3 Birden Fazla Kişinin Sözleşme Sorumluluğu

TBK hükümlerine göre, sözleşmeye dayanan sorumluluklarda, bir taraf sözleşmeyi hiç veya gereği gibi ifa etmemişse, diğer tarafın sözleşmenin ihlalden doğan zararlarını tazmin etmekle yükümlüdür⁸⁷. Aynı durumun birden fazla sözleşme sorumlusu olması halinde de uygulanıp uygulanmayacağı sözleşmenin içeriğine bağlıdır. Buna göre, eğer sözleşmede sözleşmenin ihlali halinde sözleşme sorumlularının müteselsilen sorumlu olacakları açıkça düzenlenmediyse müteselsil sorumluluk söz konusu olmayacaktır. Fakat sözleşme metninde olmasa da, kanunda bu tür zarar hallerinde müteselsil sorumluluğun uygulanacağı yer alıyorsa, o zaman müteselsil sorumluluktan bahsetmek mümkün olacaktır⁸⁸.

1.3.2 Birden Fazla Kişinin Çeşitli Sebeplerden Dolayı Sorumluluğu

Eskiden eksik teselsül olarak adlandırılan bu durumda, birden fazla kişinin aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlulukları söz konusu olmaktadır⁸⁹. Aynı zararı doğuran çeşitli sebepler, haksız fiil, sözleşmeden doğan bir borcun ihlali veya kanunda yer alan kusursuz sorumluluk halleri olabilir⁹⁰. Burada birden fazla kişinin aynı zarardan dolayı sorumlu olmasının nedeni, değişik hukuksal nedenlerdir. Sorumlu olanlardan bir kısmı bu zarara ortak kusurlarıyla sebep olmuşlarsa bu durumda bu kişiler bakımından aynı sebepten sorumluluk hükümleri gündeme gelecekse de, bu kişilerin yanında kusurları olmadığı halde zarardan sorumlu tutulabilen kişiler varsa, bu durumda çeşitli sebeplerle sorumluluk gündeme gelecektir⁹¹.

⁸⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.105-106.

⁸⁷ Akıntürk, 1971, s. 197; Yağcıoğlu, 2014, s.101.

⁸⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.102.

⁸⁹ Eren, 2015, s.817; Kılıçoğlu, 2017, s.579; Yağcıoğlu, 2014, s.110.

⁹⁰ Eren, 2015, s.817; Kılıçoğlu, 2017, s.579; Yağcıoğlu, 2014, s.110; Oğuzman/Öz, 2013, s.294.

⁹¹ Kılıçoğlu, 2017, s.579.

Zarar gören, zararın tazminini, içlerinden birinden, birkaçından veya hepsinden isteyebilir⁹². Çeşitli sebeplerle sorumluluk halinde zarar gören kişi bakımından taleplerin yarışması söz konusu olacaktır⁹³. Zira zarar gören bakımından sorumluluğa dayanacağı birbirinden farklı hukuksal nedenler bulunmakta ve bunların her biri bakımından uygulanacak hükümler de farklı olmaktadır.

1.4 MÜTESELSİL SORUMLULUĞUN YAPISAL ÖZELLİKLERİ

1.4.1 Genel Olarak

Müteselsil sorumluluğun meydana gelmesi için bir takım şartların bir arada bulunması gerekmektedir. Bu şartlar; birlikte aynı zarara sebep olma, zararın bölünemeyen tek bir zarar olması, sorumluluk sebeplerinin gerçekleşmesi, hukuka aykırılık, kusur ve illiyet bağının gerçekleşmesidir⁹⁴. Bu şartlar bakımından sorumluluk hukukunun genel kuralları geçerli olmakla birlikte, müteselsil sorumluluk bakımından özellik arz eden hususların üzerinde de durulacaktır.

1.4.2 Zararın Bölünemeyen Tek Bir Zarar Olması

Müteselsil sorumluluğun oluşması için öncelikle zarar verenlerin hukuka aykırı fiilleri neticesinde bir zararın ortaya çıkması gerekmektedir. Bu zarar, maddi nitelikli bir zarar olabileceği gibi manevi zarar da olabilir⁹⁵. Hukuken korunan, maddi ve manevi varlıklarda, gerçekleştirilen fiil neticesinde meydana gelen kötüleşme müteselsil sorumlulukta zarar kavramını oluşturur⁹⁶.

Müteselsil sorumluluktaki zararın, birden fazla kişi arasında bölünemeyen tek bir zarar olması gerekmektedir⁹⁷. Tek zarar ile kastedilen, sebepler açısından bölünemeyen ve

⁹² Oğuzman/Öz, 2013, s.294.

⁹³ Kılıçoğlu, 2017, s.579.

⁹⁴ Şahin Caner, 2017, s. 106; Yağcıoğlu, 2014, s.50; Kıcalıoğlu, 2015, s. 627-628.

⁹⁵ Şahin Caner, 2017, s.111; Tandoğan, 1961, s.375; Oğuzman/Öz, 2013, s.297; Gürkanlar, 1982, s.51; Yağcıoğlu, 2014, s.53.

⁹⁶ Şahin Caner, 2017, s.111; Gürkanlar, 1982, s.51.

⁹⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.53; Şahin Caner, 2017, s.111.

zarar verenlerden her birine paylaşılamayan zarardır⁹⁸. Zarar verenler arasında kimin hangi zarara sebebiyet verdiği tespit edilebiliyorsa o halde tek başına sorumluluk gündeme gelecektir. Bu durumda, her bir zarar veren zarar verdiği kısımdan sorumlu olacak ve o kısmını tazmin etme yükümlülüğü altına girecektir⁹⁹.

Zararın bölünemez olması ise zararın, zarar verenlerin her biri bakımından bir bütün olarak değerlendirilmesini ve bağımsız parçalara ayıramamasını ifade etmektedir. Bu kapsamda, eğer kişilerin zarardan sorumlu oldukları kısımlar tam olarak belirlenemiyorsa, bölünemeyen zarardan bahsedilecektir¹⁰⁰. Zararın bölünememesi halinde, zarar verenlerin sorumluluk sebepleri olmasaydı, zarar hiç veya somut olaydaki gibi gerçekleşmeyecekse bu sebeplerden her birinin zararın tamamına sebep olduğu düşünülecektir. Bu durumda somut zararın tümü bakımından sorumluluk sebeplerinden her birinin zorunlu koşul niteliğinde olduğu kabul edilir¹⁰¹.

Müteselsil sorumluluktan bahsedebilmek için zararı meydana getiren kimselerin ortak fiilleri ile aynı zarara sebep olmaları gerekmektedir. Eğer birden fazla kişi ortak fiilleri ile farklı zararlara sebep oluyorsa veya bu zarar miktarları her bir kişi için ayrı ayrı belirlenebiliyor ise bu kişiler haksız fiile ilişkin hükümler uyarınca ortaya çıkan zarardan ayrı ayrı sorumlu olacaklardır¹⁰².

1.4.3 Sorumluluk Sebeplerinin Gerçekleşmesi

Müteselsil sorumluluktan söz edebilmek için meydana gelen zararın zarar veren kişilerin kusuruna dayanması veya kusursuz sorumluluk nedenlerinden birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, sözleşme ile müteselsil sorumluluk altına girmiş kişilerin de sözleşmenin ihlali nedeniyle meydana gelen zarardan dolayı müteselsil sorumlu olacakları kabul edilmektedir¹⁰³.

⁹⁸ Şahin Caner, 2017, s.111; Akıntürk, 1971, s. 129; Tandoğan, 1961, s.375; Sönmez, 1967, s. 448; Aygün, 1978, s. 526; Antalya, 2015, C.II, s. 539; Tuncer, 1978, s.420; Yağcıoğlu, 2014, s.53.

⁹⁹ Yağcıoğlu, 2014, s.54.

¹⁰⁰ Şahin Caner, 2017, s.111.

¹⁰¹ Şahin Caner, 2017, s.112; Gürkanlar, 1982, s.53; Yağcıoğlu, 2014, s.55.

¹⁰² Şahin Caner, 2017, s.112; Tuncer, 1978, s.421; Gürkanlar, 1982, s.49.

¹⁰³ Yağcıoğlu, 2014, s.59-60.

Sorumluluk koşullarının gerçekleşmediği veya zarar verenlerin sorumluluktan kurutulmuş kanıtı getirdiği hallerde kişilerin müteselsil sorumluluğundan bahsedilemez¹⁰⁴.

1.4.4 Hukuka Aykırılık

Müteselsil sorumluluk, TBK’da “Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri” başlığı altında düzenlenmektedir. Haksız fiil sorumluluğundan dolayı, müteselsil sorumluluk şartlarından biri olarak da hukuka aykırılık karşımıza çıkar. Hukuka aykırılık, kişilerin şahıs veya mal varlığı değerlerini koruyan emredici nitelikteki kurallara aykırılıktır¹⁰⁵. Bu aykırılık sonucunda bir zararın ortaya çıkması gerekmektedir¹⁰⁶.

Müteselsil sorumluluktan bahsedilebilmesi için kişilerin davranışlarında hukuka aykırı söz konusu olmalıdır. Birlikte hareket eden müteselsil sorumlular bakımından hukuka aykırılık tüm kişiler bakımından aranmaktadır¹⁰⁷. Zira doktrinde kabul edilen görüşe göre özellikle ortak birliktelik hallerinde hukuka aykırı davranış kişilerin birlikte davranma iradesini yansıtan tek bir eylem olarak kabul edilmektedir. Bundan dolayı da zarar verenlerden birinin davranışı hukuka uygunluk nedeniyle hukuka aykırı olmaktan çıkarsa bu durumda tüm zarar verenler bakımından da davranışları hukuka uygun hale gelir¹⁰⁸. Örneğin, üç kişinin ortak fiilleri neticesinde bir zarar ortaya çıktıysa ve içlerinden birinin fiili meşru müdafaa nedeniyle hukuka uygun hale geldiyse bu durumda diğer iki kişi bakımından da hukuka aykırılık durumu ortadan kalkacaktır¹⁰⁹. Buna karşılık, bağımsız birlikte kusurlu davranışta veya çeşitli sebeplerle birden fazla kişinin sorumluluğunun gündeme geldiği konularda, hukuka uygunluk sebebi her bir zarar veren bakımından bağımsız bir şekilde değerlendirilmekte ve ona göre uygulanmaktadır¹¹⁰.

Müteselsil sorumluluğun kaynağını sözleşmeye aykırılığın oluşturduğu hallerde ise sözleşmeye aykırı davranış bakımından bir mutlak hakkın veya davranışın ihlali söz

¹⁰⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.59.

¹⁰⁵ Şahin Caner, 2017, s.109; Gürkanlar, 1982, s.48.

¹⁰⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.61.

¹⁰⁷ Şahin Caner, 2017, s.110; Yağcıoğlu, 2014, s.61.

¹⁰⁸ Şahin Caner, 2017, s.110; Yağcıoğlu, 2014, s.61.

¹⁰⁹ Gürkanlar, 1982, s.48.

¹¹⁰ Şahin Caner, 2017, s.110; Yağcıoğlu, 2014, s.61.

konuysa hukuka aykırılık unsurundan bahsetmek mümkün olacaktır¹¹¹. Sözgelimi, kira konusu mala zarar veren kişi, hem sözleşmeye aykırı davranmıştır hem de haksız fiil gereği sorumludur. Kiracıyı bu davranışı için teşvik eden veya yardım eden kişilerin de davranışları hukuka aykırılık teşkil eder ve müteselsil sorumlulukları gündeme gelir¹¹².

1.4.5 Aynı Zarara Birlikte Sebep Olma

Müteselsil sorumluluktan bahsedebilmek için zarara sebep olan kimselerin, kusurlu veya kusursuz olsunlar, birlikte aynı zarara sebebiyet vermeleri gerekmektedir¹¹³. Müteselsil sorumluluğu doğuran birlikte sebep, kusur olabileceği gibi kanun ya da sözleşme de olabilir¹¹⁴.

Birden fazla kişi, olaydan önce veya en geç olay sırasında anlaşarak ve isteyerek ya da en azından birbirlerinin davranışından haberdar olarak haksız fiili işlemişlerse bu kişilerin ortak kusur nedeniyle sorumlulukları gündeme gelecektir¹¹⁵. Ortak kusurun varlığından bahsedebilmek için kişilerin birlikte davranma iradelerinin bulunması gerekir¹¹⁶. Eğer kişiler, hukuka aykırı davranışı gerçekleştirmeyi ve bunun neticesinde başkasına zarar vermeyi istemeseler dahi, gerekli tedbirleri almadan yaptıkları davranışa isteyerek katılmaları halinde de ortak kusurun varlığından bahsedilecektir¹¹⁷.

Kişilerin birlikte bir zarara sebep olmaları ortak kusurlu davranış dışında birbirinden bağımsız davranışları ile de söz konusu olabilir. Bu durumda zarar verenlerden her biri kusurlu davranışlarıyla zarara sebep olmasına rağmen, bu kişiler arasında bir iş birliği bulunmamaktadır¹¹⁸. Bu şekilde kişilerin bağımsız kusurları dolayısı ile birine zarar vermeleri durumunda da müteselsil sorumluluktan bahsedilecektir. Gerek ortak kusur dolayısı ile verilen zararda, gerekse bağımsız kusur dolayısı ile verilen zararda, zarar

¹¹¹ Şahin Caner, 2017, s.110; Yağcıoğlu, 2014, s.61.

¹¹² Şahin Caner, 2017, s.110; Gürkanlar, 1982, s.48; Yağcıoğlu, 2014, s.61.

¹¹³ Yağcıoğlu, 2014, s.50-51.

¹¹⁴ Eren, 2015, s.812.

¹¹⁵ Şahin Caner, 2017, s.107; Eren, 2015, s.812; Yağcıoğlu, 2014, s.80.

¹¹⁶ Eren, 2015, s.812; Şahin Caner, 2017, s.107; Antalya, 2015, C.II, s. 538.

¹¹⁷ Şahin Caner, 2017, s.107; Oğuzman/Öz, 2013, s.294; Eren, 2015, s.812.

¹¹⁸ Eren, 2015, s.812; Şahin Caner, 2017, s.107.

verenlerin her birinin tazmin yükümlülüğü doğuran sorumluluk sebebi aynı olduğu için buna TBK m. 61’de hüküm altına alınan “aynı sebepten dolayı sorumluluk” denmektedir¹¹⁹. Bu aynı sebep, ortak ve bağımsız kusurda olduğu gibi kusur sorumluluğu olabilirken, kusursuz sorumluluk ve sözleşme sorumluluklarından her biri de aynı tür sorumluluk kaynağı olarak kabul edilmektedir¹²⁰.

Bunun yanında, zarar verenlerin sorumluluğu ortak kusurdan ziyade farklı sebeplerden de kaynaklanabilir¹²¹. Bu gibi durumlarda, birden çok kişi bir zarardan farklı sebeplerle sorumlu olacaktır. Bu sebepler, haksız fiil, sözleşmeden doğan bir borcun ihlali ya da kanundan doğan bir kusursuz sorumluluk olabilir¹²². Bu tür müteselsil sorumluluğun doğması için zarar verenlerin birbirlerinin davranışından haberdar olması gerekmez ve davranışların da birbiri ile bağımlı olması aranmaz¹²³. Bu gibi durumlarda zarar gören, zararın tazmini için farklı sebeplerle sorumlu olan kişilerden dilediğine hangi sebebe dayanırsa onun hükümlerine dayanarak gidebilir¹²⁴.

1.4.6 İlliyet Bağı

Müteselsil sorumluluğun şartlarından birisi de kişilerin davranışları ile zarar arasında uygun illiyet bağının kurulmasıdır. Zarar verenlerin temsil ettiği her bir sorumluluk sebebi, zararın oluşmasına veya artmasına sebep oluyorsa, bir başka anlatımla zarar, tüm bu sorumluluk sebeplerinin birleşimiyle meydana geliyorsa ve bu sebeplerin yokluğu halinde zarar hiç doğmayacak veya başka şekilde gerçekleşecek deniliyorsa illiyet bağının varlığından bahsetmek mümkün olacaktır¹²⁵. Burada, sebep ile zarar arasındaki illiyet bağı, zararın bir bölümüne yönelik değil, tümüne yönelik olmalıdır, aksi halde müteselsil sorumluluktan bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Sebeplerin bir araya gelmesi bakımından illiyet ayrımları söz konusudur. Bunlar; ortak illiyet, yarışan illiyet, seçimlik illiyet ve önüne geçilen veya farazi illiyet şeklindedir.

¹¹⁹ Şahin Caner, 2017, s.107.

¹²⁰ Şahin Caner, 2017, s.108; Eren, 2015, s.816.

¹²¹ Kıcalıoğlu, 2015, s. 627.

¹²² Oğuzman/Öz, 2013, s.294.

¹²³ Şahin Caner, 2017, s.109; Oğuzman/Öz, 2013, s.294.

¹²⁴ Kıcalıoğlu, 2015, s.626.

¹²⁵ Şahin Caner, 2017, s.112-113; Yağcıoğlu, 2014, s.62.

Ortak illiyet, sorumluluk sebeplerinin tek başlarına zararı oluşturmak bakımından yeterli olmadığı ancak bu sebeplerin bir araya gelmesi sonucunda zararlı sonucun olduğu illiyet türüdür¹²⁶. Zehirli atıklarını göle bırakan birden fazla fabrikanın hiç birinin fiili tek başına göldeki balıkların ölmesi için yeterli değilken, bütün fabrikaların atıklarını bırakması sonucu balıkların ölmesi örneğinde, ortak illiyet söz konusudur. Burada birden fazla sebep, zararın ortaya çıkmasına neden olmakta ama hangi sebebin ne oranda zarara katkı sağladığı belirlenemediği için eşit seviyede katkıda bulunduğu kabul edilmektedir. Sebeple zararın bir kısmı arasında bağlantı kurulamadığı için zarar verenler arasında müteselsil sorumluluk söz konusu olacaktır¹²⁷.

Yarışan illiyet, her bir sebebin, zararı tek başına gerçekleştirmeye elverişli olduğu fakat bu sebeplerin aynı anda gerçekleştiği hallerde söz konusu olur ve bu durumlarda da müteselsil sorumluluk gündeme gelir¹²⁸. Sözgelimi, A ve B'nin silahlarından çıkan kurşun sonucu C ölse ve hem A'nın hem B'nin silahlarından çıkan kurşun C'nin ölmesi için yeterliyse yarışan illiyet söz konusu olacaktır. Burada zarar verenlerden her biri, kendi davranışı olmasaydı, yine de zarar meydana gelecekti savunmasıyla sorumluluktan kurtulamayacaktır¹²⁹.

Seçimlik illiyette, birden çok sebepten hangisinin zararı meydana getirdiği belli değildir. Söz konusu sebepler, birlik manzarası gösterdiği ölçüde müteselsil sorumluluk doğacaktır¹³⁰. Bir diğer anlatımla, seçimlik illiyette zararı meydana getiren sebeplerden sadece biri zarara sebep olmasına rağmen, hangi sebebin zararı meydana getirdiği belirlenememektedir. Örneğin, bir odadan eşyanın çalındığı ve o odaya giren iki kişiden hangisinin çaldığı belirlenemeyen durumlarda seçimlik illiyet gerçekleşmiş olacaktır. Seçimlik illiyette ispat olanaksızlığı söz konusu olduğu için, zarar verenlerin sorumlu tutulamayacağı kabul edilmektedir¹³¹. Fakat zarar verenler arasında birlik ve bütünlük

¹²⁶ Eren, 2015, s. 546; Şahin Caner, 2017, s.113; Yağcıoğlu, 2014, s.62.

¹²⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.62-63.

¹²⁸ Şahin Caner, 2017, s.113; Yağcıoğlu, 2014, s.64.

¹²⁹ Yağcıoğlu, 2014, s.64.

¹³⁰ Şahin Caner, 2017, s.114; Yağcıoğlu, 2014, s.64.

¹³¹ Şahin Caner, 2017, s.113; Yağcıoğlu, 2014, s.64-65.

görünümü varsa, bu durumda müteselsil sorumluluğun gündeme geleceği kabul edilecektir¹³².

En son olarak, önüne geçilen veya farazi illiyet türünde, birbiri ardına gerçekleşen sebeplerden her biri zararın oluşmasına tek başına elverişli olmakla birlikte, farklı zamanlarda gerçekleşen bu sebeplerden biri gerçek diğeri farazi sebep olarak kabul edilmektedir¹³³. Farazi sebep, gerçek sebep olmasaydı zararın gerçekleşmesinde rol oynayacak sebep olarak düşünülse de zararın gerçekleşmesine gerçek sebep neden olduğu için burada müteselsil sorumluluktan bahsedilemeyecektir¹³⁴.

1.5 MÜTESELSİL SORUMLULUĞUN HÜKÜM VE SONUÇLARI

Aynı zarardan birden fazla kişinin sorumlu olduğu müteselsil sorumluluk hallerinde, zarar verenlerle zarar gören arasındaki dış ilişkinin yanı sıra zarar görene tazminat ödendikten sonra gündeme gelen zarar verenler arasındaki iç ilişki de söz konusu olacaktır¹³⁵. Eski Borçlar Kanununda ve şu anda yürürlükteki Türk Borçlar Kanununda kabul gören “*dış ilişki*” ve “*iç ilişki*” kavramlarından dış ilişki, zarar görenin uğramış olduğu zararı zarar verenlerden hangi esaslara göre tazmin edeceğini düzenlerken; iç ilişki, zararın tazmin edilmesinden sonra zarar verenler arasındaki rücu ilişkisini yani zararın zarar verenler arasına nasıl paylaşılacağını düzenlemektedir¹³⁶. Dış ilişki TBK m.61’de, iç ilişki ise TBK m.62’de hükme bağlanmıştır.

1.5.1 Dış İlişki

1.5.1.1 Genel Olarak

Müteselsil sorumluların her biri ile zarar gören arasındaki ilişkiyi ifade eden dış ilişki TBK m.61’de düzenlenmiştir. TBK m.61’de Eski Borçlar Kanununda bu konunun

¹³² Şahin Caner, 2017, s.113; Yağcıoğlu, 2014, s.65; Gürkanlar, 1982, s.77.

¹³³ Yağcıoğlu, 2014, s.65.

¹³⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.65.

¹³⁵ Arat, 2018, s.328.

¹³⁶ Eren, 2015, s.817; Yağcıoğlu, 2014, s.178; Şahin Caner, 2017, s.114-115; Kıcalıoğlu, 2015,s.630; Yavuz, 2013, s.506.

düzenlendiği 50.maddeden farklı olarak, zarar verenler açısından asıl fail, yardımcı olan, teşvik eden veya yataklık eden ayrımı yapılmamış; her birinin ortak kusura katılma payı ne olursa olsun zarardan müteselsilen sorumlu olacakları hükme bağlanmıştır¹³⁷. Burada önemli olan, zarar verenlerin fiilleri ile zarar arasında uygun illiyet bağının olmasıdır¹³⁸.

Müteselsil sorumlular zarar görene karşı zararın tamamından sorumlulardır, fakat zararın tamamından sorumlu olmak her durumda zararın tümünden sorumlu olmak anlamına gelmemektedir¹³⁹. Zira tazminat, TBK m.51 ve 52'deki¹⁴⁰ hususlar gözetilerek belirlenecek, indirim sebepleri var ise bunlar da somut olay bakımından uygulanacaktır¹⁴¹. Bununla birlikte, zararın, zarar verenlerin her birinden ayrı ayrı tazmin edilmesi zorunlu olmayıp, zarar gören dilediği sorumludan zararın tazminini isteme hakkına sahiptir. Fakat zararın tamamı tazmin edilinceye kadar diğer tüm sorumluların sorumlulukları kural olarak devam edecektir¹⁴².

1.5.1.2 Zarar Görenin Zarar Verenler Karşısında Durumu

Müteselsil sorumluluk, diğer borç ilişkileri ile karşılaştırıldığında, zarar görene zarar verenler karşısında daha ayrıcalıklı bir durum yaratmaktadır¹⁴³. Zira zarar gören tazminatın tamamını, dilediği takdirde zarar verenlerden birinden, bir kısmından ya da tamamından talep edebilecektir¹⁴⁴. Zarar görene bu şekilde bir seçim hakkı verilmesi aynı zamanda kendisine ispat ve tahsil kolaylığı da sağlar. Buna göre, zarar gören, davasını elinde en sağlam ispat araçlarına sahip olduğu veya en az ispat aracı gerektiren zarar verene karşı yöneltebileceği gibi, tazminatı ödeme gücü en fazla olan zarar verene

¹³⁷ Oğuzman/Öz, 2013, s.295; Şahin Caner, 2017, s.115.

¹³⁸ Oğuzman/Öz, 2013, s.295.

¹³⁹ Oğuzman/Öz, 2013, s.295-296; Gürkanlar, 1982, s.91; Tandoğan, 1961, s.315; Nomer, 1996, s.176.

¹⁴⁰ **TBK- Madde 51-** “Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler. Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür.”

TBK- Madde 52- “Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir. Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir.”

¹⁴¹ Gürkanlar, 1982, s.91; Tandoğan, 1961, s.315; Oğuzman/Öz, 2013, s.296.

¹⁴² Şahin Caner, 2017, s.116.

¹⁴³ Eren, 2015, s.818; Yağcıoğlu, 2014, s.179.

¹⁴⁴ Oğuzman/Öz, 2013, s.296-297; Arat, 2018, s.329.

de davayı yöneltme imkânı mevcuttur¹⁴⁵. Bu sayede, zarar verenler arasında müflis ya da borca batık durumda olan veyahut yerleşim yeri yurtdışında olan bir kimsenin bulunması halinde, tazminatın diğer zarar verenlere yöneltilmesi zarar gören bakımından ciddi avantaj sağlayacaktır¹⁴⁶.

Zarar verenin tazminatın bir kısmını bir zarar verenden, diğer kısmını ise diğer zarar verenlerden talep etmesi de mümkündür¹⁴⁷. Fakat burada, “tek zarar, tek tazminat” ilkesi geçerli olduğundan zarar verenlerden biri tarafından tazminatın ödenmesi halinde borç sona erer ve zarar gören diğer zarar verenlere başvuramaz veya icra takibinde bulunamaz¹⁴⁸. Bu kural aynı zamanda müteselsil borçluluğa ilişkin TBK m.166’da da düzenlenmiştir¹⁴⁹.

1.5.1.3 Zarar Verenlerin Zarar Gören Karşısındaki Durumu

Müteselsil sorumluluğun yapısı gereği, zarar verenlerin her biri, meydana gelen zararın tamamından sorumludur. Bu durum müteselsil borçlulukta “borçluların sorumluluğu” başlıklı TBK m. 163’te “*Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir. Borçluların sorumluluğu, borcun tamamı ödeninceye kadar devam eder.*” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre, zarar tamamen tazmin edilmedikçe zarar verenlerin sorumlulukları devam edecek ve kendisine başvuru zarar veren, kendisinden önce diğer sorumlulara başvurulmasını talep edemeyecektir¹⁵⁰. Zarar verenlerin kendi aralarında tazminatın bölünmesi ile ilgili yaptıkları anlaşmalar da sonucu etkilemeyecek ve zarar gören bakımından bir anlam ifade etmeyecek, bu durum sadece zarar verenler arasındaki iç ilişkinin konusunu oluşturacaktır¹⁵¹. Bununla birlikte, zarar verenlerden biri tazminat borcunu ifa veya

¹⁴⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.179; Şahin Caner, 2017, s.116-117; Eren, 2015, s.818.

¹⁴⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.179; Akıntürk, 1971, s.153-154.

¹⁴⁷ Eren, 2015, s.818; Arat, 2018, s.331.

¹⁴⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.179-180; Eren, 2015, s.818.

¹⁴⁹ **TBK- Madde 166-** “*Borçlulardan biri, ifa veya takasla borcun tamamını veya bir kısmını sona erdirmişse, bu oranda diğer borçluları da borçtan kurtarmış olur.*”

¹⁵⁰ Şahin Caner, 2017, s.117; Eren, 2015, s.818.

¹⁵¹ Yağcıoğlu, 2014, s.188.

takas yoluyla sona erdirdiği oranda diğer zarar verenler de bu oranda borçtan kurtulacaktır¹⁵².

Bireysel sorumlulukta olduğu gibi müteselsil sorumlulukta da şartlar mevcutsa zarar veren zarar görene karşı bir takım def'iler ileri sürebilir ve tazminattan indirim sebepleri gündeme gelebilir¹⁵³. Müteselsil borçluluk başlığı altında düzenlenen TBK m.164'te bu def'iler ortak ve kişisel def'iler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹⁵⁴. Bütün zarar verenleri ilgilendiren ve bu kişiler için tazminattan tamamen kurtulma veya belli bir oranda indirim imkânı tanıyan def'iler ortak def'ilerdir¹⁵⁵. Bu def'iler daha çok zarar görenin durum ve davranışından veyahut müteselsil sorumluluğun sebep ve konusundan doğar¹⁵⁶. Ortak def'ilere örnek olarak zarar görenin kusuru, zarara razı olması, yüksek gelir durumu, bazı umulmadık haller gösterebilir¹⁵⁷. Ortak def'iler dış ilişkide tazminat hesaplamasında göz önünde tutulur¹⁵⁸. Zarar verenlerden her biri ileri sürebilir ve zarar verenlerin tamamı bundan yararlanır¹⁵⁹. TBK md. 164'e göre, ortak bir def'iyi zarar görene karşı ileri sürmeyen müteselsil borçlunun, diğer zarar verenlere karşı iç ilişkide sorumluluğu doğacaktır¹⁶⁰.

Kişisel def'iler ise sadece bu def'i hakkına sahip olan zarar veren tarafından ileri sürülebilen ve sadece bu kişi lehine indirim sebebi doğuran def'ilerdir¹⁶¹. Kişisel def'i hakkına sahip olan zarar verenin, bu hakkını dış ilişkide zarar görene karşı kullanıp kullanamayacağı ve buna bağlı olarak da ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarının değişip değişmeyeceği doktrinde ve uygulamada tartışmalıdır. Eski Borçlar Kanunu döneminde, tam teselsül hallerinde kişisel def'ilerin dış ilişkide ileri sürülemeyeceği kabul edilmekteydi¹⁶². Eskiden hâkim olan bu görüşe göre,

¹⁵² Eren, 2015, s.818.

¹⁵³ Şahin Caner, 2017, s.117.

¹⁵⁴ **TBK m. 164-** "Müteselsil borçlulardan biri, alacaklıya karşı, ancak onunla kendi arasındaki kişisel ilişkilerden veya müteselsil borcun sebep ya da konusundan doğan def'i ve itirazları ileri sürebilir. Müteselsil borçlulardan biri ortak def'i ve itirazları ileri sürmezse, diğerlerine karşı sorumlu olur."

¹⁵⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.189.

¹⁵⁶ Eren, 2015, s. 819; Arat, 2018, s.343.

¹⁵⁷ Gürkanlar, 1982, s.94 vd.

¹⁵⁸ Eren, 2015, s.819.

¹⁵⁹ Şahin Caner, 2017, s.117; Yağcıoğlu, 2014, s.189.

¹⁶⁰ Arat, 2018, s.351.

¹⁶¹ Şahin Caner, 2017, s.117; Yağcıoğlu, 2014, s.189; Arat, 2018, s.354.

¹⁶² Eren, 2015, s.819; Gürkanlar, 1982, s.98 vd; Şahin Caner, 2017, s.117; Nomer, 2017, s.223; Akıntürk, 1971, s.138; Helvacı, 2001, s.232.

sorumluların söz konusu zarar verici davranışa bilinçli ve kusurlu bir biçimde katılmaları hali olan tam teselsülde, sorumlulardan birinin kusurunun hafifliği dış ilişkide onun lehine indirim sebebi sayılamazdı zira burada ortak kusura dayalı sorumluluk durumu mevcuttur. Ayrıca, dış ilişkide kişisel def'ilerin ileri sürülebileceğinin kabul edilmesi halinde, en fazla kusurlu olanın ödemededen aciz olduğu durumlarda ödenemeyen tazminata zarar gören katlanmak zorunda kalacak ve zarar görenin durumu daha da ağırlaşacaktır¹⁶³. Bununla birlikte, eksik teselsülde ise bu tarz def'ilerin dış ilişkide ileri sürülebileceği ve böylece daha az tazminat ödenmesinin mümkün olacağı kabul edilmekteydi¹⁶⁴.

Buna karşılık, doktrinde giderek ağırlık kazanan ve özellikle son dönemde hâkim görüş haline gelen yeni bir görüşe göre, kişisel def'iler, özellikle zarar verenlerden birinin hafif kusuru, dış ilişkide tazminat hesaplanırken göz önünde bulundurulmalı ve tazminat miktarında indirim yapılan kişinin zarar verene karşı sorumluluğu, diğer müteselsil sorumlularla birlikte bu indirimli tazminat tutarıyla sınırlı olmalıdır¹⁶⁵. Bu görüşün temelini, bir kimseyi sırf yanında başka sorumlular bulunmasından yani müteselsil sorumluluktan dolayı, zarardan tek başına sorumlu olduğu zaman ödeyeceği tazminat miktarından daha fazla miktarda tazminat ödeme zorunluluğu altında bırakmama düşüncesi oluşturmaktadır¹⁶⁶. Zira kusura dayanan müteselsil sorumlulukta bir kişiye sorumluluk atfedilebilmesi için o kişinin kusurlu olması aranmaktadır. Zarar verenlerden biri kusurlu değilse o kişinin sorumluluğundan bahsetmek mümkün olmayacaktır. Hafif kusur hali de kusursuzluğa yakın bir durum olarak kabul edildiğinde bu kişilerin sırf müteselsil sorumluluktan dolayı tam kusurlu sayılarak tüm zarardan sorumlu tutulmaları da hakkaniyete ve dürüstlük kuralına uygun düşmeyecektir¹⁶⁷.

Son dönemde hâkim olan bu görüş, müteselsil borç ilkesi ile de bağdaşmaktadır zira müteselsil borçlulukta ne kadar borçlu varsa o kadar borç ilişkisi olduğu kabul edilmektedir ve borçlulardan birinin bireysel indirim sebebinin olduğu durumlarda bunu

¹⁶³ Eren, 2015, s.819-820.

¹⁶⁴ Şahin Caner, 2017, s.117.

¹⁶⁵ Eren, 2015, s.820; Tandoğan, 1961, s.384; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.702 vd; Gürkanlar, 1982, s.97 vd; Kırca,2006, s. 657; Antalya, 2015, C.II, s. 550.

¹⁶⁶ Eren, 2015, s.820; Antalya, 2015, C.II, s. 550.

¹⁶⁷ Eren, 2015, s.821.

doğrudan dış ilişkide ileri sürmesi gerekmektedir¹⁶⁸. Müteselsil sorumlulardan birinin hafif kusurunun tazminatta indirim sebebi olarak kabul edilmesi, müteselsil sorumluluğu doğuran kusur sorumluluğu hallerinde söz konusu olmakta, sebep sorumluluğu hallerinde kusur sorumluluğun doğması için kusur kurucu unsur kabul edilmediğinden kusurun hafifliği, indirim sebebi olarak kabul edilmemektedir¹⁶⁹.

Tartışmalı olan bir diğer konu ise, sorumlulardan birinin, zararın doğmasına katkı sağlayan üçüncü kişinin ve özellikle diğer zarar verenlerin kusurlarını indirim sebebi olarak ileri sürüp süremeyeceği sorunudur. İlke olarak, zararın ortaya çıkmasında üçüncü kişinin kusurundan bahsediliyorsa, o zaman bu kusur kişiyi de müteselsil sorumlu yapacaktır¹⁷⁰. Fakat böyle bir kusurun varlığı iki açıdan önemlidir; ilk olarak, üçüncü kişinin kusuru diğer zarar verenlerin sorumluluğunu kesecek yoğunlukta ise, diğer zarar verenlerin sorumluluk sebebi ile zarar arasındaki illiyet bağı kesileceğinden bu kişiler sorumlu olmaktan kurtulacaktır¹⁷¹. İkinci olarak ise, üçüncü kişi ile zarar verenin kusuru arasında bir kusur bağı varsa fakat üçüncü kişinin kusuru diğer zarar verenin kusurunu daha hafif kusur haline getiriyorsa, bu durumda diğer zarar veren bakımından tazminattan indirim sebebinin gündeme gelmesi mümkündür¹⁷².

1.5.2 İç İlişki

Müteselsil sorumlulukta iç ilişki, zarar ve tazminatın müteselsil sorumlular arasında paylaştırılma düzenidir¹⁷³. İç ilişkinin tarafları, dış ilişkide zarar görene tazminatla yükümlü olan müteselsil sorumlulardır¹⁷⁴. Müteselsil sorumlulukta iç ilişki TBK m.62’de şu şekilde düzenlenmiştir;

“Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur.

¹⁶⁸ Şahin Caner, 2017, s.119-120; Eren, 2015, s.821.

¹⁶⁹ Eren, 2015, s.821.

¹⁷⁰ Eren, 2015, s.821.

¹⁷¹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.702 vd.; Şahin Caner, 2017, s.121; Eren, 2015, s.821.

¹⁷² Eren, 2015, s.821-822; Şahin Caner, 2017, s.121.

¹⁷³ Oğuzman/Öz, 2013, s.298.

¹⁷⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.247.

Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur.”

TBK m.62 gereğince, tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen müteselsil sorumlu, diğer müteselsil sorumlu veya sorumlulara karşı fazla ödediği kısım için rücu hakkına sahip olduğu gibi, alacaklının haklarına da halef olacaktır.

İç ilişki, bu çalışmanın asıl konusunu oluşturduğu için iç ilişkideki rücu ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgi “Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücu İlişkisi” başlıklı ikinci bölümde verilecektir.

2. BÖLÜM: İÇ İLİŞKİDE ZARAR VERENLER ARASINDAKİ RÜCU İLİŞKİSİ

2.1 İÇ İLİŞKİ, RÜCU VE HALEFİYET KAVRAMLARININ TANIMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

2.1.1 İç İlişkinin Tanımı, Tarafları ve İçeriğinde Yer Alan Talepler

2.1.1.1 İç İlişkinin Tanımı ve Oluşması

Zarar görene tazminat ödendikten sonra, bu tazminatın birden fazla tazminat yükümlüsü arasında ne şekilde paylaşılacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun çözüm yeri müteselsil sorumluların kendi arasındaki iç ilişkidir¹⁷⁵. İç ilişki, zarar ve tazminatın müteselsil sorumlular arasında kesin ve nihai olarak paylaşılması ile ilgilidir¹⁷⁶. Bu kapsamda ifade bulunan borçlunun, birlikte sorumlu olduğu kişilerden hangilerine başvurabileceği, bu başvuruda ne oranda talepte bulunabileceği, yine bu kişilere karşı hangi def'i ve itirazlarda bulunabileceği inceleme konusu yapılmaktadır¹⁷⁷.

İç ilişki, hem güdülen amaç itibariyle, hem de yapısal özellikleri bakımından zarar görenle zarar verenler arasındaki dış ilişkiye göre birçok farklılık taşımaktadır¹⁷⁸. Öncelikle, dış ilişkide amaç zarar görenin korunması olduğu için, zarar görenin istediği zarar verenden zararın bir kısmını ya da tamamını talep hakkı olduğundan bahsetmiştik. İç ilişkide ise, dış ilişkide zarar verenler arasında ortaya çıkabilecek olası adaletsizliğin önüne geçilmesi ve tazminatın zarar verenler arasında adil bir şekilde bölüştürülmesi amaçlanmaktadır¹⁷⁹. Zarar verenler arasında yapılacak paylaşım ne kadar adil ve hakkaniyetli olursa, dış ilişkide tazminat ödemek zorunda kalan fakat ne kadarlık bir

¹⁷⁵ Dalcı Özdoğan, 2015, s.83.

¹⁷⁶ Eren, 2015, s.822.

¹⁷⁷ Dalcı Özdoğan, 2015, s.83.

¹⁷⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.245-246.

¹⁷⁹ Yağcıoğlu, 2014, s.245; Altay, 2011, s.395.

tazminat miktarından sorumlu olduğunu bilmeyen zarar verenler açısından hüküm süren belirsizlik hali de o ölçüde giderilmiş olacaktır¹⁸⁰.

Bir diğer önemli farklılık ise, iç ilişkide teselsülün değil, pay esasının geçerli olmasıdır¹⁸¹. Buna göre, dış ilişkide tazmin yükümlülüğü yerine getirildikten sonra, iç ilişkide teselsül geçerli olmayacak, kişiler sorumluluk payları oranında borçtan sorumlu olacaklardır¹⁸². Zarar verenler payları ölçüsünde sorumlu oldukları için, bu sorumlulukların doğumu ve sona ermesi birbirinden bağımsızdır¹⁸³. Bu yönüyle de iç ilişki dış ilişkiden ayrılmaktadır zira dış ilişkide zarar verenler arasında sıkı bir bağlantı söz konusuysa, iç ilişkide bu bağlantı yerini birbirinden bağımsız bir ilişkiye bırakmaktadır. Bu bağımsızlığın tek istisnası TBK m.167/3 hükmüdür¹⁸⁴. Bu hükme göre, ödeme güçsüzlüğü gibi sebeplerle borçlulardan birinin borcunu ifa edemediği durumlarda diğer borçlular payları ölçüsünde bu borcu üstlenmekle yükümlü olacak ve tazminat diğer sorumlulara dağıtılacaktır.

2.1.1.2 İç İlişkinin Tarafları

İç ilişki, zarar görene tazminatın ödenmesiyle başlayan, borçlular arasındaki denkleştirme sürecini ifade etmektedir¹⁸⁵. Burada iç ilişkinin taraflarını, dış ilişkide zarar görene karşı tazminattan sorumlu olan kişiler oluşturmaktadır¹⁸⁶. Dış ilişkideki

¹⁸⁰ Yağcıoğlu, 2014, s.245; Kılıçoğlu, 2002, s.545.

¹⁸¹ Eren, 2015, s.822; Nomer, 2017, s.230. Yargıtay'ın bu görüşe uygun kararı ise şu şekildedir; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.11.2007 Tarih, 2007/7-867 E. 2007/890 K. sayılı kararı "*Borçlar Kanunu'nun 50 ve 51. maddeleri hükümlerinde düzenlenen müteselsil sorumluluğu kanun koyucunun benimsemesindeki amacı göz önüne alındığında, müteselsil, sorumluluk kuralının, ancak zarar gören tarafından yapılacak istemler yönünden uygulanması gerekmektedir. Kanunda aksine bir hüküm bulunmadığından müteselsil sorumlular arasındaki iç ilişkide müteselsil sorumluluk kuralı uygulanamaz. Müteselsil sorumlulardan birisi tarafından zararın tümünün zarar görene ödenmesi ve ödeme yapan müteselsil sorumlunun Borçlar Kanunu'nun 51/2. maddesi hükmü uyarınca rücu hakkını kullanarak ödediği bedelin tamamını veya kendi kusuruna isabet eden bölümün dışında kalan kısmını diğer haksız fiil sorumlularından istemesi halinde kusur oranına göre paylaşılmasına gerekir. Hal böyle olunca, davalıların araç sahibi ve işleten sıfatı ile zarardan sorumlu oldukları da gözetilerek, her iki araç sürücüsünün kazanın meydana gelmesindeki kusur oranlarının belirlenmesi ve sonucuna göre davalıların ayrı ayrı sorumlu olacakları miktarlara hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir ...*" (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 28.03.2019).

¹⁸² Oğuzman/Öz, 2013, s.299; Yağcıoğlu, 2014, s.73; Tandoğan, 1961, s.384; Feyzioğlu, 1977, s.527; Kılıçoğlu, 1979, s. 76; Gürsoy, 1973, s.66; Havutçu, 1997, s.83.

¹⁸³ Yağcıoğlu, 2014, s.247.

¹⁸⁴ Kıcalıoğlu, 2015, s.632; Yağcıoğlu, 2014, s.245.

¹⁸⁵ Dalcı Özdoğan, 2015, s.84.

¹⁸⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.247.

zarar gören, iç ilişkide üçüncü kişi konumundadır zira zarar gören sadece dış ilişkinin tarafı olup, dış ilişkide onun zararı giderildikten sonra iç ilişkide tekrar onun menfaatini gözetmeyi gerektirecek bir durum kalmayacaktır¹⁸⁷. Dolayısıyla zarar görenin, herhangi bir şekilde iç ilişkiye doğrudan müdahalesi söz konusu olmayacaktır.

2.1.1.3 İç İlişkinin İçeriğinde Yer Alan Talepler

Her bir borçlu, her ne kadar alacaklıya kendi borcunu ifa etmekte olsa da, müteselsil borcun niteliği itibari ile bu ifa tüm borçlular bakımından hüküm ifade etmektedir¹⁸⁸. Kendisine düşen paydan daha fazlasını ödeyen borçlu, TBK m.167 ve haksız fiile ilişkin müteselsil sorumluluğun düzenlendiği TBK m.62 mucibince ödeme yaptığı fazla miktar oranında diğer borçlulardan talepte bulunabilecektir. Bu şekilde ifade bulunan borçluya bir rücu hakkı tanınmıştır. Bununla birlikte kanun koyucu bu rücu hakkını kuvvetlendirecek şekilde TBK m.168 ve TBK m.62 maddelerini düzenlemiş ve rücu hakkı sahibinin ifade bulunduğu miktar oranında alacaklının haklarına halef olacağı belirtilmiştir¹⁸⁹.

Kanun maddelerinden anlaşılacağı üzere, ödemede bulunan zarar verenin diğer zarar verenlere karşı sahip olduğu bağımsız rücu talebinin yanı sıra; zarar görenden, ödemede bulunan zarar verene intikal eden halefiyete dayalı bir talep de söz konusudur¹⁹⁰. Çalışmamız kapsamında, özü itibari ile farklı olan bu iki kavram ayrı ayrı ele alınacak ve sonrasında birbirleri ile olan ilişkisi incelenecektir.

2.1.2 Rücu Hakkı

2.1.2.1 Genel Olarak

Müteselsil sorumlulukta zarar görenin tatmin edilmesinden sonraki aşamayı ifade eden iç ilişkide, sorumluluğun sebep olanlar arasında hakkaniyete uygun ve adil bir şekilde

¹⁸⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.247.

¹⁸⁸ Dağdelen, 2011,s.155; Akıntürk, 1971, s. 207; Canyürek, 2003, s.108.

¹⁸⁹ Eren, 2015, s.1210-1211; Dağdelen, 2011,s.155; Akıntürk, 1971, s. 207; Canyürek, 2003, s.108; Reisoğlu, 2006, s. 398; Kırca,2006, s. 666.

¹⁹⁰ Yağcıoğlu, 2014, s.249.

çözümü meselesi ortaya çıkmaktadır. Bu aşamada da, payından fazla ödemede bulunan sorumluya tanınan rücu hakkı önem taşımaktadır.

Rücu hakkı, genel anlamda, başkasına ait borcu ifa eden kişinin, bunu asıl borçludan isteyebilmesini ifade etmekle birlikte, ifada bulunan kişi bizzat borçlu olup kendi payından fazlasını ifa ettiği hallerde de rücu hakkı gündeme gelecektir¹⁹¹. Müteselsil sorumluluk özelinde ise, müteselsilen sorumlu olan zarar verenlerden birinin kendi payından fazla ödemede bulunarak alacaklı zarar göreni kısmen veya tamamen tatmin etmesi üzerine malvarlığında meydana gelen eksilmeyi gidermeye yönelik diğer borçlulara karşı ileri sürebileceği bir tazminat talebi şeklinde tanımlanabilir¹⁹².

Rücu hakkı, özü itibari ile bir alacak hakkıdır¹⁹³. Bu alacak hakkı, dış ilişkideki asıl borç ilişkisinden bağımsız, rücu edilen ile rücu eden arasındaki hukuki ilişkiden doğan yeni bir haktır¹⁹⁴. Bu yönüyle rücu hakkı, alacaklıdan borçluya geçen bir talep niteliğinde olan halefiyetten farklıdır¹⁹⁵. Halefiyette, başkasına ait bir borç dolayısıyla alacaklıyı tatmin eden kişi, alacaklının sahip olduğu talep hakkına ve ona bağlı fer'i haklara sahip olmakta, bir nevi alacaklının yerine geçmektedir¹⁹⁶. Fakat rücu hakkında tamamen bağımsız bir borç ilişkisi meydana gelmektedir.

2.1.2.2 Rücu Hakkının Genel Koşulları

Müteselsil sorumluluk kapsamında alacaklıyı tatmin eden müteselsil sorumlulardan her birinin rücu hakkını kullanabilmesi için bir takım şartların oluşması gerekmektedir. Bu şartları; alacaklının tatmin edilmiş olması, borçlunun payından fazla ödemede bulunması, ifanın geçerli olması, rücu edilecek borçlunun ifadan kaçınma imkânına sahip olmaması şeklinde sıralamak mümkündür.

¹⁹¹ Koçano Rodoslu, 2016, s.5; Eren, 2015,s.930; Oğuzman/Öz, 2013, s.276; Haznedar/Gürses, 2016, s.809.

¹⁹² Yağcıoğlu, 2014, s.250; Akıntürk, 1971, s. 217; Kılıçoğlu, 1979, s. 13; Gürkanlar, 1982, s.127.

¹⁹³ Koçano Rodoslu, 2016, s.7; Nomer, 1997, s.250.

¹⁹⁴ Koçano Rodoslu, 2016, s.7; Nomer, 2011, s.250; Kılıçoğlu, 1979, s. 13; Gürkanlar, 1982, s.125 vd.; Haznedar/Gürses, 2016, s.810-811.

¹⁹⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.250; Gürkanlar, 1982, s.127; Nomer, 2011, s.250.

¹⁹⁶ Şahin Caner, 2017, s.277.

2.1.2.2.1 Alacaklının Tatmin Edilmiş Olması

TBK m 166/1'e¹⁹⁷ göre müteselsil borçlulardan birinin alacaklıyı kısmen veya tamamen tatmin etmesi halinde, diğer borçlular da borcun sona eren kısmı için borçtan kurtulacaklardır¹⁹⁸. Buna göre borçlulardan birinin rücu hakkını kullanabilmesi için gereken ilk şart TBK m.167'de belirtildiği üzere, alacaklının tatmin edilmiş olmasıdır¹⁹⁹. Bu tatmin, ifa yolu ile gerçekleştirilebileceği gibi takas yolu ile de olabilir²⁰⁰. Burada rücu alacağının doğması için, alacaklının borçlulardan talepte bulunmuş olması değil, alacaklıya etkili bir biçimde ödemede bulunmuş olması şartı aranır²⁰¹. Bu kapsamda borçlulardan birinin aleyhine dava açılması ve bu borçlunun ifaya mahkûm edilmesi dahi, rücu hakkını doğurmayacaktır²⁰². Rücu hakkı, ancak alacaklıya veya icra dairesine ödeme yapıldıktan sonra, bir diğer anlatımla ifa yerine getirildikten sonra kullanılabilir²⁰³.

Her ne kadar kural olarak, alacaklının tatmini için borcun ifa edilmiş olması aransa da, asıl edimin yerini tutan bir şeyle ifası ve ya takas hallerinin de borcu sona erdirmek bakımından ifa gibi değerlendirilmesi gerekmektedir²⁰⁴. İfa dışında borcun sona erdiği bu hallerde de, payından fazla ödemede bulunan borçlu, diğer borçlulara karşı rücu hakkını kullanabilecektir²⁰⁵.

Müteselsil sorumlu kişiler dışında üçüncü bir kişi tarafından alacaklıya ödeme yapılması durumunda, diğer borçlular yine borçtan kurtulacak fakat üçüncü kişi bu durumda bu borçlulara rücu edemeyecektir²⁰⁶. Zira üçüncü kişi ile borçlular arasında bir iç ilişki meydana gelmeyecektir. Burada üçüncü kişi, müteselsil borçlularla arasında

¹⁹⁷ **TBK m.166/1:** "Borçlulardan biri, ifa veya takasla borcun tamamını veya bir kısmını sona erdirmişse, bu oranda diğer borçluları da borçtan kurtarmış olur."

¹⁹⁸ Koçano Rodoslu, 2016, s.5; Oğuzman/Öz, 2013, s.453.

¹⁹⁹ Dağdelen, 2011,s.170.

²⁰⁰ Şahin Caner, 2017, s.264; Akıntürk, 1971, s. 213; Oğuzman/Öz, 2013, s.476; Canyürek, 2003, s.115-116; Ayar/Engin, 2010, s.1296.

²⁰¹ Dalcı Özdoğan, 2015, s.89; Akıntürk, 1971, s. 213; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.316; Oğuzman/Öz, 2013, s.462; Ayar/Engin, 2010, s.1296.

²⁰² Akıntürk, 1971, s. 213; Canyürek, 2003, s.115-116; Ayar/Engin, 2010, s.1297; Oğuzman/Öz, 2013, s.476.

²⁰³ Oğuzman/Öz, 2013, s.476; Ayar/Engin, 2010, s.1297.

²⁰⁴ Şahin Caner, 2017, s.265; Canyürek, 2003, s.116.

²⁰⁵ Oğuzman/Öz, 2013, s.476-477.

²⁰⁶ Koçano Rodoslu, 2016, s.68; Kılıçoğlu, 1979, s. 72.

sözleşmeden kaynaklanan bir ilişki varsa bu sözleşmeye göre, yoksa vekâletsiz iş görme veya sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre ödediği miktarı talep edebilecektir²⁰⁷.

2.1.2.2.2 Borçlunun Payından Fazla Ödemede Bulunması

Müteselsil sorumlunun rücu hakkını kullanabilmesi için bir diğer şart, alacaklıya kendi payından daha fazla bir ödemede bulunmasıdır²⁰⁸. Diğer müteselsil borçlular arasında payına düşen kısım kadar ya da bundan daha az miktarda ödeme yapan borçlunun diğer borçlulara karşı ileri sürebileceği bir rücu hakkı bulunmamaktadır²⁰⁹. Diğer borçlular alacaklıya hiçbir şekilde ödeme yapmamış olsalar dahi, eğer kendi payından daha fazla ödeme yapılmadıysa her halükarda rücu hakkı doğmayacaktır²¹⁰.

Bununla birlikte, borçlunun rücu hakkına sahip olması için borcun tamamını ödemesi de şart değildir. Kısmen ifa edilen borçta da rücu hakkının doğması için, kişinin payından fazla ödeme yapması yeterlidir²¹¹.

2.1.2.2.3 İfanın Geçerli Olması

Rücu ilişkisinin bir diğer şartı da borçlu tarafından yapılan ifanın geçerli olmasıdır. Burada geçerlilikten kastedilen, söz konusu borcun teselsülenden kaynaklanan bir borç olması, ifanın kabule yetkili alacaklıya ya da onun yerine ifaya kabule yetkili kişiye yapılması ve sonunda borçluların sorumluluklarını sona erdirmesidir²¹². Bu unsurları taşımayan bir ifa geçerli bir ifa olarak kabul edilmeyecektir. Örneğin, alacaklı ya da ifaya yetkili temsilciye yapılmayan veya ehliyetsiz alacaklıya yapılan ifalarda, alacaklının müflis olduğu hallerde iflas masasına değil de müflise yapılan ödemelerde

²⁰⁷ Kapancı, 2015, s.208.

²⁰⁸ Şahin Caner, 2017, s.265; Feyzioğlu, 1977, s.332; Ayar/Engin, 2010, s.1297; Akıntürk, 1971, s. 213; Dalcı Özdoğan, 2015, s.91.

²⁰⁹ Dağdelen, 2011,s.171.

²¹⁰ Akıntürk, 1971, s. 213; Ayar/Engin, 2010, s.1297, Tuncer, 1978, s.449-450.

²¹¹ Şahin Caner, 2017, s.265.

²¹² Şahin Caner, 2017, s.266.

geçerli bir ifadan söz edilemeyeceği için ödemeyi yapan borçlunun diğer borçlulara karşı kullanacağı bir rücu hakkından da bahsedilemeyecektir²¹³.

2.1.2.2.4 Rücu Edilecek Borçlunun İfadan Kaçınma İmkânına Sahip Olmaması

Bazı hallerde, borçlunun alacaklıya karşı borcunu ifadan kaçınabilmesine olanak sağlayan savunma gerekçeleri olabilir. Borçlulardan birinin alacaklıya ifada bulunmasından sonra diğer borçlulara rücu edebilmesi için, rücu edilen borçlunun bu savunma gerekçelerine sahip olmaması gerekmektedir²¹⁴. Zira bu savunma gerekçelerine sahip olan borçlu, bu gerekçeleri alacaklıya karşı ileri sürerek ifadan imtina edebiliyorken bunu rücu ilişkisine de taşıyabilmesi hayatın olağan akışımın bir parçasıdır²¹⁵. Bu bakımdan borçlulardan birinin alacaklıya karşı ileri sürebileceği ortak ya da kişisel savunmaları ifada bulunan borçluya karşı da ileri sürebilmelidir²¹⁶.

İlk olarak ortak def'iler bakımından incelendiğinde, müteselsil borçlunun alacaklıya karşı ortak def'ileri ileri sürmemesi rücu hakkının kaybına yol açmaktadır²¹⁷. Ortak def'iler müteselsil borçluların tümüne tanınan ve borcun konusundan veya doğuş sebebinden kaynaklanan def'ilerdir²¹⁸. Ortak def'ileri ileri sürmek tüm borçluların hem hakkı hem de yükümlülüğüdür zira TBK m.164/2'de²¹⁹ müteselsil borçluların ortak def'i ve itirazları ileri sürmemesi neticesinde diğer borçlulara karşı sorumlu olacağı düzenlenmiştir²²⁰. Bu sorumluluk doktrindeki hâkim görüşe göre, rücu hakkının kaybedilmesini ifade etmektedir²²¹. Fakat müteselsil borçlu ortak def'iyi bilmiyorsa ve bilmesi de kendisinden beklenmiyorsa, bir diğer anlatımla ortak def'iyi ileri sürmemesi kendi kusurundan kaynaklanmıyorsa o halde rücu hakkını kaybetmeyecektir²²².

²¹³ Akıntürk, 1971, s. 214; Ayar/Engin, 2010, s.1297; Canyürek, 2003, s.116.

²¹⁴ Dağdelen, 2011,s.171.

²¹⁵ Dağdelen, 2011,s.171-172.

²¹⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.317; Canyürek, 2003, s.118.

²¹⁷ Oğuzman/Öz, 2013, s.465.

²¹⁸ Eren, 2015, s.1206.

²¹⁹ **TBK m.164/2:** “Müteselsil borçlulardan biri ortak def'i ve itirazları ileri sürmezse, diğerlerine karşı sorumlu olur.”

²²⁰ Koçano Rodoslu, 2016, s.86; Oğuzman/Öz, 2013, s.464; Akıntürk, 1971, s. 218; Eren, 2015, s.1206.

²²¹ Kılıçoğlu, 1979, s. 75.

²²² Akıntürk, 1971, s. 218.

Kişisel def'iler bakımından ise, müteselsil borçlunun kendisi ile alacaklı arasındaki kişisel ilişkisinden kaynaklanan kişisel def'ileri ileri sürmemesi rücu hakkının kaybedilmesine yol açmayacaktır²²³.

Rücu hakkının kullanımına engel teşkil eden bir diğer husus ise, alacaklıya ödemede bulunan borçlunun bu durumu diğer borçlulara bildirmeme halidir. Buna göre, müteselsil borçlulardan biri diğer borçlulara bildirmeksizin ödemede bulunursa ve diğer borçlular ikinci defa ifada bulunurlarsa bu durumda ilk ödeme yapan borçlu rücu hakkını kaybedecektir²²⁴. Zira burada ilk ifade bulunanın kusuru söz konusudur²²⁵.

Kendisine karşı dava açılmış borçlunun bunu diğer borçlulara ihbar etmemesi halinde rücu talebinin devam edip etmeyeceği hususu tartışmalıdır. Bir görüşe göre, kendisine karşı dava açılmış borçlu, bu davayı diğer borçlulara ihbar etmezse rücu hakkını kaybetmeyecek, ihbar etmesi halinde de diğer borçlulara karşı sahip olduğu rücu hakkı sağlamaşacak ve kayıtsız şartsız rücu hakkına sahip olacaktır²²⁶. Diğer bir görüşe göre ise, davanın ihbar edilmemesi halinde, davada ileri sürmesi gereken ortak def'iler hafif kusuru ile de olsa ileri sürülmez ise borçlu rücu hakkına sahip olmayacaktır²²⁷.

2.1.2.3 Rücu Hakkının Kapsamı

Kendi payından daha fazla ödemede bulunan müteselsil sorumlunun iç ilişkide diğer borçlulardan neleri talep edebileceği rücu hakkının kapsamını oluşturmaktadır. Buna göre, rücu hakkına sahip olan borçlu, diğer borçlulardan borçlanılan edimin değerini, borca işleyen faizi ve ifa için yapılmış masrafları talep edebilecektir²²⁸.

İlk olarak, alacaklıyı tatmin eden borçlu diğer borçlulardan asıl borcu talep edebilecektir. Talep edeceği miktar, kendisinin alacaklıya fiilen ödediği miktar üzerinden hesaplanacaktır²²⁹. Buna göre, borçlunun alacaklıya asıl borcun değerinden

²²³ Oğuzman/Öz, 2013, s.464; Akıntürk, 1971, s. 218; Haznedar/Gürses, 2016, s.840.

²²⁴ Dalcı Özdoğan, 2015, s.92; Akıntürk, 1971, s. 219; Eren, 2015, s.1211; Ayar/Engin, 2010, s.1298.

²²⁵ Koçano Rodoslu, 2016, s.86.

²²⁶ Akıntürk, 1971, s. 219; Koçano Rodoslu, 2016, s.90; Dağdelen, 2011,s.171; İnan, 1973, s.528.

²²⁷ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.317; Canyürek, 2003, s.120.

²²⁸ Akıntürk, 1971, s. 216; Canyürek, 2003, s.122; Ayar/Engin, 2010, s.1300.

²²⁹ Oğuzman/Öz, 2013, s.478.

daha az miktarda ödeme yapması halinde, diğer borçlulara da bu düşük değer esas alınarak rücu talebini yöneltebilecektir²³⁰. Alacaklının müteselsil borçlulardan talep ettiği miktar asıl borcun üzerinde ise ve bu yönde bir hüküm elde edildiyse, asıl borcun üzerindeki bu borcu ödemek zorunda kalan müteselsil borçlunun rücu talebinde bulunup bulunamayacağı veya rücunun kapsamının ne olacağı davanın diğer borçlulara ihbar edilmesine ve borçlunun davayı kaybetmede kusurunun olup olmasına göre belirlenecektir²³¹.

Rücu talebinin kapsamına giren bir diğer alacak türü ise faizlerdir. Buna göre borçluların her biri için işleyen faizleri ifa eden borçlu, ödediği bu faiz miktarını da diğer borçlulardan talep edebilecektir²³². Borçlulardan birinin temerrüde düşürüldüğü diğer borçlular tarafından biliniyorsa ve buna rağmen borç ifa edilmiyorsa bu halde bu borçlulardan asıl borç ile birlikte faiz miktarı da rücu edilebilecektir²³³. Bu görüşe göre muacceliyeti bilmesine rağmen ödeme yapmayan borçlular kusurlu kabul edilmekte ve bundan dolayı kendilerinden faiz talep edilebilmektedir²³⁴. Faizler bakımından söz konusu olan bu rücu hakkı, alacaklı karşısında borçları muaccel hale gelmiş borçlular için ve borçlarının muaccel olduğu tarihten sonraki kısım bakımından geçerli olacaktır²³⁵. Bu görüşe getirilen eleştiriler ise şu şekildedir; borçlulardan her biri kendi temerrüdü sonucu ödeyeceği faizin sonuçlarına kendi katlanmalı ve kendi kusuru neticesinde ortaya çıkan faizi diğer borçlulardan talep edememelidir²³⁶. Nitekim TBK m.165'te²³⁷ de borçlulardan birinin kendi filleri neticesinde diğerlerinin durumunu ağırlaştıramayacağı da düzenlenmiştir²³⁸.

Faiz konusunda üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise, temerrüde düşmemiş ve diğer borçlulara karşı rücu hakkını kullanan borçlunun, rücu alacağına faiz yürütüp

²³⁰ Oğuzman/Öz, 2013, s.478.

²³¹ Canyürek, 2003, s.123-124; Ayar/Engin, 2010, s.1300-1301.

²³² Dağdelen, 2011, s.179; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, 1993, s.318; Canyürek, 2003, s.124; Akıntürk, 1971, s. 216.

²³³ Tekinay, 1956, s.167; Dağdelen, 2011, s. 179.

²³⁴ Dağdelen, 2011, s.179.

²³⁵ Dağdelen, 2011, s.179; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, 1993, s.318; Canyürek, 2003, s.124.

²³⁶ Dağdelen, 2011, s.105.

²³⁷ **TBK m.165:** “Kanun veya sözleşme ile aksi belirlenmedikçe, borçlulardan biri kendi davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştıramaz.”

²³⁸ Arat, 2018, s.333.

yürütemeyeceği konusudur²³⁹. Burada kabul edilen görüşe göre, bu durumda vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanacak ve alacaklının haklarına halef olan borçlu rücu alacağına faiz yürütebilecektir²⁴⁰.

En son olarak rücu kapsamında talep edilebilecek bir diğer alacak kalemi masraflardır. Buna göre, borçlulardan birinin kendi borcunu ifa etmek üzere yaptığı masrafların da rücu kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir²⁴¹. Zira masrafların yapılması ile ifa gerçekleşecek ve ifanın gerçekleştirilmesi ile de bütün borçlular bakımından borç sona erecektir²⁴². Burada masraflardan kastedilen, kişinin borcu ifa etmesi için gereken masraflardır. Dolayısıyla, alacaklı ile borçlu arasındaki çekişmeden doğan masraflar rücu kapsamı dışında değerlendirilecek ve şayet masrafın yapılması hiç gerekmiyorsa veya daha az miktarda yapılması yeterli oluyorsa, bu durumda masraflar yönünden rücu talebinin miktarı sınırlandırılabilir.

2.1.2.4 Müteselsil Borçlulardan Birinin Aczi Halinde Rücu

Alacaklıyı tatmin eden borçlunun, kendi payını aşan kısım için diğer borçlulara karşı rücu hakkı mevcut olmakla birlikte, rücu hakkını kullandığı borçlulardan birinin borcu ödemediği aciz olduğu durumlarda uygulamanın nasıl olması gerektiği TBK m.167/3'te²⁴³ düzenlenmiştir. Hakkaniyet düşüncesi ile getirilen bu hüküm ile birlikte müteselsil borç ortaklığında borca katılma payını ifa edemeyen borçlunun kendi payına düşen kısmından diğer borçluları eşit olarak sorumlu tutmuştur²⁴⁴. Bu sayede kanun koyucu, rücu hakkına sahip olan borçlunun rücu hakkını diğer borçlulardan tam olarak tahsil edememesinin yükünü rücu hakkı sahibinin üzerinden alarak hakkaniyetli bir yaklaşım sergilemiştir²⁴⁵.

²³⁹ Şahin Caner, 2017, s.269; Canyürek, 2003, s.124.

²⁴⁰ Şahin Caner, 2017, s.269; Canyürek, 2003, s.124.

²⁴¹ Dağdelen, 2011, s.181.

²⁴² Kapancı, 2015, s.426.

²⁴³ **TBK m.167/3**: “Borçlulardan birinden alınamayan miktarı, diğer borçlular eşit olarak üstlenmekle yükümlüdürler.”

²⁴⁴ Kapancı, 2015, s.534.

²⁴⁵ Şahin Caner, 2017, s.274; Akıntürk, 1971, s. 220; Ayar/Engin, 2010, s.1303, Canyürek, 2003, s.128; Oğuzman/Öz, 2013, s.479; Kılıçoğlu, 1979, s. 76; Elbir, 1948, s.693.

Borçlunun borcu ödeyememesi, acze düşmesinden, iflas etmesinden veya hakkında Türkiye’de icra takibi yapılmasının imkânsız hale gelmesinden kaynaklanabilir²⁴⁶. Borç ödemedi aciz olmadan bahsedilebilmesi için, kişinin İcra İflas Kanununda yer alan hükümler gereğince acze düştüğünün tespiti şarttır²⁴⁷. Şöyle ki, rücu edilen borçlu hakkında başlatılan takipten sonuç alınamaması, söz konusu bu hükmün uygulanması için yeterli değildir. Burada borçlunun ödeme imkânı olmadığı için İcra İflas Kanunu hükümlerince ortaya konulmalıdır²⁴⁸. Hükmün uygulanabilmesi için önemli olan bir diğer husus ise, rücu hakkını kullanan borçlunun gerekli özeni göstererek süresi içerisinde takibi başlatması ve yine usulüne uygun takibi yürütmesidir²⁴⁹. Aksi halde bu sayılan sebeplerden dolayı bir kusurunun olması halinde TBK m.167/3’teki imkândan yararlanamayacaktır²⁵⁰.

TBK m.167 hükmü gereğince, borcun niteliğinden aksi anlaşılmadıkça veya borçlular aksini kararlaştırmadıkça, borçlulardan birinden tahsil edilmeyen borç diğer borçlular arasında eşit olarak paylaşılacaktır²⁵¹. Eşit pay ile sorumlu olunan ilişkiler bakımından bu hükmün uygulanmasında bir sıkıntı bulunmamaktadır zira zaten bütün borçlular borcu eşit paylarda ödemekle yükümlüdürler²⁵². Burada doktrinde görüş farklılığı olan konu, borcun niteliği itibari ile iç ilişkide farklı bir paylaşım kuralını öngördüğü, bir diğer anlatımla borçluların iç ilişkide sorumlu oldukları miktarların farklı olduğu durumlarıdır²⁵³. Doktrinindeki bu konudaki ilk görüş, sorumluluk oranları ne olursa olsun, borçlulardan birinin aczi halinde tahsil edilemeyen borçtan diğer borçluların mutlak bir eşitlikle sorumlu oldukları görüşüdür²⁵⁴. Bu görüşe göre, paylaşım oranları ne olursa olsun, müteselsil borçlunun aczinin sonuçlarına diğer borçlular eşit oranda katlanacaklardır²⁵⁵. Doktrinindeki diğer görüşe göre ise, rücu yolu ile tahsil edilemeyen miktardan, diğer borçluların eşit oranda değil de iç ilişkide payları

²⁴⁶ Kapancı, 2015, s.534; Ayar/Engin, 2010, s.1303.

²⁴⁷ Oğuzman/Öz, 2013, s.480.

²⁴⁸ Oğuzman/Öz, 2013, s.479-480.

²⁴⁹ Kapancı, 2015, s.536; Canyürek, 2003, s.129; Oğuzman/Öz, 2013, s.480; Akıntürk, 1971, s. 220.

²⁵⁰ Oğuzman/Öz, 2013, s.480.

²⁵¹ Şahin Caner, 2017, s.275.

²⁵² Kapancı, 2015, s.534.

²⁵³ Şahin Caner, 2017, s.275.

²⁵⁴ Eren, 2015, s.1211; Kapancı, 2015, s.534-535; Şahin Caner, 2017, s.275; Hatemi/Gökyayla,2012,s.339; Reisoğlu, 2014, s.446.

²⁵⁵ Oğuzman/Öz, 2013, s.480.

oranında sorumlu olmaları gerektiği görüşüdür²⁵⁶. Bu şekilde borçtan eşit şekilde sorumlu olmayan borçlulara, diğer borçlunun aczi durumunda katlanmaları gereken bu yük de eşit şekilde dağıtılmayacak, payları oranında sorumluluk gündeme gelecektir²⁵⁷.

Burada en son olarak üzerinde durulması gereken konu, hangi görüş kabul edilirse edilsin, borçlulardan birinin aczi halinde ödenemeyen borçtan dolayı diğer borçluların sorumluluk miktarları tespit edilirken, hesaplama rücu hakkı sahibi de katılarak bir dağıtım yapılması hususudur. Bir diğer anlatımla, rücu hakkı sahibi de ödenemeyen borcun bölüşümünde yer alacak, kendi payına düşen kısım çıkarıldıktan sonra kalan kısım için diğer borçlulara rücu hakkını kullanacaktır²⁵⁸.

2.1.3 Halefiyet

2.1.3.1 Genel Olarak

Halefiyet genel anlamıyla, başkasına ait bir borç nedeniyle alacaklıyı tatmin eden kişinin alacaklının haklarına başkaca bir hukuki işleme gerek olmaksızın sahip olmasını ifade etmekte ve esasen TBK m.127’de²⁵⁹ düzenlenmektedir²⁶⁰. Müteselsil borçluluk ve müteselsil sorumluluk özelinde ise, alacaklıyı tatmin ederek rücu hakkına sahip olan borçlunun alacaklının haklarına halefiyeti ifade etmektedir. Bu kapsamda müteselsil sorumlulukta iç ilişkiyi düzenleyen TBK m.62’nin ikinci fıkrasında “*Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur.*” şeklinde bir düzenleme mevcuttur. Müteselsil borçlulukla ilgili olarak ise TBK m. 168’in ilk

²⁵⁶ Akıntürk, 1971, s. 222; Ayar/Engin, 2010, s.1304; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.320; Canyürek, 2003, s.130.

²⁵⁷ Şahin Caner, 2017, s.276.

²⁵⁸ Şahin Caner, 2017, s.277.

²⁵⁹ **TBK m.127:** “Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur:

1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkı bulunduğu takdirde.

2. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde.

Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.”

²⁶⁰ Akıntürk, 1971, s. 222; Ayar/Engin, 2010, s.1304; Canyürek, 2003, s.131; Şahin Caner, 2017, s.277; Kılıçoğlu, 1979, s. 7; Gülerci/Kılınç, 2011; s.193; Haznedar/Gürses, 2016, s.804 vd.

fikrası “Diğerlerine rücu hakkına sahip olan borçlulardan her biri, ifa ettiği miktar oranında alacaklının haklarına halef olur.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu hükümler gereğince müteselsil sorumlulukta halefiyeti alacaklıya ait hakların, onu tatmin eden müteselsil sorumluya, rücu hakkı oranında geçmesi şeklinde tarif etmek mümkündür²⁶¹.

Rücu hakkı, yukarıdaki bölümlerde de bahsedildiği üzere, tazminatın tüm müteselsil sorumlular arasında paylaşılmasına hizmet eder²⁶². Kanun koyucu, halefiyet düzenlemesi ile birlikte rücu hakkı sahibine bu hakkının yanında başka bir imkân daha tanımıştır²⁶³. Halefiyetle birlikte, rücu hakkı sahibi alacaklının sahip olduğu haklara sahip olacak, alacağa bağlı fer’i haklarla birlikte alacaklının şahsına bağlı olmayan rüçhan hakları da rücu hakkı sahibine geçecek ve bu sayede mevcut durumu daha da güçlenecektir²⁶⁴.

Halefiyetten söz etmek için, mutlaka borcun tamamının ifa edilmesi şart değildir, tazminatın bir kısmı da ödenmiş olsa, burada önemli olan müteselsil sorumlunun rücu hakkından istifade edebilecek olması bir diğer anlatımla payından fazla bir ödemenin gerçekleştirilmesidir²⁶⁵. Müteselsil sorumlunun üzerine düşen paydan daha fazla ödeme yaptığı durumlarda, payını aşan kısımla sınırlı olmak üzere alacaklının haklarına halef olabilecektir²⁶⁶. Kısmi ödeme durumunda, alacaklının sahip olduğu teminata yarayan fer’i haklardan, halefiyetten dolayı, ifada bulunan borçlu da yararlanabilecektir²⁶⁷. Bu durumda alacaklıya verilen teminat hem borcun geri kalanını hem de rücu alacaklısının rücu hakkını güvence altına alacaktır²⁶⁸. Eğer bu teminat her iki alacağı da karşılayacak miktarda ise her hangi bir sorun olmadan her iki alacak da bu teminattan karşılanabilecektir²⁶⁹. Karşılamadığı durumlarda, hangi alacağın bu teminattan öncelikle yararlanacağı sorunu ortaya çıkabilir. Kabul gören görüşe göre, burada alacaklının talebi, halefiyete dayalı talepten üstün tutulacak ve alacaklının teminattan tamamen

²⁶¹ Şahin Caner, 2017, s.278; Akıntürk, 1971, s. 222; Ayar/Engin, 2010, s.1304; Canyürek, 2003, s.132; Eren, 2015, s.1212; Oğuzman/Öz, 2013, s.480-481; Antalya, 2015, C.II, s. 555; Karayalçın, 2003, s.655.

²⁶² Bkz: 2.1.2 başlığı altında yapılan açıklamalar.

²⁶³ Dalcı Özdoğan, 2015, s.92.

²⁶⁴ Dağdelen, 2011, s.185; Akıntürk, 1971, s. 222; Ayar/Engin, 2010, s.1304; Canyürek, 2003, s.132; Eren, 2015, s.1212; Oğuzman/Öz, 2013, s.480-481; Kapancı, 2015, s.389; Gümüş, 2012, s. 433.

²⁶⁵ Dağdelen, 2011, s.189; Yağcıoğlu, 2014, s.258.

²⁶⁶ Dağdelen, 2011, s.189.

²⁶⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.258.

²⁶⁸ Oğuzman/Öz, 2013, s.481.

²⁶⁹ Yağcıoğlu, 2014, s.258.

yararlanmasından sonra ifada bulunan borçlu yararlanabilecektir²⁷⁰. Bu uygulamanın temelini, “*halefiyet alacaklıya zarar veremez ilkesi*”²⁷¹ oluşturmaktadır²⁷². Bu ilke gereğince, alacaklı zararını tam olarak tazmin edinceye kadar, alacaklının rehin hakkı, halefiyete sahip kişinin rehin hakkından önce gelecektir.

Halefiyetin düzenlediği kanun maddeleri incelendiğinde, halefiyetin emredici bir şekilde düzenlenmediği söylenebilir. Buna göre, alacaklı ve ödemede bulunan borçlu, aralarında anlaşarak ve diğer borçluların itiraz ve def'i haklarına zarar vermemek koşulu ile halefiyeti kaldırmaları mümkündür²⁷³. Bununla birlikte, tarafların rücu imkânını ortadan kaldırmaya yönelik yaptıkları anlaşmalarda, halefiyetin şartı niteliğindeki rücu hakkı da ortadan kalkacağı için halefiyetten bahsetmek mümkün olmayacaktır²⁷⁴. Dolayısıyla, alacaklıyı tatmin eden müteselsil borçlunun rücu hakkından ve dolayısıyla bu hakka bağlı halefiyetten vazgeçmesi mümkün olmakla birlikte, bu imkân yalnızca rücu hakkı sahibine tanınmaktadır²⁷⁵.

2.1.3.2 Halefiyetin Kapsamı

Alacaklıya ifada bulunan, dolayısıyla halefiyet hakkına sahip olan borçlu, ifa ettiği miktar oranında alacaklının haklarına halef olacaktır²⁷⁶. Burada ifa edilen miktardan kastedilen, iç ilişkide borçlunun kendi payını aşan miktar olup, rücu alacağı kapsamını ifade etmektedir. Dolayısıyla borçlu, kendi payını aşan kısım oranında alacaklının haklarına halef olacak, kalan kısım ise sona erecektir²⁷⁷.

İfade bulunan müteselsil borçlunun, sorumlu olduğu miktar oranında ödeme yapması durumunda, her hangi bir rücu alacağından bahsedilemeyeceği için halefiyet de söz

²⁷⁰ Akıntürk, 1971, s. 223; Canyürek, 2003, s.132.

²⁷¹ Yabancı hukuk sistemlerinde “*nemo subrogat contra se*” ilkesi olarak geçmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kılıçoğlu, 1979, s. 122.

²⁷² Kılıçoğlu, 1979, s. 122; Yağcıoğlu, 2014, s.258.

²⁷³ Kılıçoğlu, 1979, s. 122; Eren, 2015, s.1212.

²⁷⁴ Şahin Caner, 2017, s.279.

²⁷⁵ Şahin Caner, 2017, s.279.

²⁷⁶ Dalcı Özdoğan, 2015, s.94.

²⁷⁷ Dalcı Özdoğan, 2015, s.94.

konusu olmayacak, dolayısıyla borçlu alacaklının yerine geçerek haklarına halef olamayacaktır²⁷⁸.

2.1.3.3 Halefiyetin Şartları

Halefiyet, müteselsil sorumluluk ve müteselsil borçluluk için kanundan kaynaklanan ve rücu hakkını tamamlayıcı ve etkisini güçlendirici özellikte bir yapıdır²⁷⁹. Kanunun lafzına bakıldığında, halefiyetin söz konusu olabilmesi için, alacaklının borçlulardan biri tarafından tatmin edilmesi ve borçlunun diğer borçlularla arasındaki iç ilişkide kendi payından daha fazla miktarda ödeme yapması şartları aranmaktadır²⁸⁰. Bununla birlikte, alacaklıyı tatmin eden borçlu ile diğer müteselsil borçlular arasında rücu ilişkisinin varlığı da şart olarak aranmaktadır zira halefiyet özü itibari ile rücu hakkına bağlı bir hak niteliğindedir²⁸¹. Bundan dolayı rücu hakkının genel koşulları başlığı altında yapılan açıklamalar burada da geçerlidir.

2.1.3.3.1 Teselsül İlişkisinin Varlığı

Halefiyette bahsedilebilmesi için ilk şart, borçlular arasında bir teselsül ilişkisinin varlığıdır²⁸². Buna göre, alacaklı ile borçlu arasında geçerli bir borcun varlığı yeterli olmamakta, halefiyette bahsedilebilmesi için aynı zamanda müteselsil bir ilişkinin olması da aranmaktadır²⁸³. Bununla birlikte, borcun konusu önem arz etmemekte, ister para borcu olsun ister yapma borcu olsun her iki durumda da halefiyette bahsetmek mümkündür²⁸⁴. Aynı şekilde, müteselsil borçlulukta halefiyette bahsetmek için borcun kaynağı da önem arz etmemektedir. Borç sözleşmeden de kaynaklansa, kanundan da kaynaklansa rücu hakkı sahibi tatmin ettiği alacaklının haklarına halef olacaktır²⁸⁵.

²⁷⁸ Oğuzman/Öz, 2013, s.481.

²⁷⁹ Kapancı, 2015, s.388.

²⁸⁰ Akıntürk, 1971, s. 222.

²⁸¹ Eren, 2015, s.1212; Akıntürk, 1971, s. 223; Canyürek, 2003, s.133; Kılıçoğlu, 1979, s. 33-34.

²⁸² Kılıçoğlu, 1979, s. 69; Şahin Caner, 2017, s.280.

²⁸³ Şahin Caner, 2017, s.280.

²⁸⁴ Şahin Caner, 2017, s.280.

²⁸⁵ Kılıçoğlu, 1979, s. 69.

2.1.3.3.2 Alacaklının Tatmin Edilmesi

Teselsül ilişkisinin varlığı, tek başına halefiyetin oluşması için yeterli olmamakta, aynı zamanda alacaklının tatmin edilmesi ve bunun neticesinde rücu hakkının oluşması da halefiyetin bir şartı olarak aranmaktadır²⁸⁶. Burada alacaklının tamamen tatmin edilmiş olması aranmayacak, kısmi tatmin hallerinde de halefiyetten bahsedilebilecektir²⁸⁷. Bunun gibi alacaklının kısmen tatmin edildiği, bir diğer anlatımla borçlunun iç ilişkideki payından bir miktar fazla ifade bulunduğu hallerde, halefiyet de kısmen gerçekleşecektir²⁸⁸. Bu durumda, alacak bakımından söz konusu olan teminat hakları hem alacaklının kalan kısmını hem de müteselsil borçlunun halef olarak elde ettiği kısmı koruma altına alacak fakat burada alacaklı, müteselsil borçluya göre öncelikle hakkı korunacaktır²⁸⁹.

Halefiyetin gerçekleşeceği ve etkisini doğuracağı an, alacaklının borçlu tarafından tatmin edildiği andır²⁹⁰. Müteselsil borçlunun erken ifade bulunduğu hallerde halefiyet, borcun diğer borçlulardan ilk talepte bulunulabileceği an gerçekleşir²⁹¹.

Bununla birlikte, alacaklı kural olarak ifa ile tatmin edebileceği gibi, ifa yerine edim, takas, tevdi veya yapılacak ibra sözleşmesi ile de tatmin edilmesi mümkündür²⁹². İfa yerine yapılacak edimde, alacaklının haklarına halef olan borçlu gerçekleştirdiği edimin kıymeti oranında halefiyet hakkına sahip olacaktır²⁹³.

2.1.3.3.3 Rücu Hakkının Varlığı

Halefiyetin doğması için olmazsa olmaz şartlardan biri de borçlunun diğer borçlulara karşı rücu hakkına sahip olmasıdır²⁹⁴. Borçlulardan biri alacaklıyı tatmin etmesine rağmen, bunu iç ilişkide rücu talebi bünyesinde ileri süremeyecekse, halefiyetin ileri

²⁸⁶ Kapancı, 2015, s.389; Akıntürk, 1971, s. 223.

²⁸⁷ Kapancı, 2015, s.389-390.

²⁸⁸ Dağdelen, 2011, s.189; Canyürek, 2003, s.133; Ayar/Engin, 2010, s.1305; Eren, 2015, s.1212.

²⁸⁹ Akıntürk, 1971, s. 223; Eren, 2015, s.1213.

²⁹⁰ Kapancı, 2015, s.390.

²⁹¹ Kapancı, 2015, s.390.

²⁹² Oğuzman/Öz, 2013, s.481; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.321.

²⁹³ Şahin Caner, 2017, s.281.

²⁹⁴ Kılıçoğlu, 1979, s. 74; Ayar/Engin, 2010, s.1305; Haznedar/Gürses, 2016, s.835.

sürülmesinden bahsetmek de mümkün olmayacaktır²⁹⁵. Bundan dolayı, eğer rücu hakkı hiç doğmamışsa, zamanaşımına uğramışsa veyahut bir şekilde sona ermişse yine halefiyetten bahsedilemeyecektir²⁹⁶. Bu durum halefiyetin özü itibari ile rücu hakkından bağımsız bir hak olmadığını, aksine rücu hakkını kolaylaştıran ve etkisini kuvvetlendiren bir hak olduğunu göstermektedir²⁹⁷.

2.1.3.4 Halefiyetin Sağladığı Yararlar

Halefiyet hakkı, bundan yararlanacak kişiye bir takım avantajlar sağlamaktadır. Bunların başında, asıl alacağın yanında bu haklara bağlı fer'i hakların da zarar görene geçmesidir. Bu sayede alacağı güvence altına alan kefalet, rehin gibi haklar da doğrudan zarar görene geçecektir²⁹⁸. Sorumluluk hukuku bağlamında, bu durumun çoğu zaman pratik bir faydası bulunmamaktadır zira sorumluktan kaynaklanan talepler, bünyesinde fer'i hakları çok barındırmayacaktır. Buna karşılık Kılıçoğlu, haksız fiillerden kaynaklanan ve sorumluluk hukukunun söz konusu olduğu alacaklar yönünden sonradan teminat verilebileceğini, bu sebeple de halefiyetin pratik önemini olduğunu belirtmektedir²⁹⁹.

Bununla birlikte, halefiyetin bir diğer yararı ispat konusunda kendisini göstermektedir. İfade bulunan zarar görenin, halefiyet hakkını kullanması için sadece halefiyete sebep oluşturan ilişkinin geçerli olduğunu ispat etmesi yeterli olup, ayrıca diğer borçlular ile arasındaki ilişkiyi ve bundan doğacak rücu hakkını ispatlamasına gerek kalmamaktadır³⁰⁰.

Öte yandan, alacaklının borçluyu dava ettiği veya aleyhine icra takibi başlattığı durumlarda da, halefiyet hakkını kullanan kişi bu dava ve icra takibine de kaldığı yerden devam etme hakkına sahiptir³⁰¹. Bu yetkinin müteselsil sorumluluk bakımından pratik bir faydası bulunmamaktadır; şöyle ki, müteselsil sorumlulukta halefiyet ile birlikte

²⁹⁵ Kapancı, 2015, s.390.

²⁹⁶ Akıntürk, 1971, s. 223.

²⁹⁷ Şahin Caner, 2017, s.282.

²⁹⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.264.

²⁹⁹ Kılıçoğlu, 1979, s. 93.

³⁰⁰ Kapancı, 2015, s.370; Özen, 2012, 426.

³⁰¹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, 1993, s.216; Kılıçoğlu, 1979, s. 93-94.

alacak tutarının tamamı değil, yalnızca ödenen tutardan payını aşan kısım talep edilebilecektir³⁰². Bu sebeple, diğer zarar verenlere payları oranında başvurabilen halefiyet hakkı sahibinin, zarar görenin zararın tamamı için diğer zarar verenleri dava ettiği hallerde hukuki yararı bulunmayacaktır³⁰³. Bu kişinin talebine ilişkin yeni bir dava açması daha uygun olacaktır.

2.1.3.5 Halefiyetin Hüküm ve Sonuçları

Her ne kadar genel kural ifa ile borcun sona ermesi olsa da, bu kuralın kanundan kaynaklanan bir istisnası olarak halefiyet hallerinde ifa ile borç sona ermemekte ve alacaklıyı tatmin eden rücu hakkı sahibine geçmektedir³⁰⁴. Bir diğer anlatımla, halefiyet hallerinde sadece alacaklı değişmekte ve alacak hakkının niteliğinde bir değişiklik meydana gelmeden rücu hakkı sahibine geçmektedir³⁰⁵. Halefiyetin doğuş anı, rücu hakkının doğuş anıdır³⁰⁶. Zira müteselsil borçlulukta halefiyet ile rücu hakkı arasında sıkı bir bağ bulunmakta bundan dolayı da rücu hakkının doğumuyla halefiyetten bahsetmek de mümkün olacaktır³⁰⁷.

Halefiyet hakkından yararlanan borçluya, alacakla birlikte borçlu tarafından verilmiş olan veya alacaklı lehine kanun tarafından tanınmış olan teminatlar da geçer³⁰⁸. Bu teminatlar alacağa bağlı rehin veya hapis hakkı gibi aynı teminatlar olabileceği gibi kefalet gibi şahsi teminat da olabilir³⁰⁹.

Alacaklıyı tatmin eden borçlunun sahip olduğu halefiyet hakkı, alacaklıyı tatmin ettiği miktar oranında değil, borçtan iç ilişkide kendi payına düşen kısım çıkarıldıktan sonra kalan kısım oranında kadardır³¹⁰. Alacaklının haklarına halef olan borçlu, sahip olduğu

³⁰² Yağcıoğlu, 2014, s.265.

³⁰³ Yağcıoğlu, 2014, s.265.

³⁰⁴ Şahin Caner, 2017, s.282.

³⁰⁵ Kılıçoğlu, 1979, s. 93.

³⁰⁶ Kılıçoğlu, 1979, s. 94.

³⁰⁷ Şahin Caner, 2017, s.283.

³⁰⁸ Oğuzman/Öz, 2013, s.467; Reisoğlu, 2014, s.441.

³⁰⁹ Gürsoy, 1973, s.66; Canyürek, 2003, s.132; Kılıçoğlu, 1979, s. 97; Akıntürk, 1971, s. 223; Gülerci/Kılınç, 2011; s.193.

³¹⁰ Şahin Caner, 2017, s.283.

bu halefiyet hakkından dolayı diğer borçlulara ancak onlara düşen pay oranında başvurabilecektir³¹¹.

Halefiyetle birlikte rücu yükümlüsü müteselsil borçlular, alacaklıya karşı sahip oldukları hakları rücu hakkı sahibine de ileri sürme imkânına sahip olurlar³¹². Buna göre müteselsil borçlular alacağa bağlı def'i ve itirazlar ile alacaklıya karşı ileri sürülebilecek kişisel def'ileri halefe karşı da ileri sürebileceklerdir³¹³. Fakat alacaklı ile halef arasındaki kişisel ilişkiden kaynaklanan def'i ve itirazlar diğer borçlular tarafından halefe karşı ileri sürülemez³¹⁴.

2.1.4 Rücu Talebinin Halefiyete Dayalı Olan Taleple İlişkisi

İç ilişkide borcun nihai olarak paylaşılmasına hizmet eden ve farklı iki kavramı temsil eden rücu hakkı ve halefiyet özü itibari ile yakın ilişki içindedir³¹⁵. Zira bu iki kavram aynı amaca hizmet etmekte, başkasına ait bir borcun ifa edilmesinden kaynaklanan bir alacak talebinin ileri sürülmesine ve sonuç olarak borcun tüm sorumlular ve borçlular arasında adil bir şekilde paylaşılmasını hedeflemektedir³¹⁶. Fakat bu iki kavram yukarıda bahsedilen özellikler bakımından da farklılıklar taşımaktadır. Bu farklılıklar ve iki kavram arasındaki bağlantı şu şekilde özetlenebilir;

Rücu hakkı, başkasına ait borcun ifa edilmesinden sonra, ifa eden kişinin malvarlığında meydana gelen kaybın telafi edilmesini sağlar³¹⁷. Bu hak, hak sahibinin malvarlığında

³¹¹ Kılıçoğlu, 1979, s. 95.

³¹² Dalcı Özdoğan, 2015, s.97.

³¹³ Şahin Caner, 2017, s.283.

³¹⁴ Kılıçoğlu, 1979, s. 31.

³¹⁵ Kapancı, 2015, s.358. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK'nun 23.02.2000 Tarih, 2000/4-103 E., 2000/124 K.. sayılı kararı; "Gerçekte de, halefiyet ve rücu, aynı amaca, zarar görenin (alacaklının) tatmin edilmesine yönelik birbiri ile, çok yakından ilgili iki hukuksal kurum olarak görülmektedir. Nitekim, her ikisinde de, başkalarına ait borcu yerine getiren kişinin, asıl borçluya karşı bir alacak elde etmesi ve bu hakka dayanarak borçludan bir istemde bulunması bu sonucu doğrulamaktadır. Yasa koyucu bazı durumlarda başkasına ait bir borcu yerine getiren kişi yararına salt bir halefiyeti düzenlemiştir. (BK. md. 109, TTK. 1301, 1361) işte bu durumlarda, başkasına ait bir borcu söndüren alacaklıya ait olan mevcut bir hak olduğu gibi devir alınmamakta, yeni bir hak doğmamakta, ona alacaklıya ait bir hak aynen intikal etmektedir. Rücu (dönme) hakkında ise rücu hakkı sahibi tatmin ettiği alacaklıya ait olan bir hakkı devralmamaktadır. Sadece onun şahsında yeni bir hak doğmaktadır. Diğer bir anlatımla birincisinde alacaklıya ait bir hakkın geçmesi, ikincisinde ise dönme hakkı sahibinin kişiliğinde yeni bir hakkın doğması gündemdedir." (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 28.03.2019).

³¹⁶ Akıntürk, 1971, s. 222; Kılıçoğlu, 1979, s.13; Kapancı, 2015, s.358; Başar, 2009, s.25.

³¹⁷ Kapancı, 2015, s.358.

doğan yeni bir haktır ve tatmin edilen alacaklının sahip olduğu haklardan bağımsız özellik göstermektedir³¹⁸. Bundan dolayı rücu hakkı sahibi, alacaklıya ait olan teminatlardan, yetkilerden ve fer'i haklardan yararlanamayacaktır³¹⁹. Ayrıca, rücu hakkı, hak sahibine yeni bir hak bahsettiği için yeni bir zamanaşımı süresi de söz konusu olacaktır³²⁰.

Halefiyette ise zarar görenin sahip olduğu haklar, borcu ifa ederek alacaklının tatminini sağlamış borçluya geçer. Bu sayede payından daha fazla miktarda ödeme yapan borçlu, bu fazla ödediği pay oranında alacaklının yerine geçer ve bu sayede bu borçlunun diğer borçlular karşısındaki yeri sağlamlaşır³²¹. Halefiyette borçlu alacaklının yerine geçtiği için alacak ifa ile sona ermeyecek, ifayı talep hakkı alacaklıyı tatmin eden borçluya geçecektir. Ayrıca, halefiyet hakkı kendisine tanınan borçluya, asıl alacağı talep hakkı ile birlikte, bu alacağa bağlı fer'i haklar ve yetkiler de geçecek, bu sayede durumu güçlenecektir³²².

Esas olarak, halefiyet yalnızca kanunda düzenlenen hallerde söz konusu olmaktadır³²³. Kanunda bazı hallerde halefiyet tek başına düzenlenmekle birlikte, bazı yerlerde de rücu talebi ile birlikte yer almaktadır. Halefiyetin tek başına yer aldığı hallere örnek olarak TBK m.127'de düzenlenen üçüncü kişinin halefiyeti ve TTK m.1472, 1481 maddelerinde düzenlenen sigortacının halefiyeti gösterilebilir. Rücu hakkı yanında düzenlenen halefiyet hallerine ise müteselsil sorumlunun (TBK m.62), bölünemeyen borcun borçlusunun (TBK m.85), müteselsil borçlunun (TBK m.168), kefilin rücu hakkı ve halefiyeti (TBK m.596) örnek olarak gösterilebilir³²⁴. Rücu hakkı ile birlikte halefiyetin de düzenlendiği hallerde, halefiyetin temel işlevi alacaklıyı tatmin eden rücu hakkı sahibinin bu hakkının sağlamlaştırılması ve teminat altına alınmasıdır, zira bu

³¹⁸ Kılıçoğlu, 1979, s. 13; Kapancı, 2015, s.359; Nomer, 2011, s.132.

³¹⁹ Yağcıoğlu, 2014, s.260.

³²⁰ Kılıçoğlu, 1979, s. 13.

³²¹ Yağcıoğlu, 2014, s.260.

³²² Kılıçoğlu, 1979, s. 14-15; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.215; Kırca, 2006, s.666-667.

³²³ Kapancı, 2015, s.360; Haznedar/Gürses, 2016, s.813.

³²⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.260.

sayede rücu hakkı sahibinin rücu alacağına daha kolay bir şekilde ulaşması amaçlanmaktadır³²⁵.

Belirtildiği gibi, halefiyet ile rücu hakkının beraber ortaya çıktıkları durumlarda bu iki kurumun birbirlerine karşı etkilerinin de tespit edilmesi gerekmektedir. Bu gibi hallerde, rücu hakkı halefiyet ile güçlendirilmekte, bir bakıma halefiyet rücu talebinin yardımcısı konumunda yer almaktadır³²⁶. Bu görüşe sahip yazarlara göre, her bir halefiyet halinde, rücu hakkına dayalı bir talep temeli yer almakta, bir diğer anlatımla halefiyet rücu hakkının fer'isi olarak kabul edilmektedir³²⁷. Bundan dolayı da rücu hakkının yer almadığı bir kurguda halefiyetten de bahsedilemeyecektir³²⁸. Bu sonuca, halefiyetin rücu hakkı bakımından bir nevi teminat işlevi olduğu düşüncesinden hareketle ulaşılması mümkündür³²⁹. Zira halefiyetin öngörüldüğü ve kişinin daha çok korunduğu durumlarda, rücu hakkı sahibi dilerse halefiyete dayanarak, alacaklının sahip olduğu teminatlardan da rahatça yararlanabilecektir.

Halefiyet ve rücu hakkının birlikte söz konusu olduğu durumlarda bu iki hak kapsamaları itibari ile yarışma halindedir³³⁰. Dolayısıyla, taleplerden birinin ileri sürülmesi ve neticede başarıya ulaşılması halinde, diğer hakkın kullanımı mümkün olamayacaktır³³¹. Aksi halde, bu hakka sahip olan borçlunun hem halefiyetten kaynaklanan hem de rücu hakkından kaynaklanan iki talep hakkına sahip olmasının önü açılmış olacak, bu durum da borçlunun haksız zenginleşmesi anlamına gelecektir³³².

Bu hakka sahip zarar verenin, halefiyetin veya rücu hakkının kullanılması bakımından her hangi bir sırayı gözetme zorunluluğu bulunmamaktadır³³³. Zarar veren hangisi menfaatine daha uygun düşecekse; ister bağımsız rücu talebine isterse de halefiyete dayanarak fazla ödediği meblağı diğer zarar verenlerden talep edebilecektir³³⁴. Bu iki

³²⁵ Kılıçoğlu, 1979, s. 14-15.

³²⁶ Kapancı, 2015, s.364; Nomer, 1997, s.249; Yıldırım, 2013, s.133; Reisoğlu, 2013, s.268.

³²⁷ Nomer, 1997, s.248; Kılıçoğlu, 1979, s. 15.

³²⁸ Kapancı, 2015, s.364.

³²⁹ Kapancı, 2015, s.364-365.

³³⁰ Nomer, 1997, s.250-251.

³³¹ Kapancı, 2015, s.366; Oğuzman/Öz, 2013, s.467; Gümüş, 2012, s.435.

³³² Kapancı, 2015, s.366; Özen, 2011, s. 1461.

³³³ Haznedar/Gürses, 2016, s.814.

³³⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.263.

ihtimalden hangisinin daha avantajlı olacağı konusunda genel bir kural koymak mümkün olmamakla birlikte, her durumun özelliklerine göre ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Eğer tazminat alacağının teminatı niteliğinde bir rehin hakkı veya kefalet söz konusu ise bu durumda halefiyet yolunun seçilmesi ödemede bulunan zarar veren bakımından daha avantajlı olacaktır. Zira halefiyetle birlikte alacaklının sahip olduğu bu teminatlar da talep sahibine geçecek ve alacağın temin edilmesi kolaylaşacaktır³³⁵. Bununla birlikte, zamanaşımı konusunda sürenin az olduğu durumlarda halefiyete dayalı alacağın, rücu alacağından daha çabuk zamanaşımına uğrayabileceği göz önünde bulundurulduğunda bağımsız rücu talebinin kullanılması daha avantajlı olabilecektir³³⁶. Zira müteselsil sorumluluk bakımından, halefiyete dayalı alacağın zamanaşımı, zarara sebebiyet veren olaydan itibaren işlemeye başlarken; rücu talebinin zamanaşımı tazminatın tamamen ödendiği ve birlikte sorumlu kişilerin öğrenildiği tarihten itibaren başlayacaktır³³⁷.

2.1.5 Rücu ve Halefiyette Karşılaşılan Özel Durumlar

Rücu talebinin ileri sürülmesinde veya halefiyet durumunda bazı özel durumlar gündeme gelebilir. Bunlardan biri zarar görene yapılan ikinci ödeme, diğeri ise zarar verenlerden birinin ödeme aczine düşmesidir.

İlk olarak, eğer zarar verenlerden biri zarar göreni tam olarak tatmin etmiş ise ve bundan haberdar olmayan diğer borçlu da zarar görene ikinci bir ödeme yaptıysa bu durumda zararın iki defa ifa edilmesi söz konusu olacaktır. Bu hallerde ikinci ifayı gerçekleştiren zarar verenin, olmayan bir borcu ifa ettiği kabul edilecek ve ifa ettiği borcu zarar görenden sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre talep hakkı doğacaktır³³⁸. Fakat bu ikinci ifa, ilk ifayı gerçekleştiren zarar verenin diğer zarar verenlere haber vermemesinden ve dolayısıyla kusurundan kaynaklanıyorsa o halde ilk ifade bulunan zarar verenin değil, ikinci ifade bulunmuş zarar verenin rücu hakkına sahip olacağı kabul edilecektir³³⁹. Zira ilk ifayı gerçekleştiren kişi kendi kusurundan dolayı buna

³³⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.263.

³³⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.263.

³³⁷ Nomer, 1997, s.251; Yağcıoğlu, 2014, s.263; Haznedar/Gürses, 2016, s.813.

³³⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.265.

³³⁹ Kapancı, 2015, s.374.

sebebiyet verdiği için sonuçlarına da kendi katlanacak ve sonuç olarak rücu hakkını ve dolayısıyla halefiyet avantajını kaybedecektir³⁴⁰. Bu durumda, ilk ifayı gerçekleştiren kişinin gidebileceği tek yol, iki kez ifadan dolayı zarar görene karşı ileri sürebileceği sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan iade talebidir³⁴¹.

Karşılaşılabilecek bir diğer özel durum ise, zarar verenlerden birinin ödeme gücünden yoksun olması durumudur. TBK m. 167/3'de düzenlenen bu duruma göre, zarar verenler arasında kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun bir kişinin varlığı halinde, bu kişinin ödemesi gereken miktar diğer zarar verenler arasında payları oranında paylaşılması gerekmektedir³⁴². Her ne kadar, kanun maddesinde eşit paylaşılacağı düzenlenmiş olsa da, haksız fiile dayalı sorumluluk halinde niteliği itibari ile her bir zarar verenin iç ilişkideki payı çoğu zaman eşit olmadığı için kanundaki eşit paylaşımı, müteselsil sorumluluk bakımından payları oranında paylaşım olarak kabul etmek daha uygun olacaktır³⁴³. Aksi halde farklı sorumluluk oranları olan zarar verenler arasında eşit paylaşım yapmak, hakkaniyetli bir yaklaşım olmayacaktır³⁴⁴. Öte yandan, bu durumda rücu ve halefiyet hakkı sahibinin de kusurunun bulunmaması gerekmektedir. Şöyle ki, eğer rücu hakkı sahibi zamanında ödeme gücünden yoksun kişiyi takip etmediyse ve bu kişi sonradan aciz haline düştüyse artık diğer zarar verenlerin sorumluluğu ortadan kalmış olacak ve bu kuralı uygulama imkânı kalmayacaktır³⁴⁵.

³⁴⁰ Bu çözüm yoluna TBK m.597/2'de kefilin ödemeyi yapması halinde asıl borçluya bildirimde bulunmazsa rücu talebini kaybedeceği şeklindeki düzenlemeden kıyasen ulaşılmaktadır. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.316; Kılıçoğlu, 1979, s. 76.

³⁴¹ Yağcıoğlu, 2014, s.266; Kılıçoğlu, 1979, s. 76.

³⁴² Yağcıoğlu, 2014, s.266.

³⁴³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.319-320; Kılıçoğlu, 1979, s. 77; Akıntürk, 1971, s. 221-222; Feyzioğlu, 1977, s.336.

³⁴⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.267.

³⁴⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.319.

2.2 TAZMİNATIN İÇ İLİŞKİDE PAYLAŞTIRILMASI

2.2.1 Paylaştırma İlkeleri

2.2.1.1 Genel Olarak

İç ilişkide borçluların, borçtan hangi oranda sorumlu olduklarının tespiti, zararın nihai olarak paylaştırılması bakımından önem arz etmektedir. Zira müteselsil borç ilişkisinde, alacaklıya ifada bulunan borçlu, diğer borçlulara ancak bu borçluların her birinin sorumlu olduğu kısım oranında talepte bulunabilecektir³⁴⁶. İç ilişkide, daha önce üzerinde durulduğu üzere, borçlular arasında teselsül ilişkisi bulunmadığı için her bir borçlu kendi payı oranında borçtan sorumlu olacaktır³⁴⁷.

Borçluların iç ilişkide hangi oranda borçtan sorumlu olacakları değişkenlik göstermektedir. Borçlular bu oranı kendi iradeleri ile kararlaştırabilecekleri gibi, bu paylaşım kanun hükmüne veya hâkimin vereceği karara göre de belirlenebilir³⁴⁸.

TBK m.167/1 hükmünde aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her birinin alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumlu olacakları düzenlenmiştir. Bu maddeden anlaşılacağı üzere müteselsil borçlulukta öncelikle her bir borçlu bakımından sorumluluğun kapsamı borçlular arasındaki hukuki ilişkiye göre belirlenecektir³⁴⁹. Bu kapsamda müteselsil borçlular sorumluluk oranlarını kendi isteklerine göre, borcun doğmasından önce veya sonra serbestçe belirleme hakkına sahiptirler, zira TBK

³⁴⁶ Dağdelen, 2011,s.161.

³⁴⁷ Dağdelen, 2011,s.161; Akıntürk, 1971, s. 215; Feyzioğlu, 1977, s.335. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK'nun 28.11.2007 Tarih, 2007/7-867 E., 2007/890 K.. sayılı kararı "*Borçlar Kanunu'nun 50 ve 51. maddeleri hükümlerinde düzenlenen müteselsil sorumluluğu kanun koyucunun benimsemesindeki amacı göz önüne alındığında, müteselsil, sorumluluk kuralının, ancak zarar gören taraftan yapılacak istemler yönünden uygulanması gerekmektedir. Kanunda aksine bir hüküm bulunmadığından müteselsil sorumlular arasındaki iç ilişkide müteselsil sorumluk kuralı uygulanamaz. Müteselsil sorumlulardan birisi tarafından zararın tümünün zarar görene ödenmesi ve ödeme yapan müteselsil sorumlunun Borçlar Kanunu'nun 51/2. maddesi hükmü uyarınca rücu hakkını kullanarak ödediği bedelin tamamını veya kendi kusuruna isabet eden bölümün dışında kalan kısmını diğer haksız fiil sorumlularından istemesi halinde kusur oranına göre paylaşım yapılması gerekir.*" (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 05.04.2019).

³⁴⁸ Akıntürk, 1971, s. 210; Oğuzman/Öz, 2013, s.476; Ayar/Engin, 2010, s.1295; Tuncer, 1978, s.444.

³⁴⁹ Dalcı Özdoğan, 2015, s.100.

m.167/1 hükmü tamamlayıcı niteliktedir³⁵⁰. Bu durumda borçlular arasındaki sorumluluk oranları eşit olmak zorunda değildir³⁵¹.

Borçlular arasında yukarıda bahsedildiği gibi hangi borçlunun ne kadar sorumlu olacağı taraflarca kararlaştırılmadıysa, borcun niteliğinden paylaşım oranının nasıl olacağı belirlenemiyorsa veya kanunda bu konuda özel bir düzenleme yer almıyorsa, o halde TBK m.167/1 hükmüne göre iç ilişkide borçlulardan her biri eşit paylarla sorumlu olacaklardır. Kanun koyucu burada müteselsil borçlulukta iç ilişki bakımından kanuni bir karine öngörmüştür³⁵².

Her ne kadar kanun koyucu, müteselsil borçluluk bakımından sorumluluk oranlarının taraflarca kararlaştırılabileceğini, kararlaştırılmadığı durumlarda da eşit pay karinesinin uygulanacağını öngörmüş olsa da bazı hallerde bu prensipten ayrılan durumlar da söz konusu olmaktadır. Müteselsil sorumluluk da bu hallerden birisini ifade etmektedir. Müteselsil borçlulukta getirilen eşit pay karinesinin yanında müteselsil sorumlulukta farklı bir paylaşım düzeninin kabul edilmiş olması sorumluluk hukukunun niteliğinden kaynaklanmaktadır. Konunun önemi gereği, müteselsil sorumluluk bakımından paylaşım ilkeleri ayrı başlık altında anlatılacaktır.

2.2.1.2 Müteselsil Sorumlulukta Paylaşırma İlkesi

Müteselsil sorumluluk haksız fiil nedeniyle ortaya çıkan zararlar bakımından söz konusu olduğu için, sorumluluk hukukunun doğası gereği tarafların öncesinde sorumluluk oranlarını kararlaştırmaları mümkün değildir³⁵³. Ayrıca, her bir zarar verenin zarardan eşit oranda sorumlu olmaları da beklenemez, zira müteselsil sorumlu olan kişilerin zarara neden olmadaki rolleri çoğu olayda farklı olacak, bu kişilerin kusur dereceleri ve tehlike olgusu ile uygulanacak indirim nedenleri göz önüne alındığında ödemeleri gereken tazminat miktarları da farklılaşacaktır³⁵⁴. Bu nedenlerden dolayı

³⁵⁰ Ayar/Engin, 2010, s.1295; Eren, 2015, 1210.

³⁵¹ Dalcı Özdoğan, 2015, s.100.

³⁵² Elbir, 1948, s.692; Akıntürk, 1971, s. 212; Canyürek, 2003, s.114; Ayar/Engin, 2010, s.1296; Gülerci/Kılınç, 2011; s.193; Şahin Caner, 2017, s.258.

³⁵³ Dalcı Özdoğan, 2015, s.103.

³⁵⁴ Gürkanlar, 1982, s.109.

müteselsil sorumluluk bakımından iç ilişkide sorumluluk oranlarını belirleme görevi kanunda yer alan düzenleme gereği hâkimin takdirine bırakılmıştır³⁵⁵.

Eski Borçlar Kanunu zamanında haksız fiilden kaynaklanan müteselsil sorumluluk hallerinde zarar verenler arasındaki sorumluluk oranlarının tespiti yönünden yürürlükte bulunan Türk Borçlar Kanunu'na göre farklılıklar söz konusuydu³⁵⁶. Eski Borçlar Kanununun tam teselsülü düzenleyen 50.maddesine göre, zarara ortak sebebiyet verilen durumlarda rücu talebi açısından hâkime takdir yetkisi tanınmaktadır³⁵⁷. Bununla birlikte, zarar farklı hukuki sebeplerden ortaya çıktıysa ve EBK m.51 kapsamında eksik teselsül söz konusu ise, bu durumda kanun koyucu hâkime direktif niteliğinde bir rücu sıralaması öngörmektedir³⁵⁸. Böylece, hâkim zarar verenler arasında rücu ilişkisi olup olmadığını, varsa hangi kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini bu sıralamaya göre belirlemekte, çoğu zaman da bu sıralamanın aksine karar vermemekteydi³⁵⁹. Düzenlemeye göre, sorumluluk hiyerarşisinin en tepesinde haksız fiil sorumlusu yer almakta, daha sonra sözleşmeye gereği zararı tazmin etmekle yükümlü kişiler gelmekte, en sonda ise kanunen sorumlu olan kusursuz sorumlu kişiler yer almaktaydı³⁶⁰. Bir diğer anlatımla, söz konusu sıralama dâhilinde kusursuz sorumlu olan kimse sözleşme ve haksız fiilden dolayı sorumlu olan kimselere, sözleşmeden dolayı sorumlu olan kimse haksız fiilden sorumlu olana rücu edebilecektir. Haksız fiilden kusuru dolayısıyla sorumlu olan kişi ise diğerlerine rücu edememekteydi.³⁶¹

Daha önce ifade edildiği gibi, TBK ile tam teselsül-eksik teselsül ayrımı kaldırıldığı için buna bağlı olarak da zarar verenler arasındaki iç ilişkide var olan rücu sıralaması da kaldırılmıştır³⁶². Buna göre, tazminatın paylaşılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle zarar verenlere yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu dikkate alınacak ve zarar verenlerin iç ilişkide ne oranda sorumlu olacakları

³⁵⁵ Akıntürk, 1971, s. 210-211; Oğuzman/Öz, 2013, s.476; Ayar/Engin, 2010, s.1295; Tuncer, 1978, s.444.

³⁵⁶ Dağdelen, 2011,s.164.

³⁵⁷ Dalcı Özdoğan, 2015, s.103; Yağcıoğlu, 2014, 276.

³⁵⁸ Yağcıoğlu, 2014, 276; Dalcı Özdoğan, 2015, s.103; Buz, 2012, s.11.

³⁵⁹ Dalcı Özdoğan, 2015, s.103.

³⁶⁰ Dağdelen, 2011,s.164-165; Tandoğan, 1961, s.389; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.711; Velidedeoğlu/Özdemir, 1987, s.132; Ataay, 1986, s.292.

³⁶¹ Tandoğan, 1961, s.387; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.711; Kapancı, 2015, s.526; Nomer, 2017, s.226; Kılıçoğlu, 2006, s.164; Kurt, 2011, s.141; Nomer, 2012, s.58.

³⁶² Dalcı Özdoğan, 2015, s.108.

bu ölçütlere göre belirlenecektir³⁶³. Bu doğrultuda zarar verenler arasındaki rücu, bütün durum ve koşullar göz önüne alınarak her bir zarar verenin payı oranında gerçekleştirilecek ve zarara sebep olanların ortak kusurla mı hareket ettikleri veya farklı hukuki sebeplerden dolayı mı zararın ortaya çıkmasına sebebiyet verdikleri ayrımı önemini yitirecektir³⁶⁴.

Her ne kadar hâkime, tazminatın iç ilişkide paylaşılması noktasında bir takdir yetkisi verilmiş olsa da, hâkim bu yetkiyi kullanırken sorumlulardan bir veya birkaçını sorumluluklarının olmadığı haller dışında tamamen yükten kurtaracak şekilde hareket edemeyeceği kabul edilmektedir³⁶⁵.

2.2.2 Tazminatın İç ilişkide Paylaşılmasında Hâkim Tarafından Esas Alınacak Ölçütler

Türk Borçlar Kanununda yer alan düzenlemeye göre kanun koyucu, haksız fiilden kaynaklanan müteselsil sorumluluk hallerinde, iç ilişkideki paylaşımı yaparken hâkime bütün durum ve koşulları, özellikle zarar verenlerden her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğunu inceleme görevi yüklemiştir.

Hâkim bu konudaki görevini yerine getirirken olayın bütün koşullarını ve durumlarını değerlendirmek ve bu değerlendirme neticesinde takdir yetkisini kullanmak zorundadır³⁶⁶. Hâkim bu konudaki değerlendirmesini yaparken, zarar verenlerin sorumluluk sebeplerini, bu kişilerin zarar görenle ilişkisini inceleyecektir. Bu kapsamda ilk olarak rücu ilişkisinin varlığının tespitinde, hakkaniyet düşüncesine ve zarar verenlerin zarardan yararlanma oranına dikkat edilecek; sonrasında rücu talebinin varlığına kanaat getirilirse o halde rücu talebinin kapsamının incelenmesine geçilecektir³⁶⁷. Burada hâkim tarafından, zarar verenlerden her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığına ve tehlikenin yoğunluğuna dikkat edilecektir. Bu kapsamda zarar verenlerin sorumluluk sebepleri önem arz edecek, ayrıca bu noktada zarar verenler

³⁶³ Canyürek, 2003, s.112; Tuncer, 1978, s.444; Gürsoy, 1973, s.67.

³⁶⁴ Dalcı Özdoğan, 2015, s.109.

³⁶⁵ Oğuzman/Öz, 2013, s.290; Yağcıoğlu, 2014, s.272.

³⁶⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.274.

³⁶⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.274.

tarafından ileri sürülen fakat dış ilişkide ele alınmayan kişisel def'ilere dayanan indirim sebepleri de incelenecektir³⁶⁸.

2.2.2.1 Hakkaniyet

Zarar verenler arasındaki rücu düzeni tayin edilirken, hâkime TBK m.62 hükmü gereğince tüm durum ve koşulları değerlendirme ve netice itibari ile takdir yetkisini kullanarak bir karar verme ödevi yüklediğinden bahsedilmiştir. Hâkim bu takdir yetkisini kullanırken Türk Medeni Kanununun “*hâkimin takdir yetkisi*” başlıklı 4.maddesini³⁶⁹ göz önünde bulundurmaya zorundadır³⁷⁰. Söz konusu maddede, hâkimin takdir yetkisini hakkaniyet kuralları çerçevesinde kullanması gerektiğinden bahsetmektedir³⁷¹.

Kanun koyucu tarafından verilmiş takdir yetkisine sahip olan hâkimin, her ne kadar daha önceden sınırlanmayan bir yetkiye sahip olduğu düşünülse bile, sahip olduğu serbest hareket yetkisini sınırlayan yegâne hususların başında hakkaniyet prensibi gelmektedir³⁷². Hâkim takdir yetkisini kullanırken dışarıdan hukuk kuralları ile içeriden

³⁶⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.274.

³⁶⁹ **Türk Medeni Kanunu m.4:** “*Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir.*”

³⁷⁰ Tandoğan, 1961, s.377. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 29.05.1989 Tarih, 1989/1741 E. 1989/4891 K.. sayılı kararı “*çok tipli teselsülde dahi müteselsilen sorumlu olanların birbirlerine karşı rücu hakları olup olmadığını ve rücuun kapsamını yine hakim takdir ve tayin edecektir. Ancak, bu yapılırken yalnız kusurun üstünlüğü prensibi değil, aynı zamanda hakkaniyet de gözetilecektir. Çünkü kusur, rücu hakkının olup olmadığını ve varsa bunun kapsamının tayininde biricik kıstas değildir. Davaya konu olan işte davacı Bakanlık, üçüncü kişilerin hak kazandığı tazminattan yalnız bilinen sürücülerin paylarına düşeni değil, bilinmeyen sürücünün payına düşeni de alacaklılara ödemiştir. Bu durumda rücuda bilinmeyen sürücünün payına düşenin bunu diğer müteselsilen sorumlulardan önce ödeyen davacının üzerinde bırakılması hakkaniyete uygun düşmez. Çünkü davacı, o bölüm tazminatı ödemekle sadece kendisini değil, kendisi ile birlikte diğer müteselsil sorumluları da o bölüm borçtan kurtarmıştır.*” (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 05.04.2019).

³⁷¹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 09.03.2006 Tarih, 2005/3456 E. 2006/2379 K.. sayılı kararı şu şekildedir; “*Rücuun amacı, birlikte sorumlular arasında hakkaniyete göre denge kurmaktır. BK'nun 50. maddesi, hakimin takdirini temel almıştır. Anılan madde buyruğuna göre, ilgililerin birbirlerine karşı rücu hakları olup olmadığını ve varsa kapsamı hakim takdir edecektir. Bu madde, her ne kadar birden çok kimselerin ortak kusurlarıyla zarar oluşturmaların düzenlemiş ise de onu izleyen 51. maddedeki birden çok kişilerin değişik hukuksal nedenlerden sorumluluğunda da belirtilen kural geçerlidir. Öyleyse, çok tipli teselsülde de hakim, rücu kapsamı takdir durumundadır. Kusur, kapsam belirlemede etkin ise de hakkaniyet, onunla birlikte değerlendirilmesi gereken öğelerdendir. Davalı, Anayasa'nın 72. maddesi gereği, hakkı olan askerlik ödevi sırasında kusuru ile zarara yol açmıştır. Hizmetin karşılığında ücret almaması ve Anayasal ödevde bulunması dolayısıyla onun, tazminatın tümüyle sorumluluğu durumunda hakkaniyet öğesi, kapsam belirlemede dikkate alınmamış olma sonucunu doğurur. Şu durum karşısında anılan öğe değerlendirmeye katılarak tazminattan belirli bir indirim yapılmak üzere yerel mahkeme kararı bozulmalıdır.*” (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 05.04.2019).

³⁷² Dinçkol, 2003, s.179.

ise yerine getirdiği görevin niteliğinden ve gayesinden kaynaklanan hakkaniyetle bağlanmıştır. Bu durum hâkimin keyfiliğinin önüne geçilmesini sağlamak ve takdir yetkisinin aşkın kullanımından kaynaklanabilecek sakıncaların ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır³⁷³.

Müteselsil sorumluluk özelinde hakkaniyetin sağlanmasından kastedilen ise zarar verenlerin zararın meydana gelmesindeki rollerinin titizlikle incelenmesi, katkılarının olup olmamasına göre rücu haklarının varlığının tespiti, ayrıca zarar verenlerin sosyal ve ekonomik durumlarının göz önünde bulundurularak sorumluluk kapsamının belirlenmesi ve netice itibari ile aradaki dengenin sağlanmasıdır³⁷⁴. Hâkim bu düşünceler ışığında hareket ederek kendisine yüklenen ödevi yerine getirecektir.

2.2.2.2 Zarara Sebep Olma Derecesi

Zarara sebep olma derecesi, zarar verenlerin kusurlu hareketleri ile zarar arasındaki illiyet bağıını ifade eder ve rücu hakkında yapılacak tespitte önem arz eder³⁷⁵. Fakat çoğu zaman sebeplerden her birinin zarara sebep olma derecesini bir diğer anlatımla zararın doğmasındaki rolünü tespit etmek kolay değildir³⁷⁶. Bundan dolayı da bu ölçütün uygulamada her zaman yararlanılabilecek ve kesin bir çözüm sunacak bir ölçüt olacağı söylenemez³⁷⁷.

Diğer taraftan, zarara sebep olma açısından bir diğer olasılık olarak şu husus da dikkate alınmalıdır; eğer kişi meydana gelen zararın oluşumunda en baştan yer almamasına rağmen sonradan zararın artmasına neden oldu ise bu durumda kişi sadece artan kısım bakımından sorumlu olacak, zararın tümü bakımından teselsüle dâhil edilmeyecektir³⁷⁸. Diğer zarar verenler, zararın oluşmasına neden olmakla birlikte zararın artmasında da

³⁷³ Dinçkol, 2003, s.179.

³⁷⁴ Hatemi/Gökyayla,2012,s.182; Tandoğan, 1961, s.377.

³⁷⁵ Tandoğan, 1961, s.378.

³⁷⁶ Tuncer, 1978, s.447.

³⁷⁷ Gürkanlar, 1982, s.114.

³⁷⁸ Kapancı, 2015, s.525.

rol oynamışlarsa, o halde artan kısım bakımından buna sebep olan tüm zarar verenler arasında teselsül ilişkisinden bahsetmek gerekecektir³⁷⁹.

2.2.2.3 Zarardan Yararlanma Oranı

Takdir yetkisini kullanacak hâkim tarafından esas alınacak bir diğer ölçüt ise zarar verenin zarardan yararlanma oranıdır³⁸⁰. Çoğunlukla bir zarara birlikte sebebiyet veren kimseler, kendilerine çıkar sağlamak adına birlikte hareket ederler, bu doğrultuda bir ön hazırlık içerisinde olurlar ve bir plan dâhilinde haksız fiili işlerler³⁸¹. Bu durum daha çok ortak kusurlu birliktelikler için geçerlidir zira bu hallerde ortak bir bilinçle hareket etme iradesi söz konusudur. Bu ölçütün uygulanabilmesi için bahsedilen ortak bilincin kimin çıkarına daha fazla hizmet ettiği tespit edilmelidir. Bunun tespitinde ise, haksız fiil neticesinde elde edilen kazanımın hangi zarar verenin malvarlığında daha büyük fayda sağladığı dikkate alınmalıdır³⁸². Böylece diğer zarar verenlerin o kimseye karşı rücu haklarının olduğu kabul edilmelidir³⁸³.

2.2.2.4 Kusurun Ağırlığı ve Yaratılan Tehlikenin Yoğunluğu

TBK m.62’de müteselsil sorumluluktan kaynaklanan tazminatın zarar verenler arasında paylaştırılmasında hâkimin bütün durum ve koşulları, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğunu göz önünde bulundurması gerektiğinden bahsedilmektedir. Burada kusurun ağırlığı kavramı öğreti ve uygulamada bilindik bir kavram olsa da tehlikenin yoğunluğu kavramı kimi görüşlere³⁸⁴ göre yeni ancak belirsiz bir kavram, kimi görüşlere³⁸⁵ göre son derece soyut bir kavram, kimi görüşlere³⁸⁶ ise de sınırlayıcı ve belirsiz bir kavramdır³⁸⁷.

³⁷⁹ Oğuzman/Öz, 2013, s.291.

³⁸⁰ Kapancı, 2015, s.524.

³⁸¹ Yağcıoğlu, 2014, s.279.

³⁸² Tuncer, 1978, s.447; Gürkanlar, 1982, s.111; Kapancı, 2015, s.524.

³⁸³ Tandoğan, 1961, s.377; Akıntürk, 1971, s.211; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.705; Kırca,2006, s. 666; Nomer, 1996, s.184.

³⁸⁴ Acar, 2011, s.345; Kuntalp/Barlas/Moralı/Işıntan/İpek/Yaşar/Koç, 2005, s.52.

³⁸⁵ Kılıçoğlu, 2008, s.31.

³⁸⁶ Koçhisarlıoğlu/Erişgin, 2010, s.1257.

³⁸⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.281.

Kusur ilkesi, Eski Borçlar Kanunu döneminde sorumluluk hukuku açısından tazminat yükümlülüğünün doğması için genel bir ilke olarak kabul edilmekteydi. Bu bakımından kusurun ağırlığı da zararın paylaşılmasında hâkimlerin ilk olarak dikkate aldığı ölçütler arasında yer almakta ve kişi hafif kusurlu olsa dahi tüm zarardan sorumlu hale gelmekteydi³⁸⁸. Nitekim Eski Borçlar Kanununun 51.maddesinde rücu sıralamasında kusurlu kişilerin sorumluluk bakımından en üst sırada yer alması da bunun açık bir göstergesidir. Fakat teknoloji ve endüstri alanında sürekli gerçekleşen gelişmeler ile kusursuz sorumluluk kavramı da hukukta prensip olarak kabul edilmeye başlanmış ve kusur sorumluluğunun yanında yer almıştır³⁸⁹. Bu husus Türk Borçlar Kanununda da düzenleme alanı bulmuş ve müteselsil sorumluluk bakımından kusurun ağırlığı tek başına ölçüt olmaktan çıkarak bu ölçüte eşdeğer nitelikte tehlikenin yoğunluğu ölçütü de eklenmiştir. Böylece kusurun yanında, sebep sorumluluğundaki sorumluluk doğuran olgunun veya tehlikeli bir faaliyetin de zararın doğumuna neden olabileceği kabul edilmiştir³⁹⁰.

Kanunda düzenlenen kusurun ağırlığı ve tehlikenin yoğunluğu, zararın paylaşılmasında ana ilkeyi temsil etmektedir. Tazminata sebebiyet veren zarar, sorumluluğun bağlandığı kusur ve tehlikenin, zararın oluşmasındaki katkılarına göre paylaşılmalıdır³⁹¹. Hâkim burada katkı oranlarını değerlendirirken aslında bir yandan da illiyet bağının derecesini yorumlamakta ve buna bağlı olarak somut olayın koşullarını da dikkate alarak takdir yetkisini kullanmaktadır³⁹². TBK m.62’de her ne kadar sadece kusur ve tehlike sorumluluğundan bahsedilmiş olsa da olağan sebep sorumluluğu başlığı altındaki sorumluluk sebepleri de bu kapsama dâhil edilmeli ve eğer zararın oluşumunda katkıları varsa rücu talebinde göz önünde bulundurulmalıdırlar³⁹³.

İlk olarak kusurun ağırlığı ilkesi bakımından: sorumluluk hukukunda kusuru ağır kusur ve hafif kusur olarak ikiye ayırmak mümkündür. Her ne kadar bir kimsenin sorumlu olup olmadığından bahsetmek için o kişinin her türlü kusuru yeterli kabul edilse de, ağır

³⁸⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.281-282.

³⁸⁹ Aydoğdu, 2009, s.17-22.

³⁹⁰ Yağcıoğlu, 2014, s.282-283.

³⁹¹ Yılmaz, 1995, s.162; Kırca, 2006, s.666; Nomer, 2017, s.225.

³⁹² Yağcıoğlu, 2014, s.284.

³⁹³ Yağcıoğlu, 2014, s.284.

kusur-hafif kusur ayrımı tazminat miktarının belirlenmesinde veya şartları oluşmuşsa yapılacak indirimde önem arz etmektedir³⁹⁴. Zira zararın meydana gelmesinde daha çok kusurlu olanın tazminattan daha çok sorumlu olması ve daha az kusurlu olanın tazminat yükünü daha az taşıması hakkaniyetli bir yaklaşım olacaktır³⁹⁵. Türk Borçlar Kanunu'nun 62.maddesi de kusur bakımından yapılan bu ayrımı zorunlu tutmaktadır³⁹⁶.

Hafif kusur söz konusu olduğu hallerde, zarar veren bunu kişisel def'i olarak ileri sürüp tazminatta indirim talep etme hakkına sahiptir, fakat bu talep dış ilişkide zarar görene karşı ileri sürülebilecek bir talep olmayıp, yalnızca iç ilişkide payın diğer zarar verenlere göre daha düşük tespitinde rol oynamaktadır³⁹⁷. Fakat hafif kusurun iç ilişkide indirim sebebi olarak ileri sürülebilmesi ancak kusur sebebine dayalı müteselsil sorumlulukta söz konusu olabilmektedir zira kusursuz sorumluluk hallerinde başlı başına kusurdan bahsetmek mümkün olmadığı için bu durumda zarar verenin hafif kusurundan bahsetmek, dolayısıyla bir indirime gidilmesi de mümkün değildir³⁹⁸.

Zarar verenlerden biri zarara ağır kusuru ile sebep olduysa, bu durum, başlı başına bu kişinin diğer zarar verenlere rücu edemeyeceği anlamına gelmemektedir³⁹⁹. Eğer diğer şartlar sağlıyorsa ve olayın özellikleri haklı gösteriyorsa hâkimin bu kişinin rücu talebinin varlığını takdir etme ihtimali mevcuttur⁴⁰⁰.

İkinci olarak yaratılan tehlikenin ağırlığı ise genel olarak soyut değerlendirmeye açık bir kavram olsa da, somut olayda hâkime yol gösterici olması bakımından bir takım ölçütlerin ortaya konulması gerekmektedir⁴⁰¹. Tehlikenin hangi hallerde yoğun olarak kabul edileceği, hangi hallerde yoğun olmadığı tespitinde TBK m.71⁴⁰² hükmü yol

³⁹⁴ Eren, 2015, s.823; Kapancı, 2015, s.524.

³⁹⁵ Tandoğan, 1961, s.377; Tuncer, 1978, s.446.

³⁹⁶ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.596; Yılmaz, 1995, s.55.

³⁹⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.286.

³⁹⁸ Yılmaz, 1995, s.23.

³⁹⁹ Oğuzman/Öz, 2013, s.290; Gürkanlar, 1982, s.112.

⁴⁰⁰ Yağcıoğlu, 2014, s.286.

⁴⁰¹ Yağcıoğlu, 2014, s.287.

⁴⁰² **TBK m.71/2:** “Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır.”

gösterici niteliktedir. Bu maddeye göre bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, o halde tehlike arz eden bir işletmenin varlığından bahsedilecektir. Söz konusu maddede yer alan unsurların olup olmaması yaratılan tehlikenin yoğunluğunun tespitinde belirleyici rol oynamaktadır⁴⁰³. Bununla birlikte, tehlike sorumluluğu ile alakalı fakat bu sorumluluğa ait tipik tehlikelerin de ötesinde dış etkenler söz konusuysa, illiyet bağı da mevcutsa, tehlikenin yoğunluğunun tespitinde bu etkenler de göz önünde bulundurulabilir⁴⁰⁴.

2.2.2.5 Kişisel Def'ilerin İleri Sürülmesi

Tazminatın iç ilişkide paylaşılmasında hâkim tarafından dikkate alınacak bir diğer ölçüt ise kişisel def'ilerin ileri sürülmesidir. Bu ölçüt payın tespitinde genellikle indirim şeklinde kendini göstermektedir. Sorumluluğu ortadan kaldıran ibra veya teselsülden vazgeçme gibi kişisel def'iler dış ilişkide de ileri sürülebiliyorken, tazminattan indirim yapılmasını sağlayan hafif kusur, ekonomik yönden yoksulluğa düşecek olma veya hatır işleri gibi kişisel def'iler yalnızca iç ilişkide ileri sürülebilmektedir⁴⁰⁵. Kendisine rücu edilen zarar verenin sahip olduğu bu def'iler, rücu alacaklısı zarar verene karşı ileri sürülebilecek, o halde hâkimin takdiri ile tazminattan indirim söz konusu olabilecektir⁴⁰⁶.

Bu tür kişisel def'ilerin dış ilişkide değil de iç ilişkide ileri sürülebilmesinin amacı, zarar verene tam tazminatın ödenmesi ve öncelikle onun tatmin edilmesinin sağlanmasıdır⁴⁰⁷. Fakat bu halde de, indirim sebebi dolayısıyla daha az miktarda tazminat ödemesi gerekirken, tazminatın tamamı zarar veren tarafından karşılanacak ve bütün yük fazlası ile birlikte bu zarar verene kalacaktır. Kanaatimizce, her ne kadar tazminata gereğinden fazla katlanan zarar veren yönünden bir haksızlık olduğu

⁴⁰³ Eren, 2015, s.823.

⁴⁰⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.287.

⁴⁰⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.290.

⁴⁰⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.290.

⁴⁰⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.290.

düşünülse de, bu durumun zarar verenin sebep olduğu zararın neticesinde oluşan riske katlanma olarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır.

2.2.3 Tazminatın Sorumluluk Sebeplerine Göre Paylaştırılması

TBK m.62’de tazminatın iç ilişkide paylaştırılmasında bütün durum ve koşulların göz önünde bulundurulacağından bahsedilmiş, bu konuda hâkime özellikle zarar verenlerin sorumluluk sebeplerini inceleme ve irdeleme ödevi yüklemiştir. Bu durumda, TBK m.61’de düzenlendiği şekli ile sorumlu kişilerin aynı sebepten ya da çeşitli sebepten dolayı sorumluluklarına göre ikili bir ayırım yapmanın daha anlaşılır olacağı kanaatindeyiz.

2.2.3.1 Aynı Sebepten Dolayı Birden Fazla Kişinin Sorumluluğu

Aynı sebepten dolayı sorumluluk, kusur sorumluluğu olabileceği gibi, sözleşmeden kaynaklanan sorumluluk ya da kanundan kaynaklı kusursuz sorumluluk halleri halinde de söz konusu olabilir.

2.2.3.1.1 Birden Fazla Kişinin Kusur Sorumluluğu

Müteselsil sorumluluk doğuran bir olayın varlığında birden fazla kusur sorumlusundan bahsetmek mümkünse; tazminat, sorumlular arasında ilk olarak kusur derecelerine göre paylaştırılacaktır⁴⁰⁸. Zira TBK m.62’de özellikle müteselsil sorumlular arasındaki kusur ağırlığının göz önünde tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Söz konusu kusur birlikteliği, ortak kusur birlikteliği de olsa, bağımsız kusur birlikteliği de olsa hâkimin ilk olarak bakacağı zarar verenler arasındaki kusur derecesidir⁴⁰⁹. Eğer sorumlular arasında eşit kusurdan bahsediliyorsa o durumda tazminat sorumlular arasında eşit olarak paylaştırılacak ve payından fazla ödemede bulunan kişi rücu hakkı sahibi olacaktır⁴¹⁰. Buna karşılık, kusur derecelerinin farklı olması halinde, hâkim kusur dereceleri ile birlikte somut olayın durum ve koşullarını da dikkate alarak rücu ilişkisini tesis eder ve

⁴⁰⁸ Dalcı Özdoğan, 2015, s.113.

⁴⁰⁹ Gürkanlar, 1982, s.110.

⁴¹⁰ Eren, 2015, s.823; Yağcıoğlu, 2014, s.292.

zararın paylaşımını gerçekleştirir⁴¹¹. Aynı ilke, sözleşmenin birden çok kişi tarafından kusurlu ihlali halinde veya olağan sebep ya da tehlike sorumluluğuna tabi sorumlu olan kişilerin kusurlu olmaları halinde de geçerlidir. Bu durumlarda da ihlal edenlerin kusur oranları göz önünde bulundurularak paylaşım yapılacaktır⁴¹².

Her ne kadar kanun gereğince kusursuz sorumlu olan müteselsil sorumluya aynı zamanda kusurun da isnat edilebildiği durumlarda kusura göre paylaşım yapılsa da paylaşım yapılırken tehlikenin yoğunluğunun ve işletme tehlikesinin de dikkate alınması gerekmektedir⁴¹³. Eğer tehlikenin yoğunluğu kusurun yanında daha ağır basmaktaysa, bu durum da göz önünde tutularak paylaşımına gidilmelidir⁴¹⁴. Fakat bu konuda net bir değerlendirme yapmak doğru olmayacaktır. Zira burada takdir hakkını kanun koyucu hâkime vermiş ve somut durumun tüm koşullarını değerlendirme ödevi yüklemiştir⁴¹⁵. Buna göre somut olayda kusurla birlikte tehlikenin yoğunluğunun veya işletme tehlikesinin ayrıca dikkate alınması hakkaniyetli bir sonuç doğurmayacaksa, hâkimin sadece kusura göre paylaşım yapması mümkündür⁴¹⁶.

2.2.3.1.2 Birden Fazla Kişinin Sözleşmesel Sorumluluğu

Birden çok sözleşme sorumlusunun veya onun ifa yardımcısının olduğu hallerde, sözleşmenin hiç ifa edilmemesi ya da kötü ifa edilmesinden dolayı bir zarar meydana geldiyse yahut sözleşmenin ihlaline konu olan şey aynı zamanda sigortalanmış ise ve buna benzer durumlar mevcutsa birden fazla sözleşme sorumlusunun müteselsil sorumluluğundan bahsetmemiz mümkündür⁴¹⁷.

Eski Borçlar Kanunu zamanında birden fazla sözleşmesel sorumlunun bulunduğu olaylarda zarar verenlerin eksik teselsül hükümlerine göre sorumlu oldukları kabul

⁴¹¹ Dalcı Özdoğan, 2015, s.114.

⁴¹² Eren, 2015, s.824.

⁴¹³ Yağcıoğlu, 2014, s.293; Dalcı Özdoğan, 2015, s.114.

⁴¹⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.293. Aksi görüşte olan Eren'e göre ise, kusur sorumlusu ile kusursuz sorumlunun birlikte yer aldığı müteselsil sorumluluk durumlarında, eğer kusursuz sorumlu olan kişinin buna ek bir de kusurundan bahsetmek mümkünse, iç ilişkide sadece kusur dereceleri göz önünde bulundurularak paylaşım yapılmalıdır. Kusursuz sorumlu kişinin ek kusuruna ayrıca tehlike yoğunluğu veyahut işletme tehlikesinin yükü de eklenerek zararın büyük kısmından sorumlu tutulamaz. (Eren, 2015, s.824.)

⁴¹⁵ Dalcı Özdoğan, 2015, s.114.

⁴¹⁶ Dalcı Özdoğan, 2015, s.114.

⁴¹⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.297.

ediliyor ve aralarındaki rücu paylaşımı BK m.51'deki düzenlemeye göre hâkimin takdir yetkisine göre yapıyordu. Bu paylaşımında hâkim tarafından dikkate alınan hususlar, sözleşmesel bir kusurun mevcudiyeti ve zarar gören ile aralarındaki mevcut sözleşmenin niteliği olmaktadır⁴¹⁸. Buna göre eğer tüm sözleşmesel sorumluların kusurundan bahsetmek mümkünse veya ifa yardımcıları dolayısı ile bir sorumlulukları söz konusuysa, bununla birlikte sözleşmenin niteliğinden de farklı bir paylaşım anlaşılmıyorsa, tazminatın iç ilişkide eşit bir şekilde paylaşılacağı kabul edilmekteydi⁴¹⁹.

Eski Kanunla paralel olarak, Türk Borçlar Kanununda da hâkimin takdir hakkı saklı tutularak, sözleşmesel kusur ve sözleşmenin niteliğine göre tazminat paylaşımı yapılmalı, bu kıstasların olmaması halinde ise eşit paylaşım kuralı uygulanmalıdır⁴²⁰. Örneğin sözleşmesel kusurun olmadığı ve aynı sözleşme türünün uygulandığı birden fazla sigortacının olduğu hallerde, sorumlu tutulan her iki sigorta şirketi arasında farklı bir paylaşım anlaşması yapılmamışsa müteselsil borçluluktaki eşit pay karinesi buraya da kıyasen uygulanacak ve sigorta şirketleri tazminattan eşit oranda sorumlu olacaklardır⁴²¹.

Sözleşmeye dayalı birden çok müteselsil sorumlunun bulunduğu hallerde, bu sorumluların aynı zamanda haksız fiilden kaynaklı kusuru da söz konusuysa, bu durumda tazminatın sorumluların kusurlarına göre paylaşılması gerekmektedir zira bu kişilerin durumlarının kusurundan dolayı sorumlu tutulanların durumları ile aynı olduğu kabul edilmelidir⁴²². Bununla birlikte müteselsil sorumlulardan birinin davranışı sözleşmeyi ihlal deresinde iken diğerinin kusurlu hareketinden bahsetmek mümkünse, aralarındaki paylaşım kusur ağırlığına göre yapılamayacaktır zira burada sözleşme sorumlusunun kusurundan bahsetmek mümkün değildir. Bu durumda, kusurlu kişinin sözleşme sorumlusuna kıyasla daha fazla sorumlu olacağı düşünülebilir ise de kesin bir

⁴¹⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.298.

⁴¹⁹ Tandoğan, 1961, s.390; Nomer, 1996, s.198.

⁴²⁰ Eren, 2015, s.825.

⁴²¹ Yağcıoğlu, 2014, s.298-299.

⁴²² Yağcıoğlu, 2014, s.299.

paylaştırma düzeninden bahsetmek mümkün değildir ve somut olayın koşullarına göre değerlendirilmesi gerekmektedir⁴²³.

2.2.3.1.3 Birden Fazla Kişinin Kanuna Dayalı Sorumluluğu

Kanuna dayalı sorumluluğu denildiğinde, olağan sebep sorumluluğu ve tehlike sorumluluğu akla gelmektedir⁴²⁴. Müteselsil sorumluluk bakımından somut olayda sadece birden fazla olağan sebep sorumlusu olabileceği gibi sadece tehlike sorumluları da söz konusu olabilir. Bazı hallerde ise olağan sebep sorumluları ile tehlike sorumluları aynı olayda müteselsil sorumlu olarak karşımıza çıkabilir.

Olağan sebep sorumluları ve tehlike sorumlularının birlikte yer aldığı son ihtimalde, bu kimseler arasında paylaştırmanın nasıl yapılacağı konusunda Eski Borçlar Kanunu döneminde öğretide farklı görüşler söz konusuydu⁴²⁵. Bir görüşe göre, bu gibi durumlarda tehlike sorumlusunun sahip olduğu tehlike rizikosunu ve zararın oluşmasındaki rolü dikkate alınarak tazminattan daha fazla pay verilmesi gerekmektedir⁴²⁶. Ancak birden fazla olağan sebep ve tehlike sorumlusu arasında olayın koşulları ve tehlikenin ağırlığı dikkate alınamıyorsa, tazminatın eşit paylaşım yoluna gidilmesi mümkündür⁴²⁷. Birden fazla tehlike sorumlusunun olması durumunda ise, hâkim zararı doğuran sebepleri araştırarak tehlike sorumlularının zararın gerçekleşmesindeki katkılarını değerlendirecek ve tehlikenin ağırlık ve yoğunluk derecesine göre paylaştırma yapacaktır⁴²⁸. Yapılan değerlendirmede, tehlike sorumlularının taşıdıkları tehlikenin eşit olduğu ve başkaca ek kusurun da söz konusu olmadığı kanaatine varılırsa eşit paylaşım yoluna gidilebilir⁴²⁹. Tazminatın

⁴²³ Yağcıoğlu, 2014, s.299.

⁴²⁴ Dalcı Özdoğan, 2015, s.115.

⁴²⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.304.

⁴²⁶ Tandoğan, 1961, s.390; Yılmaz, 1995, s.134; Havutçu/Gökyayla, 1999, s.202.

⁴²⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.305.

⁴²⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.304.

⁴²⁹ Eşit paylaşım kuralının uygulandığı Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 05.01.1978 Tarih, 1976/11251 E. 1978/5 K. sayılı kararı "Bu yön, BK. nun 146/1. maddesi hükmünde, düzenlenmiştir. Anılan maddede, eşit pay karinesi öngörülmüştür. Borcun niteliğinden, ve yasadan doğma bir istisna bulunmadığına göre, müteselsil borçlulardan her biri, alacaklıya yaptığı ödeme nedeniyle birbirine eşit pay üzerinden rücu edebilir. olayda davacı hazinenin memurunun kusuru da bulunmadığına göre, davacı ancak, sorumlu tutulabilecek tazminatın yarısını davalı noterden isteyebilir. Mahkemenin, hazinenin ödediği bütün tutarın davalı noterden alınmasına ve böylece davacı hazinenin sorumluluktan tamamen kurtulmasına

paylaştırılmasında tehlike sorumlusuna fazla pay veren yukarıdaki görüşün aksine; bir başka görüş ise, iç ilişkide tazminatın paylaştırılmasında tehlike sorumlularına öncelik verilmemesi gerektiğini savunmaktadırlar⁴³⁰. Bu görüşe göre, iç ilişkide tazminatın paylaştırılmasında hukuk düzeni tarafından kınanacak bir davranışın aranması gerektiği, tehlike sorumluluğu bakımından ise böyle bir davranışın söz konusu olmadığından bahisle tazminatın paylaştırılmasında tehlike sorumlusuna öncelik verilmemesi gerekmektedir⁴³¹.

Türk Borçlar Kanunundaki düzenlemeye bakıldığında, konunun düzenlendiği 62.maddede tazminatın paylaştırılmasında kusurun ağırlığının veya tehlikenin yoğunluğunun dikkate alınması gerektiğinin düzenlendiği görülmektedir. Buna göre somut olayda zarar verenler açısından birden fazla kusursuz sorumluluğun söz konusu olduğu durumlarda, zararın gerçekleşmesine sorumluluk sebeplerinin katkısına ve tehlikenin yoğunluğuna göre bir paylaşım yapılacaktır⁴³². Müteselsil sorumlu kişiler bakımından sebep veya tehlike sorumluluğunun yanı sıra ek kusurdan bahsetmek de mümkünse o halde tazminatın paylaştırılmasında kusurun ağırlığı da göz önünde bulundurulacaktır⁴³³. Şöyle ki; eğer ek kusur, olağan sebebin veya tehlikenin oluşturduğu zararı artırıyorsa veyahut önüne geçecek nitelikte fazla bir zarara sebebiyet veriyorsa o zaman bu kişi bakımından ödenmesi gereken pay daha fazla olması gerekmektedir⁴³⁴. Ancak sorumlu kişilerin ek kusuru yoksa doğrudan sorumluluk sebeplerinin katkısına ve tehlikenin yoğunluğuna bakılacaktır.

Tehlike sorumluluğunda, tehlikenin yoğunluğuna göre paylaşım yapılmasını öngören TBK m.62, tehlike sorumluluğu bakımından özel bir düzenleme sayılan Karayolları Trafik Kanununun m.88/2 hükmü⁴³⁵ ile de paralellik göstermektedir⁴³⁶. Söz konusu bu

müncer olacak şekilde karar vermiş olması yasa hükümlerine aykırıdır.” (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 28.03.2019).

⁴³⁰ Kılıçoğlu, 2002, s.554; Kılıçoğlu, 2006, s.595-596.

⁴³¹ Kılıçoğlu, 2002, s.554; Kılıçoğlu, 2006, s.595-596.

⁴³² Yağcıoğlu, 2014, s.307.

⁴³³ Yağcıoğlu, 2014, s.308.

⁴³⁴ Yılmaz, 1995, s.165-166.

⁴³⁵ **Karayolları Trafik Kanunu m.88/2:** “Birden fazla kişinin sorumlu olduğu durumlarda, bunlar arasındaki ilişki bakımından zarar, olayın bütün şartları değerlendirilerek paylaşılır. Özel durumlar ve özellikle araçların işletme tehlikeleri, zararın iç ilişkide başka türlü paylaştırılmasını haklı göstermedikçe, işletenler ve araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahipleri kusurları oranında zarara katılanırlar.”

maddede paylaştırmanın tüm şartlar değerlendirilerek yapılacağı, özel durumlar ve araçların işletme tehlikeleri farklı şekilde paylaşmayı öngörmemişse zarar verenlerin kusurları oranında zarara katlanacakları düzenlenmiş, bu şekilde rücu paylaşımında işletme tehlikesinin göz önünde bulundurulmasının ve aynı zamanda ek kusur varsa kusur derecelerinin de paylaştırmada dikkate alınmasının önu açılmıştır⁴³⁷.

2.2.3.2 Çeşitli Sebeplerden Dolayı Birden Fazla Kişinin Sorumluluğu

Çeşitli sebeplerden dolayı birden fazla kişinin müteselsil sorumlu olduğu durumlarda kişilerin sorumluluğu kusurdan, sözleşmeden veyahut kanundan kaynaklanabilir. Bu gibi hallerde TBK m.62'ye göre tazminatın paylaştırılmasını kusurun ağırlığına ya da tehlikenin yoğunluğuna göre hâkim takdir edecektir. Bu konuda kanun koyucu hâkime her ne kadar geniş bir takdir yetkisi vermiş de olsa, yol gösterici bazı ilkerin tespit edilmesi özellikle karmaşık olaylar bakımından hâkime faydalı olacaktır. Çeşitli sebeplerden dolayı birden fazla kişinin sorumluluğunda iç ilişkideki paylaşım düzeni bakımından eski Borçlar Kanunu ile yürürlükteki Türk Borçlar Kanunu arasında farklı uygulamalar mevcut idi. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi ve kıyas yapılabilmesi adına öncelikle eski kanun dönemindeki uygulamaya bakılması daha faydalı olacaktır.

2.2.3.2.1 Eski Borçlar Kanunu Dönemindeki Paylaşım Düzeni

Eski Borçlar Kanunu döneminde her ne kadar hâkime tazminatın paylaşımı bakımından bir takdir yetkisi verilmiş olsa da, kanunda aynı zamanda paylaştırmada rücu düzeni bakımından bir sıralama da yer almaktaydı. Söz konusu bu sıralamanın emredici olmayıp, hâkime yol gösterici nitelikte olduğu kabul edilmektedir⁴³⁸.

Meydana gelen zarardan dolayı sorumlu olan kimseler kusur sorumluları, sözleşme sorumluları ve kanundan dolayı sorumlu olan kimseler olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır. Kanunda yer alan sıralamaya göre tazminle yükümlü olan kişiler sırasıyla; ilk önce kusur sorumluları, ikinci olarak sözleşme ile sorumlu olanlar ve

⁴³⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.307.

⁴³⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.307-308.

⁴³⁸ Kapancı, 2015, s.526; Tandoğan, 1961, s.389; Buz, 2012, s.14; Karayalçın, 2007, s.114.

üçüncü olarak kendi kusuru olmaksızın kanun hükmünden dolayı sorumlu olanlardır. Bu sıralama ile amaçlanan sorumlular arasında bir öncelik ve sonralık ilişkisi kurularak tazminat paylaşımının bu ilişki çerçevesinde gerçekleşmesidir⁴³⁹.

Sıralamanın uygulanış şekli ise şu şekildedir; rücu talebi kural olarak üst kategorideki sorumlulara karşı yöneltebilirken, bunun aksine alt kategoriye rücu talebi söz konusu olmamaktaydı. Buna göre üçüncü kategorideki kusursuz sorumlu kişi, sözleşmesel sorumluya ve kusur sorumlusuna rücu talebini yöneltebiliyorken; ikinci kategorideki sözleşmesel sorumlu kişi yalnızca ilk kategorideki kusur sorumlusuna rücu edebiliyordu. Kusur sorumlusunun ise başka bir kusur sorumlusu dışındaki diğer sorumlulara rücu etme imkânı bulunmamaktaydı⁴⁴⁰. Rücunun kapsamı kural olarak ödeme yapılan tüm tazminat miktarı olduğu için, bu sisteme göre, zararı tazmin yükü en nihayetle sanki tek sorumluymuş gibi kusur sorumlusunun üzerinde kalıyordu⁴⁴¹. Fakat kusur sorumlusu açısından tazminattan indirim sebebiyet verecek bir kişisel def'i söz konusuysa, bu durumda tüm yükü taşımak zorunda kalan kusur sorumlusunun kısmen de olsa daha az tutardan sorumlu olması sağlanmaktaydı⁴⁴².

Kanun tarafından getirilen bu sıralamanın düzenlenme amacını ise şu şekilde açıklamak mümkündür; bir haksız fiilin gerçekleşmesinde bu fiili kendi kusuru ile gerçekleştiren kişilerin, kusursuz sorumlu olan veya sözleşmesel sorumlu olan kişilere nazaran nihai olarak daha fazla sorumlu tutulması gerekmektedir⁴⁴³. Zira kanuna dayalı sorumluluk hallerinde, bir diğer anlatımla kusursuz sorumlu kimseler, kusur sorumluluğunun ilke olarak kabul edildiği hukuk sistemimizde istisnai olarak kabul edilmekte ve zararın meydana gelmesine iradi anlamda katılmadığı öngörülmektedir. Bu kişilerin her hangi

⁴³⁹ Yağcıoğlu, 2014, s.311.

⁴⁴⁰ Oğuzman/Öz, 2013, s.283; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.711; Tandoğan, 1961, s.387; Kılıçoğlu, 2006, s.164; Nomer, 2012, s.58; Kurt, 2011, s.141; Ayrıca bkz. Yargıtay HGK'nun 23.02.2000 Tarih, 2000/4-103 E., 2000/124 K.. sayılı kararı "*BK. md. 51 hükmü ise, müteselsil sorumlu olan kişilerden birinin zararı tazmin etmesi halinde, diğerlerine rücu hakkını belli bir sıraya bağlamıştır. Kanundan dolayı sorumlu tutulan kişi sözleşme nedeniyle sorumlu kişi, haksız fiil nedeniyle sorumlu kişi sıralaması vardır. Haksız fiil nedeniyle sorumlu kişi zararı tazmin etmişse kimseye rücu edemeyecektir, sözleşme nedeniyle sorumlu kişi zararı tazmin etmişse, haksız fiil failine rücu edebilecek, kanundan dolayı sorumlu kişiye rücu edemeyecektir. Kanundan dolayı sorumlu kişi zararı tazmin etmişse, sözleşme nedeniyle sorumlu kişiyle haksız fiil failine rücu edebilecektir.*" (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 28.03.2019).

⁴⁴¹ Yağcıoğlu, 2014, s.311.

⁴⁴² Yağcıoğlu, 2014, s.312.

⁴⁴³ Nomer, 2012, s.59.

bir ek kusurundan bahsetmek mümkün değilse sadece kanundan kaynaklanan bir sorumlulukları bulunmaktadır⁴⁴⁴. Sözleşmesel sorumlu kişiler bakımından ise, bu kimselerin zarara katkıları sözleşmeden kaynaklanmakta ve bundan dolayı da bu kişilerin zararın oluşmasına sebebiyet veren davranışları kusuru ile sorumlu olanlara kıyasla daha az kınanacak hareketlerdir⁴⁴⁵. Sorumluluk hukuku sistemimizin kusur esasına dayanmasından dolayı, zararın meydana gelmesine kusuru ile sebep olmuş kimseler tazminatın paylaşımında da öncelikle sorumlu tutulmaktadır⁴⁴⁶. Bununla birlikte kusursuz sorumlu kimselerin sözleşmesel sorumlulara rücu edebilmesinin nedeni olarak ise, sözleşmesel sorumluların kendi iradeleri ile sorumlu olmayı kabul etmelerine rağmen kusursuz sorumlular bakımından bu tarz bir iradenin söz konusu olmaması ve sorumluluklarının tamamen kanundan kaynaklanması gösterilebilir⁴⁴⁷.

Sözleşmesel sorumlu veya kanundan dolayı sorumlu olan kimselerin bu sorumluluk sebeplerinin yanında, ek kusurlarından da bahsetmek mümkünse bu durumda bu kişiler, haksız fiilden kusurları ile sorumlu olan kişilerle aynı kategoride kabul edilerek rücu sıralamasında tazminattan sorumlu ilk kategoride yer alacaklardır. Böylece bu kişiler ek kusurlu olmayan sözleşmesel sorumlulara veya kusursuz sorumlulara rücu edemeyeceklerdir⁴⁴⁸.

Eski Borçlar Kanunu döneminde öngörülen bu düzenleme modern öğretilerde bir takım eleştirilere maruz kalmıştır⁴⁴⁹. Söz konusu sıralamaya göre, kusur sorumlularına diğer sorumlulara oranla daha ağır bir yük yüklemekte, özellikle sebep sorumlularına bir imtiyaz yaratmaktadır. Zira kusur sorumluları, kanuna dayalı sorumlularla bir araya geldiklerinde tazminatın tüm yükü kusur sorumlularının omuzlarında kalmaktaydı ve adil olmayan bir şekilde öncelik sonralık ilişkisi kurulmaktaydı. Bu durumun kişiler arasında aynı koşullarda aynı şekilde davranmayı ifade eden hukuki eşitliği sağlayamadığı ve adil bir dağılım gerçekleşmesinin önüne geçtiği savunulmaktaydı. Bununla birlikte kanundan dolayı sorumluluk sahibi kişilere imtiyaz tanınması, sosyal hayatta meydana gelen teknolojik gelişmelere de uygun olmamaktadır. Zira sosyal ve

⁴⁴⁴ Kapancı, 2015, s.227; Çavuşoğlu Işıntan, 2004, s.506; Tandoğan, 1961, s.388-589; Eren, 2015, s.825.

⁴⁴⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.313.

⁴⁴⁶ Nomer, 2012, s.59.

⁴⁴⁷ Çavuşoğlu Işıntan, 2004, s.506; Tandoğan, 1961, s.589.

⁴⁴⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.314.

⁴⁴⁹ Yılmaz, 1995, s.162.163.

ekonomik gelişmelerle tehlike sorumluluğunun önemi her geçen gün artmakta ve sorumluluk bakımından bu kişilerin de sorumlulukta daha çok pay sahibi olması gerektiği savunulmaktadır⁴⁵⁰.

2.2.3.2.2 Türk Borçlar Kanunu İle Getirilen Paylaşım Düzeni

Eski Borçlar Kanununda yer alan rücu sıralamasına getirilen eleştiriler neticesinde, daha adil ve hakkaniyete uygun bir paylaşım düzeninin getirilmesi amaçlanarak Türk Borçlar Kanununda bir takım değişiklikler öngörülmüş ve eski düzenlemedeki rücu sıralaması kaldırılarak bütün durum ve koşulların değerlendirilmesi, özellikle kusurun ağırlığı ve tehlikenin yoğunluğuna göre tazminatın paylaşılması gerektiği hükme bağlanmıştır⁴⁵¹. Bu düzenleme ile hâkim sorumluluk sebepleri bakımından bir sıralamaya bağlı kalmaksızın daha önce bahsedilen ölçütler çerçevesinde sorumluların zararın meydana gelmesindeki sorumluluk oranlarını serbestçe takdir edecektir. Hâkim takdir yetkisini kullanırken sorumluluk sebeplerini pek tabi ki dikkate alacak fakat kanunda her hangi bir sıralama öngörülmediği için bu tarz bir sıralama ile bağlı olmayacaktır⁴⁵².

Bununla birlikte öğretide yer alan bir görüşe⁴⁵³ göre ise, hukuk düzeninde kusurun dolayısı ile kusur sorumlusunun korunmaması gerektiğinden bahisle zararın tazmin edilmesinde ilke olarak öncelikle kusur sorumlusuna gidilmesi gerektiği ve dolayısıyla eski Borçlar Kanununda olduğu gibi bir rücu sıralamasının halen uygulanması gerektiği savunulmaktadır. Yine aynı görüşe⁴⁵⁴ göre yürürlükteki Borçlar Kanunundan açıkça anlaşılmasa da hâkimin durumun koşullarını değerlendirirken ilk önce kusur sorumlusunun, son olarak da kusursuz sorumlunun tazminat yükünü taşıması gerektiği savunulmaktadır. Benzer bir görüşe⁴⁵⁵ göre ise, her ne kadar çeşitli sebepler arasında bir rücu sıralaması öngörülmemiş olsa da, sorumluluk hukukunda kusurun temel bir prensip olarak kabulü ile birlikte diğer sorumlulukların bir bakıma teminat işlevi gördüğü ve bundan dolayı da sorumluluk sisteminin değişmediği ileri sürülmektedir. Bu konuda

⁴⁵⁰ Aydoğdu, 2009, s.12-13; Yağcıoğlu, 2014, s.315-317; Nomer, 2012, s.59.

⁴⁵¹ Yağcıoğlu, 2014, s.328.

⁴⁵² Yağcıoğlu, 2014, s.328.

⁴⁵³ Eren, 2015, s.824-825;

⁴⁵⁴ Kuntalp/Barlas/Ayanoğlu/Işıntan/İpek/Yaşar/Koç, 2005, s.52; Çavuşoğlu Işıntan, 2004, s.510.

⁴⁵⁵ Nomer, 2012, s.59-60.

bizim de katıldığımız bir başka görüş⁴⁵⁶ ise, tazminatın dağıtılmasında olayın özelliklerine uyduğu takdirde rücu sıralamasının dikkate alınacağını ama temelde kusurun ağırlığı ve tehlikenin yoğunluğu ölçütünün geçerli olduğunu ve rücu konusunda bu ilkelerden yararlanılacağını ifade etmektedir⁴⁵⁷. Özetle, somut olayın özellikleri dikkate alınarak, olaydaki katkıları gözetilmek şartıyla hem kusura hem de tehlike ilkesine göre paylaşırmanın yapılması, zarar verenler bakımından daha hakkaniyetli sonuçlar doğuracaktır⁴⁵⁸.

2.3 RÜCU HAKKINDAN ÖNCEDEN VAZGEÇİLMESİ, HAKKIN KAYBEDİLMESİ VE SORUMSUZLUK ANLAŞMALARI

2.3.1 Haktan Önceden Vazgeçilmesi

Gerek rücu hakkından gerekse halefiyet hakkından önceden vazgeçilmesi mümkündür. Rücu hakkından vazgeçme, bu hakka bağlı halefiyet hakkından da vazgeçme sonucunu doğururken, salt halefiyetten vazgeçme ise aynı etkiyi doğurmayacak ve hak sahibi halefiyet avantajından vazgeçmiş olsa da rücu talebi var olmaya devam edecektir⁴⁵⁹.

Rücu hakkından önceden vazgeçme durumu daha çok müteselsil borçluluk bakımından kendini göstermektedir zira müteselsil borçluluk bakımından rücu hakkından vazgeçme, iç ilişkide paylaşımın eşit paylaşım karinesi reddedilerek aksine bir paylaşım yapılacağı anlamına gelmektedir⁴⁶⁰. Zaten müteselsil sorumluluk bakımından haksız fiilin işleneceği daha önce taraflar arasında kararlaştırılmadığı müddetçe böyle bir vazgeçmenin de söz konusu olamayacağı söylenebilir.

Halefiyetten vazgeçme durumunda ise, borçlular bu vazgeçmenin sadece iç ilişki bakımından geçerli olabileceğine karar verebilecekleri gibi, bunun alacaklıyla olan dış ilişkide de sonuç doğurmasına karar verebilirler. Eğer anlaşma sadece iç ilişki bakımından sonuç doğuracaksa, alacaklıya yapılacak ifade yine halefiyet sonucu

⁴⁵⁶ Reisoglu, 2013, 213-214; Gürpınar, 2012, s.283.

⁴⁵⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.330.

⁴⁵⁸ Yağcıoğlu, 2014, s.330.

⁴⁵⁹ Kapancı, 2015, s.561.

⁴⁶⁰ Kapancı, 2015, s.561.

oluşacak fakat vazgeçen müteselsil borçlunun halefiyete dayanması halinde diğer borçlular TBK m.112⁴⁶¹ uyarınca borca aykırılığı öne sürerek tazminat talebinde bulunabileceklerdir. Bununla birlikte, vazgeçmenin dış ilişkide de sonuç doğuracağı durumlarda, ifa ile birlikte halefiyet söz konusu olmayacak ve bu hak ileri sürülerek diğerlerine başvurma imkânı olmayacaktır. Halefiyet hakkından vazgeçen borçlunun aksi kararlaştırılmamış ise rücu talebini kullanmasında bir engel bulunmamaktadır⁴⁶².

2.3.2 Hakkın Kaybedilmesi

Rücu hakkının kaybedilmesine yol açan ilk durum ortak def'ilerin rücu hakkı sahibi tarafından ileri sürülmemesidir. Ortak def'iler borcun sebebinden veya konusundan kaynaklanan itirazlardır ve tüm borçlular tarafından alacaklıya karşı ileri sürülebilir⁴⁶³. Bu def'ileri ileri sürmemiş rücu hakkı sahibi bunun sonucu olarak rücu hakkını kaybedecektir⁴⁶⁴. Bundan dolayı bu def'ilerin ileri sürülmesi her ne kadar borçlulara tanınan bir hak olarak kabul edilse de, sonuçları itibari ile borçlular bakımından bir külfet de teşkil eder⁴⁶⁵. Zira külfet açısından; ortak def'ileri ileri sürmeden ödeme yapan borçlu bunun neticesinde diğer borçluları yerine getirmekten kaçınabilecekleri bir durumla baş başa bırakmakta ve dolayısıyla diğer borçluların mal varlıklarında arzu etmeyecekleri bir azalmaya sebep olmaktadır⁴⁶⁶. Bununla birlikte, rücu hakkı sahibi borçlu, ortak def'ileri ileri sürmemesinin kendi kusurundan kaynaklanmadığını ispat ederse bu durumda rücu hakkını kaybetmeyecektir⁴⁶⁷.

Hakkın kaybına sebebiyet veren bir diğer ihtimal ise ifanın diğer borçlulara bildirilmemiş olmasıdır. Alacaklıya ifada bulunan borçlu, bu ifasını diğer borçlulara bildirmediği takdirde rücu hakkını kaybedecektir⁴⁶⁸. Bu durum kanun koyucu tarafından açıkça düzenlenmemekle birlikte, bu uygulamanın kaynağı olarak dürüstlük kuralı

⁴⁶¹ **TBK m.112:** “Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.”

⁴⁶² Kapancı, 2015, s.562.

⁴⁶³ Eren, 2015, s.1206.; Kapancı, 2015, s.565.

⁴⁶⁴ Oğuzman/Öz, 2013, s.477; Eren, 2015, s.1206; Akıntürk, 1971, s. 166; Ayar/Engin, 2010, s.1302.

⁴⁶⁵ Akıntürk, 1971, s. 218; Kapancı, 2015, s.565; Eren, 2015, s.1206.

⁴⁶⁶ Kapancı, 2015, s.565-566.

⁴⁶⁷ Koçano Rodoslu, 2016, s.86; Akıntürk, 1971, s. 218.

⁴⁶⁸ Oğuzman/Öz, 2013, s.463.

gösterilmektedir⁴⁶⁹. Zira borçlu tarafından yapılan bu bilgilendirme, diğer borçluların mükerrer ifa yapmasının önüne geçecektir⁴⁷⁰.

2.3.3 Sorumsuzluk Anlaşmaları

Zarar gören alacaklı ile zarar veren borçlunun dış ilişkide sorumluluğun kaldırılmasına yönelik yaptıkları anlaşmalar sorumsuzluk anlaşmaları olarak kabul edilmektedir⁴⁷¹. Bu anlaşmaların yapılması açısından kanunen bir engel bulunmasa da, kural olarak bu sözleşmelerin diğer zarar verenlerin menfaatine aykırı bir şekilde yapılmaması gerekmektedir. Bu durum TBK m.168/2 hükmünden kaynaklanmaktadır⁴⁷². Bu maddeye göre alacaklı diğer borçluların zararına olacak şekilde borçlunun durumunda iyileştirme gerçekleştirirse, bunun sonuçlarına katlanacaktır. Bu durumun somut şekilde yaptırımı ise, sorumsuzluk anlaşması yapılan zarar verenin iç ilişkideki payı oranında diğer zarar verenlerin sorumluluktan kurtulması şeklinde olacaktır⁴⁷³.

Alacaklı ile sorumsuzluk anlaşması yapan müteselsil borçlu dışındaki bir başka borçlunun borcun tamamını ödemesi halinde, fazla ödediği miktarı sorumsuzluk anlaşmasının diğer tarafı zarar görenden borçlanılmamış bir edimin ifası hükümlerine göre (TBK m.78) istemesi gerekmektedir⁴⁷⁴.

Sorumsuzluk anlaşmaları zarar veren ile zarar gören arasında yapılan ve dış ilişkiye etkide bulunan bir anlaşmadır, bundan dolayı bu anlaşma ile zarar görenin, zarar verenler arasındaki rücu düzenini etkileyici bir müdahalede bulunması mümkün değildir⁴⁷⁵. Buna göre zarar gören, zarar verenlerden birinin rücu talebini ortadan kaldıran bir anlaşma yapamaz zira bu durum üçüncü kişiler hakkında borç yaratılamaması ilkesine ve TBK m.165'te⁴⁷⁶ yer alan borçlulardan birinin kendi

⁴⁶⁹ Kapancı, 2015, s.567.

⁴⁷⁰ Kapancı, 2015, s.567.

⁴⁷¹ Yağcıoğlu, 2014, s.379.

⁴⁷² **TBK m. 168/2:** “Alacaklı diğerlerinin zararına olarak borçlulardan birinin durumunu iyileştirirse, bunun sonuçlarına katlanır.”

⁴⁷³ Yağcıoğlu, 2014, s.379; Erten, 1981, s.115; Dağdelen, 2011,s.30; Akman, 1976, s.111-116.

⁴⁷⁴ Erten, 1981, s.117-118.

⁴⁷⁵ Yağcıoğlu, 2014, s.381.

⁴⁷⁶ **TBK m. 165:** “Kanun veya sözleşme ile aksi belirlenmedikçe, borçlulardan biri kendi davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştırmaz.”

davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştıramayacağı şeklindeki kurala aykırılık teşkil edecektir⁴⁷⁷.

⁴⁷⁷ Kılıçoğlu, 1979, s.11; Eren, 2015, s.825.

3. RÜCU VE HALEFİYET HAKKINA DAYALI ALACAKLARDA UYGULANACAK ZAMANAŞIMI

Rücu hakkı ve halefiyet, her ne kadar aynı amacın gerçekleştirilmesine hizmet etseler de özellikleri itibari ile farklı iki kurumu temsil etmekte ve buna göre de farklı özellikleri içermektedirler. Tabi oldukları zamanaşımı süreleri de bu farklılıklardan birini oluşturmaktadır⁴⁷⁸. Halefiyet bakımından söz konusu olan zamanaşımı, zarar gören alacaklıdan devralınan hakkın tabi olduğu zamanaşımına göre belirlenecek, bir diğer anlatımla alacaklının tabi olduğu zamanaşımı hiçbir kesilme olmaksızın halefiyet hakkı sahibi bakımından da devam edecektir⁴⁷⁹. Buna karşılık yeni ve bağımsız bir hak niteliğindeki rücu talebi bakımından ise yeni bir zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır⁴⁸⁰. Bu farklılıklardan dolayı, rücu talebinin tabi olduğu zamanaşımı ile halefiyetin tabi olduğu zamanaşımı ayrı başlıklar altında incelenecektir:

3.1 RÜCU HAKKI BAKIMINDAN ZAMANAŞIMI

TBK m.61’de bir zarardan aynı veya farklı sebeplerle sorumlu kişiler arasındaki rücu ilişkisinin var olup olmadığının, var ise kapsamının ne şekilde olacağını tespitinin hâkim tarafından yapılacağı hüküm altına alınmıştır. TBK m.73’te ise rücu hakkı bakımından uygulanacak zamanaşımı ile ilgili özel bir düzenleme getirilerek, “*Rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.*

Tazminatın ödenmesi kendisinden istenilen kişi, durumu birlikte sorumlu olduğu kişilere bildirmek zorundadır. Aksi takdirde zamanaşımı, bu bildirimün dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlar” hükmü konulmuştur. Eski Borçlar Kanunu döneminde, rücu talebinin tabi olacağı zamanaşımını düzenleyen bir hüküm bulunmamaktaydı ve bu da uygulamada zamanaşımı süresi ve sürenin başlangıç tarihi

⁴⁷⁸ Kapancı, 2015, s.539; Kurt, 2011, s.152; Nomer, 1997, s.258.

⁴⁷⁹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.1045; Nomer, 1997, s.258.

⁴⁸⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.1046; Kapancı, 2015, s.540; Elçin Grassinger, 1996, s.406.

konularının tartışmalı olmasına yol açmaktaydı⁴⁸¹. Türk Borçlar Kanunu ile öğretide yer alan bu tartışmalara son verilerek, yeknesak bir kural getirilmiş ve bu sayede hukuki güvenliğin sağlanması bakımından önemli bir gelişme yaşanmıştır⁴⁸².

3.1.1 Rücu Zamanaşımına İlişkin 818 Sayılı Borçlar Kanununda Yer Alan Tartışmalar

3.1.1.1 Tam Teselsülde

Eski Borçlar Kanunu döneminde rücu talebi yönünden zamanaşımı süresi ve başlama tarihi yönünden açık bir hüküm yoktu, bu nedenle de bu konuda öğretide farklı görüşler yer almaktaydı⁴⁸³. Zamanaşımının süresi bakımından öğretide yer alan ilk görüşe⁴⁸⁴ göre; zarar görenin zarar verenlere karşı açacağı davanın zamanaşımı süresi, rücu talebinin de zamanaşımı süresini oluşturmaktadır⁴⁸⁵. Buna göre rücu edilecek zarar verenin sorumluluk sebebi eğer haksız fiil ise BK m.60'daki (TBK m.72), sözleşme ise BK m.125 ve 126'daki (TBK m.146-147) zamanaşımı süreleri dikkate alınmalıdır⁴⁸⁶. Bu görüş dış ilişkinin, iç ilişkideki rücu düzeninden bağımsız nitelendirilmesi gerekirken zamanaşımı konusunda tazminat talebini şekillendirmesinden dolayı eleştirilmiş; ayrıca her bir zarar gören bakımından farklı zamanaşımı sürelerinin söz konusu olma ihtimalinden dolayı da hukuki güvenlik ve öngörülebilirliğe uygun olmadığı savunulmuştur⁴⁸⁷.

Zamanaşımı süresi yönünden ikinci görüşe⁴⁸⁸ göre, rücu alacağının zamanaşımı süresi kanunda açıkça öngörülmediği için genel on yıllık zamanaşımı (BK m.125) süresi

⁴⁸¹ Kırca, 2006, s. 669; Kırca, 2013, s.48; Kurt, 2011, s.142; Gürkanlar, 1982, s.125; Koçano Rodoslu, 2016, s.170; Erdem, 2010, 107;

⁴⁸² Kırca, 2013, s.49; Kuntalp/Barlas/Moralı/Işıntan/İpek/Yaşar/Koç, 2005, s.54.

⁴⁸³ Yağcıoğlu, 2014, s.383.

⁴⁸⁴ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1993, s.217; Kılıçoğlu, 1979, s. 135; Erdem, 2010, 117; Kurt, 2011, s.143.

⁴⁸⁵ Dalcı Özdoğan, 2015, s.213-214.

⁴⁸⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.385.

⁴⁸⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.385; Dalcı Özdoğan, 2015, s.214.

⁴⁸⁸ Gürkanlar, 1982, s.127. Yargıtay'ın da bu görüşe uygun verdiği kararlar da mevcuttur. Bu konuda Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 24.03.2003 Tarih, 2002/10419 E. 2003/2963 K.. sayılı kararı "*Müteselsil sorumluların birbirine karşı açacakları rücu davalarında uygulanacak zamanaşımı süresi konusunda ise, Borçlar Kanununda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bir alacağın doğumuna yol açan borç*

burada geçerli olmalıdır⁴⁸⁹. BK m.125 her ne kadar sözleşmeden dolayı ortaya çıkan zararlar bakımından uygulanırsa da, aksine bir düzenleme yer almadığı için bu maddenin sözleşmeler dışında da uygulanmasında bir engel bulunmamaktadır⁴⁹⁰. Bu görüşe yöneltilen eleştirilere göre ise, on yıllık zamanaşımı süresi rücu borçlusunu bakımından uzun bir süre olup, ödeme anından itibaren uzun süre takip tehdidi altında bulunmasına neden olmakta ve bu da rücu yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmaktadır⁴⁹¹.

Üçüncü görüşe⁴⁹² göre ise, rücu alacağı bakımından uygulanması gereken zamanaşımı süresi kıyasen sebepsiz zenginleşme bakımından öngörülen bir yıllık zamanaşımı (BK m.66) süresidir. Rücu ilişkisinde sorumlular arasında sebepsiz zenginleşme ilişkisinin olmadığından bahisle bu zamanaşımı süresinin esas alınamayacağı yönünde de eleştiriler mevcuttur⁴⁹³.

Tam teselsülde zamanaşımının başlama tarihi konusunda da farklı görüşler mevcut olsa da, öğretideki ağırlıklı görüşe⁴⁹⁴ göre, zamanaşımı alacaklıya tazminatın ödendiği tarihte işlemeye başlayacaktır⁴⁹⁵. Zira rücu talebi, tazminatın alacaklıya ödenmesi ile muaccel hale gelecek ve zamanaşımı da bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

ilişkisinde özel bir zamanaşımı süresi belirtilmemiş ise, uygulanacak hüküm BK.nun 125. maddesidir. On yıllık zamanaşımı süresi de, müteselsil sorumlunun ödeme yaptığı tarihte başlamaktadır. 16.10.2000 tarihinde açılan işbu davada mahkemece, davalı vekilinin zamanaşımı definin bu nedenle reddedilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle reddedilmesi doğru değil ise de, sonucu itibariyle doğru olan hükmün değişik gerekçe ile onanmasına karar vermek gerekmiştir.” (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 28.03.2019).

⁴⁸⁹ Yağcıoğlu, 2014, s.383.

⁴⁹⁰ Gürkanlar, 1982, s.127.

⁴⁹¹ Yağcıoğlu, 2014, s.384.

⁴⁹² Nomer, 1997, s.250-251.

⁴⁹³ Dalcı Özdoğan, 2015, s.215.

⁴⁹⁴ Kılıçoğlu, 1979, s. 136-137; Erdem, 2010, 118; Kurt, 2011, 145-146; Gürsoy, 1973, s.79. Yargıtay’ın da bu görüşe uygun verdiği kararlar ise şu şekildedir;

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 19.02.1980 Tarih, 1980/871 E. 1980/821 K. sayılı kararı “*Olayda davacı ile davalı arasında bir sözleşme ilişkisi mevcut değildir. Davacı ve davalı, üzere birlikte zarar veren iki haksız fiil faili durumunda olan kuruluşlardır ve birbirlerine rücu hususu BK. 50. maddesi ile düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu durumda olayda haksız fiil zamanaşımının uygulanması gerekmektedir ki o bir senedir ve ödeme tarihinden başlayacaktır. Davacının tazminatı ödediği tarihten itibaren 1 yıl geçtikten sonra dava açmış olması karşısında mahkemenin davayı zamanaşımından redde ilişkin kararının onanması gerekmiştir.*”

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi’nin 17.04.2001 Tarih, 2001/3212 E. 2001/6529 K. sayılı kararı “*Gerçekten müteselsil sorumlu olan kişilerin birbirlerine rücuunda, bunun tabii olduğu zamanaşımı hangi hukuki ilişki veya nedenden doğarsa doğsun, rücu neden olan ödemenin yapıldığı tarihte başlayacaktır. Ödeme tarihine göre 10 yıllık zamanaşımı süresi içinde açılan davanın esasına girilerek hüküm kurulmak üzere bozulmasına karar verilmiştir.*” (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 28.03.2019.).

⁴⁹⁵ Kapancı, 2015, s.557.

Öğretideki bir başka görüşe⁴⁹⁶ göre ise, tam teselsülde halefiyet de söz konusu olduğu ve ödeme ile birlikte rücu hakkı sahibi alacaklının yerine geçeceği için halefiyetle devralınan alacağın zamanaşımı süresi rücu talebinin de başlangıç tarihi olmalıdır. Bu görüş de alacaklının tamamen tatmin edildiği anda rücu alacağının zamanaşımına uğraması tehlikesinden dolayı eleştirilmektedir⁴⁹⁷.

3.1.1.2 Eksik Teselsülde

Halefiyetin söz konusu olmadığı eksik teselsülde, zamanaşımının süresi ile ilgili üç farklı görüş yer almaktaydı. Bir görüşe⁴⁹⁸ göre, eksik teselsüldeki rücu talebi özü itibari ile vekâletsiz iş görme niteliğinde olduğu için uygulanması gereken zamanaşımı süresi kıyasen sebepsiz zenginleşme zamanaşımı süresi olan bir ve on yıllık sürelerdir⁴⁹⁹. Bir başka görüşe⁵⁰⁰ göre ise, rücu talebindeki zamanaşımı süresi, alacaklının müteselsil borçlulara karşı ileri süreceği talebin zamanaşımı süresidir. Buna göre, sorumluluk sebebi haksız fiil ise bir yıllık zamanaşımı süresinden, sözleşme ise 10 yıllık zamanaşımı süresinden bahsedilecektir⁵⁰¹. Üçüncü görüşe göre ise, başkaca bir düzenleme olmamasından ve rücu talebinin bağımsız bir talep olarak kabulünden hareketle on yıllık genel zamanaşımın uygulanması gerekmektedir⁵⁰².

Zamanaşımının başlangıcı konusundaki görüşler ise şu şekildedir; bir görüşe⁵⁰³ göre zamanaşımı rücu hakkı sahibinin rücu hakkını öğrendiği tarihte başlarken; bir diğer görüşe⁵⁰⁴ göre ise, alacaklıya yapılan ödeme ile birlikte zamanaşımı süresi

⁴⁹⁶ Kurt, 2011, 144, dn.30'da sayılan yazarlar.

⁴⁹⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.387.

⁴⁹⁸ Kurt, 2011, 146.

⁴⁹⁹ Erdem, 2010, 108.

⁵⁰⁰ Tandoğan, 1961, s.392; Gürsoy, 1973, s.79.

⁵⁰¹ Yağcıoğlu, 2014, s.388.

⁵⁰² Kapancı, 2015, s.557. Yargıtay'ın bu görüşe uygun kararları ise şu şekildedir; Yargıtay HGK'nun 28.11.1979 Tarih, 1978/15-560 E. 1979/1401 K. sayılı kararı " *Bu itibarla davalılar ile zarar gören arasındaki esas ilişkiye uygulanan zamanaşımı süresinin bu davada uygulanması kabul edilemez. Davacının davalılara rücu isteğinin dayanağı Borçlar Kanununun 51. maddesi gereğince zarardan müteselsilen sorumlu bir borçlu sıfatıyla muhtelif sebeplerin içtimaı halindeki rücu kuralıdır. Davacının rücu hakkı Borçlar Kanununun 51. maddesinden doğduğundan ve kanuna dayanan bu talep hakkı için özel herhangi bir zamanaşımı süresi belli edilmediğinden davada uygulanması gerekli zamanaşımı süresi Borçlar Kanununun 125. maddesi gereği 10 yıldır.*" (www.sinerjimevzuat.com.tr, erişim tarihi 28.03.2019).

⁵⁰³ Kurt, 2011, 148.

⁵⁰⁴ Tandoğan, 1961, s.392; Gürsoy, 1973, s.79.

başlayacaktır. Üçüncü bir görüşe⁵⁰⁵ göre ise, zamanaşımı haksız fiilin meydana geldiği tarihte başlayacaktır⁵⁰⁶.

3.1.2 TBK m.73'te Öngörülen Rücu Talebine İlişkin Zamanaşımı

Türk Borçlar Kanunu ile birlikte eski Borçlar Kanunu dönemindeki tartışmalara son verilerek, rücu talebinde uygulanacak zamanaşımı ile ilgili özel bir düzenleme getirilmiştir. TBK'nın 73.maddesinin birinci fıkrasına göre "*Rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar*". Bu düzenleme ile rücu alacağının asıl alacaktan bağımsız bir alacak olduğu kabul edilmekte ve bu hallerde uygulanacak özel bir zamanaşımı öngörülmektedir⁵⁰⁷. Böylece, daha rücu hakkı doğmadan hakkın zamanaşımına uğrama tehlikesinin de önüne geçilmiş olmuştur⁵⁰⁸. Ayrıca bu düzenlemenin hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da isabetli olduğu düşünülmektedir⁵⁰⁹.

3.1.2.1 Zamanaşımı Süreleri ve Başlangıçları

Düzenleme kapsamında rücu talebinde uygulanacak zamanaşımı konusunda iki farklı süre öngörülmüştür. Bunlardan ilki iki yıllık nispi zamanaşımı süresi, diğeri on yıllık mutlak zamanaşımı süresidir⁵¹⁰.

İki yıllık kısa zamanaşımı süresi tazminatın tamamının ödenmesi ve birlikte sorumlu olan kişilerin öğrenilmesi ile başlayacaktır⁵¹¹. Bu iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. İlk şart bakımından tazminatın tamamının ödenmesinden kastedilen mahkeme tarafından tazminatın ödenmesi için verilen kararın tarihi veya ödemeye ilişkin işlemin yapıldığı tarih değil, ödemenin fiilen ve tamamen yapıldığı tarihtir⁵¹².

⁵⁰⁵ Kurt, 2011, 146, dn.51'de sayılan yazarlar.

⁵⁰⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.388-389.

⁵⁰⁷ Kırca, 2013, s.48.

⁵⁰⁸ Kırca, 2013, s.48.

⁵⁰⁹ Kuntalp/Barlas/Ayanoğlu/Işıntan/İpek/Yaşar/Koç, 2005, s.54; Kırca, 2013, s.49.

⁵¹⁰ Oğuzman/Öz, 2013, s.291; Kırca, 2013, s.49-50; Yağcıoğlu, 2014, s.390.

⁵¹¹ Kapancı, 2015, 554; Kurt, 2011, 152; Nomer, 2011, 254.

⁵¹² Kapancı, 2015, 554-555.

Zira rücu alacağı, zarar veren tarafından ödemenin yapıldığı zaman doğacak ve yine bu tarihte muaccel hale gelecektir⁵¹³. Ayrıca kanun koyucu burada zarar verenin payından fazla ödemesini de yeterli görmemekte, tazminatın tamamının ödenerek, alacaklının gerçek tatminini esas almaktadır⁵¹⁴. İki yıllık zamanaşımı süresinin başlaması için bir diğer şart ise kendisine rücu edilebilecek diğer müteselsil sorumluların öğrenilmesidir⁵¹⁵. Burada rücu edilecek kişinin gerekli özenin gösterilmesi neticesinde öğrenilebileceği tarih değil, fiilen öğrenildiği tarih belirleyicidir⁵¹⁶. Eğer birden çok müteselsil sorumlu varsa, her bir kişinin öğrenilme tarihine göre zamanaşımı süreleri de farklılık arz edebilecektir. Şöyle ki, kimliği bilinen müteselsil sorumluya karşı zamanaşımı süresi tazminatın tamamının ödenmesi ile derhal başlarken, kimliği bilinmeyen diğer sorumlular bakımından kimlik öğrenilme tarihine kadar başlamayacaktır⁵¹⁷. On yıllık uzun zamanaşımı süresi ise tazminatın tamamının fiilen ödendiği tarihte başlayacaktır⁵¹⁸.

3.1.2.2 Bildirim Külfeti

Alacaklının müteselsil sorumludan tazminat talebinde bulunması halinde, kendisinden talepte bulunulan müteselsil sorumluya bu durumu diğer borçlulara bildirme külfeti de yüklenmiştir⁵¹⁹. Bu ihbar külfeti Türk Borçlar Kanunu'nun 73.maddesinin ikinci fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir; *“Tazminatın ödenmesi kendisinden istenilen kişi, durumu birlikte sorumlu olduğu kişilere bildirmek zorundadır. Aksi takdirde zamanaşımı, bu bildirimün dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlar”*. Bu düzenleme ile adeta iki yıllık zamanaşımının başlaması için gerekli olan iki şartın yanında üçüncü bir şartın daha arandığı söylenebilir⁵²⁰. Kanun koyucu tarafından bu şekilde bir bildirimün aranmasının nedeni olarak da diğer sorumluların bu durumu önceden öğrenmelerinde menfaatlerinin bulunması gösterilmektedir⁵²¹. Zira diğer sorumlular alacaklı tarafından böyle bir talebin ileri sürüldüğünü önceden öğrenmeleri

⁵¹³ Kurt, 2011, 152.

⁵¹⁴ Eren, 2015, s.838; Yağcıoğlu, 2014, s.392; Nomer, 2011, 254; Koçano Rodoslu, 2016, s.171.

⁵¹⁵ Koçano Rodoslu, 2016, s.171.

⁵¹⁶ Kurt, 2011, 153; Kırca, 2006, s.671.

⁵¹⁷ Kurt, 2011, 153; Yağcıoğlu, 2014, s.392; Nomer, 2011, 255.

⁵¹⁸ Kırca, 2013, s.50; Kurt, 2011, 153.

⁵¹⁹ Koçano Rodoslu, 2016, s.172.

⁵²⁰ Kapancı, 2015, 555.

⁵²¹ Yağcıoğlu, 2014, s.393.

durumunda, onları bu sorumluluktan kurtaracak veya sorumluluklarını azaltacak bir takım delilleri zamanında sunma hakkına sahip olacaklar veya asıl davaya müdahaleleri mümkün olabilecektir⁵²². Bu açıdan müteselsil sorumlular arasında bir menfaat birliği oluşmaktadır⁵²³. Ayrıca bu şekilde bir bildirimde bulunmak dürüstlük kuralının da bir gereğidir⁵²⁴.

Bildirim külfetinin yerine getirilmemesi durumunda, zamanaşımı bildirim süresinin dürüstlük kuralına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlayacaktır⁵²⁵. Yaptırım olarak tazminat borcunun öngörülmemesi ve yalnızca zamanaşımının başlama tarihi bakımından bir sonuç doğurması bakımından söz konusu bu düzenlemenin, rücu alacaklısı bakımından bir yükümlülükten ziyade bir külfet olarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır⁵²⁶.

Kanun maddesinde öngörüldüğü üzere, bildirim külfetinden bahsedilebilmesi için alacaklının müteselsil borçludan borcun ödenmesi yönünde bir talepte bulunması gerekmektedir⁵²⁷. Uygulamada bu talep genellikle dava yolu ile kullanılmaktadır zira dava bu yönde kesin bir talebin varlığını göstermekle birlikte ayrıca kendisinden talepte bulunulan müteselsil sorumlu da ancak dava yolu ile diğer sorumlulardan talepte bulunulup bulunulmadığını anlayabilmektedir⁵²⁸.

Bildirim ne şekilde yapılacağı konusunda özel bir düzenleme olmamakla birlikte, görülen tazminat davasında davanın ihbarı (HMK m.61 vd.) ile ilgili hükümlerin uygulanarak veya diğer sorumlulara doğrudan rücu davası açılmak suretiyle bu bildirim yapılabileceği kabul edilmektedir⁵²⁹. Bununla birlikte bildirim dürüstlük kuralına uygun bir zamanda yapılması gerekmektedir⁵³⁰. Müteselsil sorumlu ancak kendisine dava yöneltildiğinde diğer sorumlulara başvurulmadığını öğreneceğinden, kendisine dava açıldıktan sonra gecikmeksizin bu durum ile ilgili diğer sorumluları

⁵²² Kurt, 2011, 154; Kırca, 2013, s.50; Gürpınar, 2012, s.285; Nomer, 2011, 255.

⁵²³ Koçano Rodoslu, 2016, s.173.

⁵²⁴ Kırca, 2013, s.50.

⁵²⁵ Nomer, 2011, 255.

⁵²⁶ Kapancı, 2015, 555; Koçano Rodoslu, 2016, s.173.

⁵²⁷ Kapancı, 2015, 556.

⁵²⁸ Kurt, 2011, 155; Yağcıoğlu, 2014, s.395; Koçano Rodoslu, 2016, s.173.

⁵²⁹ Nomer, 2011, 255; Kurt, 2011, 155; Yağcıoğlu, 2014, s.395; Koçano Rodoslu, 2016, s.173.

⁵³⁰ Yağcıoğlu, 2014, s.395.

bilgilendirmesi beklenmektedir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus, bu bildirim ancak diğer sorumluların kimliğinin ve iletişim olanaklarının öğrenilmesi ile gerçekleştirilebilir olmasıdır⁵³¹.

Kanuna göre, rücu alacaklısı tarafından bildirim külfeti yerine getirilmediği durumlarda zamanaşımının bildirim dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlayacağı kabul edilmektedir. Bu ifade net ve açık olmadığı için, zamanaşımının işlemeye başlayacağı tarih hâkimin takdir yetkisi (TMK m.4) ile belirlenecektir⁵³².

3.1.2.3 Düzenlemeye Yönelik Eleştiriler

TBK m.73 hükmü her ne kadar eski Borçlar Kanunu dönemindeki bir takım tartışmaların önüne geçmiş olsa da, eleştiriye konu olabilecek bazı yönleri de mevcuttur. İlk eleştiri olarak, kanunda öngörülen her iki süre bakımından getirilen tazminatının tamamının ödenmesi şartıdır. Şöyle ki, daha önce de bahsedildiği üzere, müteselsil sorumlunun rücu alacağına doğması için borcun tamamının ödenmesi aranmamakta, payından fazla ödemedede bulunan müteselsil sorumlunun rücu hakkının doğacağı kabul edilmektedir⁵³³. Fakat kanuna göre zamanaşımının süresinin başlayabilmesi için diğer müteselsil sorumluların kimlikleri bilinse bile tazminatının tamamının ödenmesi şartı aranmaktadır. Bu durum kısmen ifade bulunan müteselsil sorumlunun lehine bir durum oluştururken, diğer zarar verenler bakımından ise zamanaşımı süresinin uzaması bakımından dezavantajlı bir durumdur⁵³⁴. Bundan dolayı, rücu talebinin doğumu için kendi payından fazla ödeme yapılması yeterli sayılırken, zamanaşımının işlemeye başlayacağı tarihin de buna uyumlu bir şekilde düzenlenmesi uygulamadaki çelişkili durumu ortadan kaldıracaktır⁵³⁵.

Getirilen ikinci eleştiri ise, kanunda öngörülen on yıllık uzun zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi olarak tazminatının tamamının ödendiği tarihin esas alınmasıdır⁵³⁶. Sürenin tazminatının tamamen ödenmesinden itibaren başlaması, rücu talebinin çok uzun

⁵³¹ Yağcıoğlu, 2014, s.395.

⁵³² Koçano Rodoslu, 2016, s.173.

⁵³³ Akıntürk, 1971, s. 213; Ayar/Engin, 2010, s.1297, Tuncer, 1978, s.449-450.

⁵³⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.397.

⁵³⁵ Nomer, 2011, 254.

⁵³⁶ Kapancı, 2015, 559.

süre, rücu borçlusunun aleyhine olacak şekilde, kullanılmasına imkân sağlamaktadır⁵³⁷. Bu durum mutlak bir zamanaşımı süresi öngörülmesinin ruhuna da aykırılık teşkil etmektedir. Zira bu şekilde bir çerçeve sürenin öngörülmesinin amacı rücu borçluların devamlı bir borç tehdidi altında kalmalarının önüne geçmek ve kendilerinden talepte bulunulabilecek en son tarihin tespit edilebilmelerinin sağlanması iken, bu durum tam tersi bir etki yaratmaktadır⁵³⁸. Şöyle ki, tazminat borcunun kısmen ödendiği durumlarda, diğer müteselsil sorumluların kimlikleri bilinse dahi, zamanaşımı süresi başlamayacaktır. Ayrıca tazminat davasının uzun yıllar sürdüğü, sonuçlansa bile tahsilatının uzun yıllar içerisinde yapıldığı durumlarda da zamanaşımı süresi başlamayacak ve bu durum diğer müteselsil borçluların menfaatlerine aykırı bir durum oluşturacaktır⁵³⁹. Bu düzenlemede zamanaşımının başlangıç tarihi olarak fiilin işlendiği tarihin kabul edilmesi ve bu tarihten itibaren on yıllık sürenin ve ceza zamanaşımına ilişkin sürenin kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir⁵⁴⁰.

Üçüncü eleştiri olarak, TBK m.73'te iki fıkrada yer alan zamanaşımının başlama süreleri bakımından bir çelişki olduğu söylenebilir⁵⁴¹. Şöyle ki, TBK m.73/1'de zamanaşımının başlaması için tazminatın tamamının ödenmesini ve birlikte sorumluların öğrenilmesi şart koşulmuşken; TBK m.73/2'de dava açılır açılmaz diğer sorumlulara bildirim yapılması, yapılmazsa bildirim yapılması gereken tarihi zamanaşımının başlama tarihi olarak kabul etmektedir. Uygulamada bu iki fıkranın birlikte yorumlanması gerekmektedir⁵⁴²: kendisine dava açılan müteselsil sorumlu bu durumu diğer sorumlulara bildirirse zamanaşımı süresi bakımından TBK m.73/2'deki hükümler geçerli olacak; buna karşılık kendisine dava açılmasına rağmen diğer sorumlulara bir bildirimde bulunulmazsa bu durumda zamanaşımı TBK m.73/2'ye göre bildirim dürüstlük kuralına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlayacaktır⁵⁴³.

Yapılan bir diğer eleştiri, zamanaşımının başlaması için öngörülen tazminatın tamamen ödenmesi ve diğer sorumluların öğrenilmesi şartlarının tespit edilmesinin rücu

⁵³⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.399.

⁵³⁸ Kırcı,2006, s. 671.

⁵³⁹ Yağcıoğlu, 2014, s.399.

⁵⁴⁰ Nomer, 2011, 254-255.

⁵⁴¹ Koçano Rodoslu, 2016, s.174; Kılıçoğlu, 2008, s.43.

⁵⁴² Kurt, 2011, 157; Yağcıoğlu, 2014, s.397.

⁵⁴³ Yağcıoğlu, 2014, s.399.

borçluları bakımından zor olmasıdır⁵⁴⁴. Rücu borçlusunu sorumluların, zamanaşımı def'inde bulunmaları için bu şartları tespit etmeleri zorunludur. Fakat sorumlular çoğu zaman dava ve tahsilat sürecinden haberdar olmadıkları için tazminatın ne zaman tamamen ödendiğini bilmeleri çok zordur⁵⁴⁵. Yine aynı şekilde, rücu alacaklısı tarafından diğer sorumluların öğrenilme tarihlerini ispat etmeleri açısından da zorluk doğmaktadır. Bundan dolayı rücu borçlusunu sorumlular bakımından ekstra bir ispat zorluğundan bahsetmek mümkündür⁵⁴⁶.

Son eleştiri olarak, TBK m.73/2'de öngörülen bildirim külfetinin yerine getirilmemesi durumunda zamanaşımı süresinin ödeme yapılmamış olsa dahi daha önce işlemeye başlaması yönündeki eleştiridir⁵⁴⁷. Zamanaşımının başlangıcında kabul edilen genel kural söz konusu alacağın muaccel olmasıdır ve müteselsil sorumluluk bakımından muacceliyet kanunda belirtildiği şekli ile tazminatın ödenmesi ve diğer zarar verenlerin kimliğinin öğrenilmesi ile gerçekleşir. Bu şartların gerçekleşmesi ile de zamanaşımı bu tarihten sonra işlemeye başlar⁵⁴⁸. Fakat kanundaki düzenlemeye göre kendisine dava açılan sorumlu, bunu diğer zarar verenlere bildirmediği takdirde zamanaşımı dürüstlük kuralına göre bildirim yapılabileceği tarihte işlemeye başlayacak, bu durumda da tazminatın tamamen ödenmediği dolayısıyla henüz rücu alacağının doğmadığı durumlarda rücu zamanaşımının dolma riski ile karşı karşıya kalacaktır⁵⁴⁹. Bildirim yapılmadığı takdirde, özellikle davaların uzun sürdüğü ülkemizde, rücu hakkının kaybindan bahsetmek muhtemeldir. Bu konuda öğretide getirilen önerilere göre ise, rücu talebi zamanaşımı zarar verenin kimliği biliniyorsa ödeme ile başlamalı; ödemede bulunan zarar veren, diğer zarar verenleri bildiği halde bildirimde bulunmamışsa rücu talebi hakkın kötüye kullanılması çerçevesinde ya reddedilmeli ya da diğer zarar verenlere kendilerine zamanında bildirim yapılsaydı daha elverişli konumda olacaklarının ispatı sağlanmalıdır⁵⁵⁰.

⁵⁴⁴ Yağcıoğlu, 2014, s.398.

⁵⁴⁵ Kapancı, 2015, s.560.

⁵⁴⁶ Yağcıoğlu, 2014, s.398.

⁵⁴⁷ Yağcıoğlu, 2014, s.400.

⁵⁴⁸ Kapancı, 2015, s.560; Yağcıoğlu, 2014, s.400.

⁵⁴⁹ Kırca,2006, s. 671-672; Nomer, 2011, 255.

⁵⁵⁰ Kurt, 2011, 158; Yağcıoğlu, 2014, s.402; Kırca,2006, s. 671-672.

3.2 HALEFİYET HAKKI BAKIMINDAN ZAMANAŞIMI

Halefiyet ile alacaklı zarar görenin sahip olduğu tüm haklar, ödemede bulunan müteselsil sorumluya geçecek ve müteselsil sorumlu bu haklar ile rücu hakkını temin etmeye çalışacaktır⁵⁵¹. Müteselsil sorumlu halefiyet kanalıyla rücu hakkını kullanırken uygulanacak zamanaşımı süresi TBK m.73'de düzenlenen zamanaşımı süresi değildir. Zira 73. maddede belirtilen zamanaşımı süresi kanun lafzında da anlaşılacağı üzere yalın rücu talebi bakımından geçerli olup, halefiyet talebi bakımından söz konusu olmayacaktır⁵⁵². Bu durum rücu talebi ve halefiyet arasındaki temel farklılıklar bakımından da olması gerektirir. Şöyle ki, yalın rücu talebinde yeni bir haktan ve bundan kaynaklı yeni bir zamanaşımı süresinden bahsedilirken, halefiyette zarar veren zarar görenin yerine geçerek asıl alacağa sahip olacak ve dolayısıyla asıl alacağın tabi olduğu zamanaşımı süresiyle bağlı olacaktır⁵⁵³. Bir başka anlatımla, halefiyet halinde zamanaşımı asıl alacağın bağlı olduğu zamanaşımı süresine göre tayin edilecek, bu da müteselsil sorumluluk bakımından haksız fiile dayalı zamanaşımı süresi olacaktır⁵⁵⁴. Haksız fiilde zamanaşımın başlangıç anı da zarar verici olayın meydana geldiği tarih olarak kabul edilmektedir⁵⁵⁵.

Halefiyet için, asıl alacaktan kalan zamanaşımı işlemeye devam edeceği için, halefiyet alacağının rücu alacağından daha önce zamanaşımına uğramış ihtimali söz konusu olacaktır⁵⁵⁶. Halefiyetin daha önce zamanaşımına uğramış olduğu durumlarda, yalın rücu talebi bundan etkilenmezken; müteselsil sorumlu, asıl alacağa bağlı teminatlardan yararlanmak amacıyla halefiyetten yararlanmak istediğini belirttiğinde diğer zarar verenlerin zamanaşımı def'ileriyle karşılaşması muhtemeldir⁵⁵⁷.

⁵⁵¹ Kapancı, 2015, 540.

⁵⁵² Yağcıoğlu, 2014, s.402.

⁵⁵³ Yağcıoğlu, 2014, s.403.

⁵⁵⁴ Kılıçoğlu, 1979, s.135; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, 1993, s.1045.

⁵⁵⁵ Erdem, 2010, 107; Kurt, 2011, s.142.

⁵⁵⁶ Dalcı Özdoğan, 2015, s.224.

⁵⁵⁷ Nomer, 2011, s.251.

4. RÜCU HAKKININ DAVA YOLU İLE İLERİ SÜRÜLMESİ VE UYGULANACAK USUL HUKUKU

4.1 RÜCU DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Tazminatın iç ilişkide paylaşılmasını öngören rücu davalarında bir takım usuli meseleler gündeme gelecektir. Buna göre ilk olarak, uyuşmazlığın hangi mahkeme tarafından çözümleneceği görev konusunun ve hangi görevli yer mahkemesinde görüleceği yetki konusunun değerlendirilmesi gerekmektedir⁵⁵⁸.

Rücu talebine ilişkin açılacak davalar, bir alacağın ifa edilmesine ilişkin açılan eda davalarıdır⁵⁵⁹. Bu davalara ilişkin görevli ve yetkili mahkeme belirlenirken öncelikle halefiyete dayalı bir talepte mi bulunulacağına, yoksa yalnız rücu talebine ilişkin bir talepte mi bulunulacağına karar verilmesi gerekmektedir. Kural olarak bu iki talep yarışma halinde olduğu ve birbirlerinden farklı özellikler arz ettiği için öncelikle bu değerlendirmenin yapılması gerekmektedir⁵⁶⁰. Zira görev ve yetki belirlemesi yapılırken rücu alacaklısı ile rücu borçlusunu arasındaki hukuki ilişkinin niteliği önem arz etmektedir⁵⁶¹.

Eğer halefiyete dayalı bir rücu davası söz konusu ise, zarar görenin dış ilişkide açacağı davada hangi mahkeme görevli ve yetkiliyse, rücu davasında da o mahkeme görevli ve yetkili olacaktır⁵⁶². Her ne kadar halefiyetle birlikte borcun konusu değişerek para borcu olsa da, görevli ve yetkili mahkeme konusunda bir değişiklik söz konusu olmayacaktır. Zira rücu davasının davacısı konumundaki sorumlu dış ilişkideki alacaklının haklarını devralarak bu haklara halef olacaktır⁵⁶³.

⁵⁵⁸ Pekcanitez/Atalay/Özekes, 2011, s.104 vd; Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.121 vd.

⁵⁵⁹ Kapancı, 2015, s.575; Karşlı, 2004, s.93; Omağ, 2011, s.186.

⁵⁶⁰ Nomer, 1997, s.250-251.

⁵⁶¹ Karşlı, 2004, s.95.

⁵⁶² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, 1993, s.217; Karşlı, 2004, s.98.

⁵⁶³ Kapancı, 2015, s.579.

Yalın rücu talebine ilişkin açılacak davalarda ise Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun görev ve yetkiyi düzenleyen genel hükümleri⁵⁶⁴ dikkate alınarak bir belirleme yapılacaktır⁵⁶⁵. Yalın rücu talebinde genel kuralların uygulanmasının sebebi, rücu hakkının yeni bir ilişkiden doğan ayrı bir alacak hakkı olmasıdır. Hangi mahkemenin görevli ve yetkili olduğunun belirlenmesi iç ilişkinin içeriğine göre belirlenecektir. Belirlenen mahkemenin dış ilişkiyi çözüme kavuşturan mahkeme ile bir ilişkisi bulunmamaktadır⁵⁶⁶.

4.2 RÜCU DAVASINDA İSPAT VE DAVANIN KAPSAMI

Öncelikle halefiyete dayalı açılan davalara bakıldığında, ispat konusunda rücu alacaklısının daha avantajlı konumda olduğu görülecektir⁵⁶⁷. Zira rücu alacaklısı, diğer sorumlularla arasında bir iç ilişki olduğunu ispat etmek zorunda değildir. Bu durumda, halefiyete sebep oluşturan bir dış ilişkinin var olduğunun ve alacaklıya bu ilişkiye istinaden ödeme yapıldığının ispat edilmesi yeterlidir. Bu iki durumun ispat edilememesi halinde ise rücu davasının reddedilme ihtimali vardır⁵⁶⁸. Bununla birlikte halefiyet hakkını kullanan kişinin aynı zamanda alacaklının ispatla yükümlü olduğu hususları da ispat etmesi beklenmektedir⁵⁶⁹. Yalın rücu talebine ilişkin açılacak davalarda, ispat külfeti davayı açan rücu alacaklısında olmakta ve rücu alacaklısı diğer sorumlularla arasında bir iç ilişkinin mevcut olduğunu ispat etmek zorundadır, bu iç ilişkinin varlığının ispat edilemediği durumlarda dava reddedilecektir. Bu kapsamda yalın rücu talebinde ispatın halefiyete nazaran daha zor olduğu söylenebilir⁵⁷⁰.

Müteselsil sorumluluğun niteliği itibari ile alacaklı zararın tümünü her bir zarar verenden talep edebiliyorken; iç ilişkideki rücu davasının kapsamı, alacaklıya ödeme yapan zarar verenin payını aşan kapsamla sınırlıdır⁵⁷¹. Bu durumda tazminatın itibari değerine bakılmayacak, rücu alacaklısının fiilen ödediği meblağ esas alınacaktır;

⁵⁶⁴ Görev konusunda HMK m.1 vd., yetki konusunda HMK m.5 vd. hükümlerine bakılacaktır.

⁵⁶⁵ Karşlı, 2004, s.106.

⁵⁶⁶ Kapancı, 2015, s.580.

⁵⁶⁷ Kapancı, 2015, s.580.

⁵⁶⁸ Karşlı, 2004, s.139.

⁵⁶⁹ Kapancı, 2015, s.580.

⁵⁷⁰ Karşlı, 2004, s.152; Kapancı, 2015, s.581.

⁵⁷¹ Yağcıoğlu, 2014, s.405.

dolayısıyla tazminat miktarı, ödenen faiz, mahkeme masrafları da rücu talebinin kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir⁵⁷². Yalnız ödenen bu tutarın sadece zarar verenin payını aştığı kadarı, diğer sorumlular arasında yine payları oranında paylaşılacaktır⁵⁷³.

4.3 ASIL DAVANIN DİĞER SORUMLULARA İHBARI

4.3.1 Genel Olarak Davanın İhbarı ve Şartları

Görülmekte olan bir davada, taraflardan birisinin söz konusu davada kendisine yardım etmesini istemek üzere üçüncü bir kişiye haber vermesine davanın ihbarı denilmektedir⁵⁷⁴. Davanın ihbarı müessesesi, davanın kaybedilmesi durumunda taraflardan birinin üçüncü bir kişiye rücu edeceği veya üçüncü kişinin davanın taraflarından birine rücu edeceği ihtimallerde söz konusu olmaktadır (HMK m.61/1)⁵⁷⁵. Müteselsil sorumluluk özelinde kendisine ihbar yapılacak kişi, diğer zarar veren müteselsil sorumlulardır zira asıl davadan sonra açılacak rücu davasının taraflarından biri de bu sorumlular olacaktır⁵⁷⁶.

Davanın ihbarı zorunlu değildir fakat alacaklı ile dış ilişki kapsamında görülen dava sonucunda verilecek karar, iç ilişkide rücu paylaşımını etkileyeceği için davanın tüm sorumlulara ihbar edilmesi tarafların menfaati açısından gereklidir⁵⁷⁷. İhbarın temel amacı, davanın diğer sorumlulara duyurularak bu kişilerin ihbarda bulunan tarafa destek olması ve sonuç itibarıyla davanın kazanılmasının sağlanmasıdır⁵⁷⁸. Zira ihbar olunan sorumluların elinde davanın ihbar eden sorumlu lehine sonuçlanmasını sağlayacak deliller bulunuyor olabilir veya kendisine ihbarda bulunulan kişinin davaya katılımıyla davada daha iyi bir savunma yapılması imkânı doğabilir⁵⁷⁹. Bununla birlikte, ihbar ile

⁵⁷² Akıntürk, 1971, s. 216; Canyürek, 2003, s.124.

⁵⁷³ Gürkanlar, 1982, s.107.

⁵⁷⁴ Kapancı, 2015, s.582; Pekcanitez/Atalay/Özekes, 2011, s.227; Pekcanitez, 1992, s.107; Kuru, 2001, s.3515; Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.522; Karlı, 2011, s.321; Karlı, 2004, s.191; Yılmaz, 2013, s.607; Üstündağ, 1989, s.324; Postacıoğlu, 1975, s.316; Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, 2009, s.158.

⁵⁷⁵ Kuru, 2001, s.3516; Postacıoğlu, 1975, s.317; Yılmaz, 2013, s.607; Umar, 2013, s.217.

⁵⁷⁶ Kapancı, 2015, s.583.

⁵⁷⁷ Üstündağ, 1989, s.324.

⁵⁷⁸ Atalı, 2007, s.43.

⁵⁷⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.522.

kendisine ihbarda bulunulan sorumlu davaya fer'i müdahil olarak katılsın ya da katılmasın ihbarın sonuçları doğacak ve ileride rücu davası açacak sorumlunun hakları şimdiden koruma altına alınmış olacaktır⁵⁸⁰.

İhbarın yapılabilmesi için öncelikle açılmış ve görülmekte olan bir davanın varlığı gerekmektedir⁵⁸¹. HMK m.61/1'de "*tahkikat sonuçlanıncaya kadar*" davanın üçüncü bir kişiye ihbar edilebileceği düzenlenmiştir. Buna göre istinaf mahkemesinde yeniden tahkikat yapılan durumlarda davanın ihbarı mümkünken, istinaf mahkemesinde yeniden inceleme yapılmayan hallerde ve Yargıtay'da temyiz aşamasındaki dosyalarda davanın ihbarı mümkün değildir⁵⁸². Davanın ihbarı için gerekli bir diğer şart ise, davanın kendisine rücu edilecek veya onun rücu edeceği üçüncü bir kişiye ihbar edilmesidir⁵⁸³. Dolayısıyla davanın tarafları birbirlerine karşı ihbarda bulunamayacakları gibi mecburi dava arkadaşları da birbirine ihbarda bulunamaz⁵⁸⁴. Buna karşılık ihtiyari dava arkadaşlarından her biri diğerine karşı açılacak davada üçüncü kişi konumunda olduğu için, bu kişilere karşı da davanın ihbarı mümkündür⁵⁸⁵.

İhbarla davadan haberdar edilen müteselsil sorumlu, ihbarda bulunanın dava süresine fer'i müdahil olarak katılması mümkündür. Bununla birlikte kişi, kendisine hiç ihbar yapılmadan da yine davaya fer'i müdahil olarak katılmak isteyebilir. Bu durumda davanın tarafı olan sorumlunun, bu sürecin başlatılmasında bir etkisi olmayacak, fer'i müdahillik şartlarının olup oluşmadığına davaya bakan hâkim karar verecektir⁵⁸⁶.

4.3.2 Davanın İhbarı Usûlü

İhbar, hâkimin ya da karşı tarafın iznine bağlı olmayan, tek taraflı bir usûl işlemidir⁵⁸⁷. Mahkeme ihbarın örneğin ileride rücu davası açılma olasılığının olup olmadığı şeklindeki maddi şartlarını incelemeyecek, yalnızca ihbarın şekli şartlarına bakacaktır.

⁵⁸⁰ Atalı, 2007, s.42; Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.522.

⁵⁸¹ Atalı, 2007, s.73.

⁵⁸² Kuru, 2001, s.3521; Pekantez, 1992, s.109; Üstündağ, 1989, s.324; Postacioğlu, 1975, s.317; Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, 2009, s.159; Karşlı, 2011, s.322.

⁵⁸³ Atalı, 2007, s.42; Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.523.

⁵⁸⁴ Kapancı, 2015, s.585.

⁵⁸⁵ Pekantez/Atalay/Özekes, 2011, s.223; Pekantez, 1992, s.77; Kuru, 2001, s.3517.

⁵⁸⁶ Atalı, 2007, s.113.

⁵⁸⁷ Pekantez/Atalay/Özekes, 2011, s.229; Yılmaz, 2013, s.610.

Örneğin, dava henüz açılmadan ihbarda bulunulduysa ya da davanın taraflarından birine ihbar yapıldıysa bu durumda hâkim talebi reddedebilecektir⁵⁸⁸.

İhbar davanın görüldüğü mahkeme aracılığıyla ya da mahkeme dışında, örneğin noter kanalıyla yapılması mümkündür⁵⁸⁹. Yalnızca ihbarın yazılı şekilde yapılması, yapılma sebebin gerekçeleriyle açıklanması ve yargılamanın hangi aşamada olduğu belirtilmesi zorunludur⁵⁹⁰(HMK m.62/1). Bununla birlikte ihbarda bulunan taraf, davanın sebebi ve konusu hakkında da bilgi vermeli, davanın kaybedilmesi halinde muhtemel rücu talebi karşı tarafa bildirilmelidir⁵⁹¹.

İhbarı gerektiren durumun varlığı dava açılmadan önce biliniyorsa dava açılması ile ihbar gerçekleştirilmeli; daha sonra öğrenildiyse, öğrenildikten hemen sonra ihbarın yapılması gerekmektedir⁵⁹². Bunun için mahkemece ihbarı yapan tarafa ayrıca süre verilmez, ancak ihbarın tevalisi gibi zorunlu hallerde süre verilebileceği kabul edilmiştir (HMK m. 62/2). İhbarın tevalisinden kastedilen ise, kendisine ihbar yapılan kişinin de bir başkasına ihbarda bulunma halidir. Bu durum da ancak kişinin bir başkasına rücu etme ihtimalinde söz konusu olur⁵⁹³.

4.3.3 İhbar Üzerine Üçüncü Kişinin Tutumu

Davanın ihbarı üzerine üçüncü kişi iki farklı davranışta bulunabilir; bunlardan ilki ihbara karşı cevapsız kalması, diğeri ise fer'i müdahil olarak davaya katılma iradesidir. Bu iki ihtimal konunun önemi gereği farklı başlıklar altında incelenecektir.

4.3.3.1 İhbara Cevapsız Kalınması

Davanın diğer müteselsil sorumlulara ihbar edilmesi üzerine, bu kişilerin davaya müdahale etme zorunluluğu bulunmamaktadır; isterlerse ihbara karşı hareketsiz kalıp,

⁵⁸⁸ Kuru, 2001, s.3519; Atalı, 2007, s.102; Üstündağ, 1989, s.325.

⁵⁸⁹ Umar, 2013, s.220.

⁵⁹⁰ Karşlı, 2011, s.322.

⁵⁹¹ Atalı, 2007, s.98.

⁵⁹² Üstündağ, 1989, s.324.

⁵⁹³ Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, 2009, s.159; Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.524.

her hangi bir cevap vermeyebilirler⁵⁹⁴. Bu durumda ihbarı yapan taraf, davayı takip yükünden kurtulmayarak davaya devam edecektir⁵⁹⁵. Kendisine ihbarda bulunulan bakımından ise bu kişinin ihbara cevap vermemesi, daha sonra kendisine açılacak rücu davasını kabul ettiği ya da kendisinin açacağı davadan feragat ettiği anlamına gelmemektedir. Bu durumda sadece bu kişi bakımından ihbarın etkisi oluşacaktır⁵⁹⁶.

Görülen davada, ihbarda bulunan müteselsil sorumlu lehine bir karar çıkması durumunda, ihbara cevapsız kalan sorumlu bakımından bir etki ortaya çıkmayacaktır. Zira dava müteselsil sorumlulardan birinin lehine sonuçlandığı için her hangi bir tazminat borcundan da söz etmek mümkün olmayacak, bu durumda muhtemel bir rücu talebinden de bahsedilmeyecektir. Dolayısıyla davaya müdahil olmayan sorumlu bakımından olumsuz bir sonuç oluşmayacaktır⁵⁹⁷. Davanın ihbarda bulunan müteselsil sorumlu aleyhine sonuçlanması durumunda ise, bu karardan ihbara rağmen hareketsiz kalan sorumlu da etkilenecek ve davanın kaybedilmesinde kendisinin bir sorumluluğunun olmadığını ileri süremeyecektir⁵⁹⁸. Açılacak rücu davasında da sorumluluktan kurtulamayacak ve rücu talebine karşılık vermek zorunda kalacaktır⁵⁹⁹. Bazı hallerde ihbar olunan dava kendisine ihbar edilse ve cevap vermese de davanın kaybedilmesinden etkilenmez. Bu durum HMK m.64 atfıyla uygulanan HMK m.69/2’de şu şekilde düzenlenmiştir, “...zamanında ihbar yapılmadığı için davaya geç katıldığını veya yanında katıldığı tarafın iddia ve savunma imkânlarını kullanmasını engellediğini ya da kendisince bilinmeyen iddia ve savunma imkânlarının, tarafın ağır kusuru sebebiyle kullanılmadığını belirterek, yanında katıldığı tarafın yargılamayı hatalı yürüttüğünü ileri sürebilir.” Bu hükme göre cevapsız kalan ihbar olunanın rücu davasından etkilenmemesi için iki ihtimal yer almaktadır⁶⁰⁰. Bunlardan ilki, ihbar olunana ihbarın, yargılama süresinde zaten olumlu bir katkısının olmayacağı zaman diliminde bir diğer anlatımla geç yapıldığı durumlardır. Buna göre, kişi elinde davanın kazanılması için yeterli delillerin olduğunu fakat kendisine ihbarın yapıldığı zaman bu delillerin kullanılmasının davanın kazanılmasında bir katkısının olmayacağını ispatlarsa

⁵⁹⁴ Kapancı, 2015, s.588.

⁵⁹⁵ Kuru, 2001, s.3533; Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.525; Pekcanitez, 1992, s.114.

⁵⁹⁶ Kapancı, 2015, s.588.

⁵⁹⁷ Umar, 2013, s.217; Kuru, 2001, s.3534.

⁵⁹⁸ Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, 2009, s.160.

⁵⁹⁹ Kuru, 2001, s.3534; Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.525; Postacıoğlu, 1975, s.319.

⁶⁰⁰ Karşlı, 2011, s.323; Yılmaz, 2013, s.613.

bu durumda rücu talebine muhatap olmaktan kurtulabilecektir⁶⁰¹. İkinci ihtimal ise, söz konusu davanın ihbarda bulunan sorumlunun ağır kusuru sebebiyle kaybedildiğinin ispatlanmasıdır⁶⁰². Örneğin kişi eldeki ispat vasıtalarını kullanmamışsa veyahut dava sürecini gerekli şekilde takip etmediyse burada ağır kusurun varlığından bahsetmek mümkündür. Bunun dışında hafif kusurlu hareketler bu kapsamda değerlendirilmeyecektir⁶⁰³. Bu iki ihtimalde de ihbarda bulunulan kişinin ihbara cevapsız kalması ile davanın kaybedilmesi arasındaki illiyet bağı koptuğu için ihbar olunanın sorumluluğundan bahsedilemeyecektir⁶⁰⁴.

4.3.3.2 İhbar Üzerine Davaya Fer'i Müdahil Olarak Katılma

Kendisine ihbarda bulunulan kişi, bu ihbar neticesinde davaya fer'i müdahil olarak da katılabilir. Bunun için ihbar olunan kişinin mahkemeye fer'i müdahale talebinde bulunması gerekmektedir, aksi şekilde kişinin sadece duruşmaya katılması fer'i müdahil sıfatını alması için yeterli görülmemektedir⁶⁰⁵. Kişi mahkemeye bu yöndeki talebini iletecek, mahkeme de fer'i müdahale şartlarının oluşup oluşmadığını değerlenecek ve neticede bu konuda bir karar verecektir⁶⁰⁶. Dolayısıyla tek başına bir ihbarın yapılması yeterli değildir.

Fer'i müdahillik talebi mahkeme tarafından kabul edilirse, müteselsil sorumlu kendisine dava açılan sorumlunun yanında dava sürecine katılacaktır. Adeta onun yardımcısı konumunda olan fer'i müdahil neticede verilen karardan da etkilenecektir. Bu davada verilecek karar ihbarda bulunan sorumlu ile fer'i müdahil arasında daha sonra görülecek rücu ilişkisinde bağlayıcı olacaktır⁶⁰⁷. Eğer davayı ihbarda bulunan ve yanında yer alan fer'i müdahil kazanırsa, her hangi olumsuz bir durum olmadan dava sonuçlanmış olacaktır⁶⁰⁸. Davanın kaybedilme durumunda ise, ihbarda bulunan müteselsil sorumlu,

⁶⁰¹ Postacıoğlu, 1975, s.319.

⁶⁰² Yılmaz, 2013, s.613; Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.525.

⁶⁰³ Kapancı, 2015, s.590.

⁶⁰⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, 2011, s.525.

⁶⁰⁵ Kapancı, 2015, s.590.

⁶⁰⁶ Atalı, 2007, s.113.

⁶⁰⁷ Kapancı, 2015, s.591.

⁶⁰⁸ Pekcanitez, 1992, s.183.

fer'i müdahile rücu davası açabilecek ve söz konusu bu rücu davasında da, ilk davada verilen hüküm hâkim tarafından kendiliğinden değerlendirilecektir⁶⁰⁹.

4.3.4 İhbar Yapılmamasının Sonuçları

Alacaklı ile müteselsil sorumlu arasındaki asıl davada, davalı sorumlu diğer sorumluların kimliklerini bilse ve şartları oluşsa dahi ihbarda bulunmayabilir zira ihbarda bulunma bir zorunluluk olmayıp, tamamen tarafların tercihindir⁶¹⁰. İhbarın yapılmaması, kişinin daha sonra rücu davası açma hakkını elinden almaz fakat rücu davası açıldığında karşı tarafa karşı ileri süreceği rücu imkânını zayıflatır⁶¹¹. Şöyle ki, kendisine ihbarda bulunulmayan müteselsil sorumlu, asıl davada kurulan hükmün hatalı olduğunu veya dayanılan vakıaların yanlış olduğunu ileri sürebilir. Bundan dolayı da ilk davada verilen karar, dava aşamasına katılmayan müteselsil sorumluyu bağlamayacak ve rücu davasında hâkim tekrar inceleme yaparak aksi yönde bir karar verilebilecektir⁶¹². Bundan dolayı davanın diğer sorumlulara ihbar edilmesi hem mahkemelerin çelişkili karar vermemesi hem de usul ekonomisinin sağlanması bakımından önem arz etmektedir⁶¹³.

⁶⁰⁹ Kuru, 2001, s.3527.

⁶¹⁰ Kapancı, 2015, s.594.

⁶¹¹ Umar, 2013, s.224; Kuru, 2001, s.3541.

⁶¹² Kuru, 2001, s.3542.

⁶¹³ Pekcanitez/Atalay/Özekes, 2011, s.227.

SONUÇ

Toplum halinde yaşamının bir sonucu olarak, birden fazla kişinin birlikte bir zarara sebep olmaları sıkça rastlanılan bir durumdur. Bu durum, özellikleri itibari ile haksız fiilden farklı değerlendirilip kanun koyucu tarafından ayrıca hüküm altına alınmıştır. Türk Borçlar Kanununun 61. ve 62. maddelerinde düzenlenen müteselsil sorumluluk, bir zararın meydana gelmesinde birden fazla zarar veren kişi olması halini ifade etmektedir. Bu şekilde ayrı bir düzenlemenin öngörülmesinin öncelikli sebebi, haksız fiil neticesinde kendisinde zarar ortaya çıkan zarar görenin korunması düşüncesidir. Müteselsil sorumluluk sayesinde zarar gören ortaya çıkan zararını bu zarardan sorumlu olan kişilerden istediğine başvurarak talep hakkına sahip olmakta, ayrıca zararı tümüyle tazmin edilene kadar da tüm sorumluların sorumlulukları devam etmektedir. Bunun yanında zarar verenler de birlikte hareket ederek kendilerini daha iyi savunma ve buna uygun delilleri de sunma fırsatına sahip olurlar. Ayrıca çıkacak tazminat tüm sorumlular arasında paylaştırılacağı için de zarar verenler tüm zarardan sorumlu olmazlar. Her ne kadar öncelikli amaç zarar görenin menfaatinin korunması olsa da, müteselsil sorumluluk sayesinde her iki taraf arasındaki menfaat dengesinin korunması amaçlanmaktadır.

Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte müteselsil sorumluluk ile ilgili birçok değişiklik de gündeme gelmiştir. Bu konudaki temel değişiklik eski kanun döneminde kabul edilen tam teselsül-eksik teselsül ayrımının kaldırılmasıdır. Birden fazla kişinin ortak kusurlarıyla aynı zarara sebep olmaları durumunu ifade eden tam teselsül ile aynı zarardan farklı sebeplerle sorumlu olması durumunu ifade eden eksik teselsül ayrımının kaldırılması ile birlikte hangi hukuki sebebe dayanıldığına bakılmaksızın birden çok zarar veren bakımından zarar ile illiyet bağının olduğu durumlarda müteselsil sorumluluğun doğduğu kabul edilecektir. Buna ek olarak, yeni düzenleme ile birlikte eski kanun döneminde kabul edilen eksik teselsülde rücu sıralaması da kaldırılmış, yine tüm zarar verenler bakımından bir ayrım yapılmaksızın ödeme yapan zarar verenin, alacaklının haklarına halef olacağı kabul edilmiştir. Bununla birlikte, yeni kanun ile borçlulardan biri lehine kesilen zamanaşımın diğer borçlular açısından da kesileceği kabul edilerek, ayrıca rücu zamanaşımını öngörülmüştür.

Müteselsil sorumluluk bünyesinde iki farklı ilişkiyi barındırmaktadır. Bunlardan ilki zarar gören ile zarar verenler arasındaki dış ilişki iken, diğeri zarar verenler arasındaki rücu hakkını düzenleyen iç ilişkidir. Çalışmanın konusu kapsamında incelenen iç ilişki, kendi payından fazlasını ödeyen zarar verenin, fazla ödediği kısmı diğeri zarar verenlerden yine onların payları oranında talep etmesini ve bundan kaynaklanan paylaşım düzenini ifade etmektedir. İç ilişkinin amacı tazminatın zarar verenler arasında adil bir şekilde paylaşılmasıdır. Kendisine düşen paydan daha fazlasını ödeyen borçlu, iç ilişki kapsamında iki farklı talep hakkına sahiptir. Bunlardan ilki yalın rücu talebidir. Rücu talebi, özü itibari ile bir alacak hakkıdır. Bu alacak hakkı, dış ilişkideki asıl borç ilişkisinden bağımsız, rücu edilen ile rücu eden arasındaki hukuki ilişkiden doğan yeni bir haktır. Bundan dolayı dış ilişkideki zarar gören ile zarar verenler arasındaki ilişkiden etkilenmeyecek, onun tabi olduğu zamanaşımı süresine de bağlı olmayacaktır. TBK m.62/2’de hüküm altına alınan halefiyette ise, alacaklıyı tatmin eden sorumlu, alacaklının sahip olduğu talep hakkına ve ona bağlı fer’i haklara sahip olmakta, bir nevi alacaklının yerine geçmektedir. Bu sayede halefiyet ile birlikte rücu hakkı sahibinin hukuki durumu güçlenecek ve diğeri sorumlular karşısındaki yeri sağlamlaşacaktır. Halefiyet ve rücu hakkının birlikte söz konusu olduğu durumlarda bu iki hak yarışma halindedir. Bir diğeri anlatımla, taleplerden birinin ileri sürülmesi ve neticede başarıya ulaşılması halinde, diğeri hakkın kullanımı mümkün olamayacaktır.

İç ilişkide zarar verenler arasında tazminatın paylaşılması, bütün durum ve koşullar, özellikle zarar verilere yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu dikkate alınarak gerçekleştirilecek ve zarar verenlerin iç ilişkide ne oranda sorumlu olacakları bu ölçütlere göre belirlenecektir. Müteselsil sorumlulukta, iç ilişkide sorumluluk oranlarını belirleme görevi kanunda yer alan düzenlemeye göre hâkimin takdirine bırakılmıştır. Hâkim bu paylaşımı yaparken, hakkaniyet düşüncesine göre hareket edecek, zarar verenlerin zararın gerçekleşmesindeki katkılarını, zarardan yararlanma oranlarını ve temsil ettikleri sorumluluk sebeplerini dikkate alacaktır.

Sorumluluk türleri dış ilişkide bir önem arz etmese de, iç ilişkide zarar verenler arasında paylaşım yapılırken göz önünde bulundurulacaktır. TBK m. 61/1 hükmüne göre müteselsil sorumlulukta, zarar verenler aynı sebepten dolayı sorumlu olabilecekleri gibi çeşitli sebeplerden dolayı da sorumlulukları gündeme gelebilir. Aynı sebeple sorumlu

oldukları durumlarda, sorumluluk sebebi kusura dayanıyorsa paylaşırma, zarar verenler arasındaki kusur oranlarına ve zarara katılım şekillerine göre yapılacaktır. Eğer aynı sebep sözleşmeye dayanıyorsa, bu durumda da sözleşmenin niteliği ve sözleşmesel kusur paylaşırmanın temelini oluşturacaktır. Son olarak, birden fazla zarar verenin kanundan doğan kusursuz sorumluluk halleri söz konusuysa, paylaşırmada tehlikenin yoğunluğu ve zararın meydana gelmesindeki katkıları göz önünde tutulacak ve rücu düzeni bu değişkenlere göre tespit edilecektir.

Birden fazla kişinin çeşitli nedenlerle sorumlu olduğu durumlarda ise, paylaşırma kusurun ağırlığına ve tehlikenin yoğunluğuna göre yapılacaktır. Eski Borçlar Kanunu döneminde, tazminat yükümlülüğü nihai olarak kusur sorumlusunun üzerinde kalmakta, kusursuz sorumlu kişilere bu konuda bir imtiyaz sağlanmaktaydı. Değişen teknolojik gelişmelerle kusursuz sorumluluk bir istisna olmaktan çıkmış ve kusur sorumluluğunun yanında yer almaya başlamıştır. Türk Borçlar Kanunu da bu değişikliğe uyum sağlayarak sorumluluğun paylaşırılmasında kusurun ağırlığı ve tehlikenin yoğunluğu ölçütlerinin dikkate alınacağını hükme bağlamıştır. Hâkim bu paylaşırmaı yaparken somut olayın tüm koşullarını dikkate alarak karar verecektir.

Türk Borçlar Kanunundan önce müteselsil sorumlulukta rücu talebinin tabi olacağı zamanaşımı süresi hakkında açık bir düzenleme mevcut değildi. TBK m.73 ile getirilen düzenlemeyle birlikte artık yalın rücu talebinin tabi olacağı zamanaşımının, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumluların öğrenildiği tarihten başlayarak iki yıl ve her halde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yıl olacağı kabul edilmiştir. Bu düzenleme ile birlikte, daha önce öğretilde yer alan farklı görüşlere ve tartışmalara son verilmiş ve yeknesak bir kural getirilmiş, bu sayede hukuki güvenliğin sağlanması bakımından önemli bir gelişme yaşanmıştır. Aynı maddenin devamında kendisinden tazminat talebinde bulunulan müteselsil sorumluya bu durumu diğer borçlulara bildirme külfeti de yüklenmiştir. Kanun koyucu tarafından bu şekilde bir bildirim aranmasının nedeni diğer sorumluların bu durumu önceden öğrenmelerinde menfaatlerinin bulunmasıdır. Bildirim külfetinin yerine getirilmemesi durumunda, zamanaşımı bildirim süresinin dürüstlük kuralına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlayacaktır. Halefiyet hakkının tabi olacağı zamanaşımı ise yalın rücu talebindeki zamanaşımından farklı olarak asıl alacağın bağlı olduğu zamanaşımı süresine göre tayin

edilecektir. Bu süre de müteselsil sorumluluk bakımından haksız fiile dayalı zamanaşımı süresi olacaktır.

Rücu davalarında eğer rücu hakkı sahibi yalın rücu hakkını kullanacaksa, rücu talebi yeni bir ilişkiden doğan bağımsız bir dava olduğu için görevli ve yetkili mahkeme genel usul hükümlerine göre belirlenecektir. Eğer talep sahibi halefiyet hakkına dayanarak bir talepte bulunacaksa bu durumda da görevli ve yetkili mahkeme, zarar görenin dış ilişkide açacağı davada hangi mahkeme görevli ve yetkiliyse o mahkeme olacaktır. Dış ilişki kapsamında zarar gören ile zarar verenler arasında görülecek davada, diğer zarar verenlere davanın ihbar edilmesi bir zorunluluk olmasa da, ihbarın yapılması daha sonra görülecek rücu davasında rücu hakkı sahibinin diğer borçlular karşısındaki durumunu güçlendirecektir.

KAYNAKÇA

- Acar, F. (2011). Tam Teselsül Eksik Teselsül Ayrımı. *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011) Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan* içinde (s.341-349). İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi.
- Ağca Toplandı, P. (2010). Teselsül Karinesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S.90, (s.379-394).
- Akıncı, Ş. (2011). *Borçlar Hukuku Bilgisi*. Konya: Sayram Yayınları.
- Akıntürk, T. (1971). *Müteselsil Borçluluk*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Akıntürk, T., Ateş Karaman, D. (2012). *Borçlar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Akman, G.S. (1976). *Sorumsuzluk Anlaşması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Alangoya, Y., Yıldırım, M.K., Deren Yıldırım, N. (2009). *Medeni Usul Hukuku Esasları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Altay, S. (2011). Müteselsil Borçlunun Rücu Hakkının Doğumundan Önce Borçtan Kurtarıma Talebi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi C.17 S.1-2*, (s.393-411).
- Antalya, O.G. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Cilt 2)*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Arat, A. (2018). Müteselsil Borçlarda Alacaklı ile Borçlular Arasındaki İlişkinin Hüküm ve Sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.26, S.2, (s.325-366). 12.01.2019 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/535912> adresinden erişilmiştir.

- Ataay, A. (1986). *Borçlar Hukukunun Genel Teorisi Birinci Yarım*. İstanbul: Der Yayınları.
- Atalı, M. (2007). *Medeni Usul Hukukunda Davanın İhbarı*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Ayan, M. (2012). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Konya: Mimoza Yayınları.
- Ayar, A., Engin H. (2010). Teselsülde Rücu. *Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan (Cilt 2)* içinde. (s.1293-1308). İstanbul: Beta Yayınları.
- Aydoğdu, M. (2009). *Sivil Amaçlı Nükleer Santral İşletenin ve Nükleer Madde Taşıyanın Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aygün, M.Y. (1978). Haksız Eylemlerde Tam Zincirleme Sorumluluk İle Karşılaştırmalı Olarak Eksik Zincirleme Sorumluluk (BK m.50-51). *Yargıtay Dergisi*, C.4 S.4, (s.503-527). 03.01.2019 tarihinde <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergi/14> adresinden erişilmiştir.
- Başar, B. (2009). *Ödemede Bulunan Kefilin Alacaklıya Halef Olması ve Bunun Hukuki Sonuçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul. 15.02.2019 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.
- Birsen, K. (1967). *Borçlar Hukuku Dersleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Buz, V. (2012). Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, S.3 (s.5-42).
- Canbolat, F. (2008). Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri, Borçlar Kanunu Tasarısı'ndaki İlgili Hükümlerin Kısa Değerlendirilmesi ile Birlikte. *Ankara Barosu Dergisi*, Y.66 S.3, (s.68-81).
- Canyürek, M. (2003). *Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

- Çavuşoğlu Işıntan, P. (2004). Türk Borçlar Kanunu Tasarısında Yer Alan Haksız Fiillerde Teselsül Düzenlemesi Üzerine Düşünceler. *Prof. Dr. Erden Kuntalp'e Armağan* içinde (s. 499-512). İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
- Dağdelen, A.H. (2011). *818 ve 6098 Sayılı Borçlar Kanunlarında Borçlar Arasında Teselsül*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Dalcı Özdoğan, N. (2015). *Müteselsil Sorumluluk*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dinçkol, A. (2003). Hakimin Takdir Yetkisinin Kullanılması Sürecinde Hakkaniyet. *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi 9. Kitap* içinde (s.173-188). 16.06.2019 tarihinde <http://hfsa-sempozyum.com/wp-content/uploads/2019/02/HFSA9-Dinc%CC%A7kol-min.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Elbir, H.K. (1948). Rücu Hakkını Kullanan Müteselsil Borçlunun, Borçdaşlar Arasında Tediye Kabiliyeti Olmayan Biri Bulunduğu Takdirde Durumu. *İstanbul Barosu Dergisi Y:22 S.2*, (s.690-699).
- Elçin Grassinger, G. (1996). Kefalet Sözleşmesinde Kefil İle Asıl Borçlu Arasındaki Hukuki İlişki. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.55, S.1-2, (s.389-412). 18.01.2019 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/95884> adresinden erişilmiştir.
- Erdem, M. (2010). *Özel Hukukta Zamanaşımı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Eren, F. (2010). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Eren, F. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Erman, E.S. (1968). Müşterek ve Müteselsil Borçluluk ve Borçlulardan Birinin Beraatini Gerektiren Hallerin Diğer Borçlulara Etkisi. *Adalet Dergisi Y.59 S.7-12*, (s.597-605).

- Erten, A. (1981). Müteselsil Sorumluluk Yönünden Sorumsuzluk Şartları. *Prof. Dr. Akif Erginay 65. Yaş Armağanı* içinde (s. 113-121). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Feyzioğlu, F.N. (1977). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Cilt 2)*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Gökcan, H.T. (2016). *Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gülerci, A.F., Kılınc, A. (2011). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Gümüş, M.A. (2012). *Borçlar Hukuku Özel Hükümler (Cilt 1)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Günay, C. (2012). *Türk Borçlar Kanunu Şerhi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Gürkanlar, M. (1982). *Bir Zarara Birlikte Neden Olan Birden Çok Kişinin Sorumluluğu (BK.m.50)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları No.1.
- Gürpınar, D. (2012). Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdikleri. *İzmir Barosu Dergisi S.2* (s.253-299).
- Gürsoy, K.T. (1973). Birden Fazla Kimselerin Aynı Zarardan Sorumluluğu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XXX S.1-4*, (s.57-83). 18.01.2019 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/313/3027.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Hatemi, H., Gökyayla, E. (2012). *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Havutçu, A. (1997). Müteselsil Borçluluk. *İzmir Barosu Dergisi S.2*, (s. 62-88).
- Havutçu, A., Gökyayla, K.E. (1999). *Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Haznedar, İ.M., Gürses, Ö.Ş. (2016). Türk Borçlar Hukukunda Halefîyet. *Prof. Dr. Seza Reisoğlu Armağanı* içinde. (s.801-907). Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayınları.
- İnan, A.N. (1973). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- İnan, A.N., Yücel, Ö. (2014). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kapancı, K.B. (2015). Birlikte *Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Kaplan, İ. (2012). *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Karayalçın, Y. (2003). İsviçre Hukukunda Müteselsil Sorumluluk Konusunda Tartışmalar ve Yasal Gelişmeler. *Ünal Tekinalp'e Armağan* içinde C.2, (s.651-672). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Karayalçın, Y. (2007). İsviçre Hukukunda Müteselsil Sorumluluk Konusunda Tartışmalar ve Yasal Gelişmeler. *Ankara Barosu Dergisi Y.65 S. 4*, (s.107-119).
- Karlı, A. (2004). *Usul Hukuku Açısından Rücu Davaları*. İstanbul: İstanbul Ofset Matbaası.
- Karlı, A. (2011). *Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: Alternatif Yayıncılık.
- Kıcalıoğlu, M. (2015). *Haksız Fiillerden Doğan Tazminat Davaları*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Kılıçoğlu, A.M. (1979). *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefîyet*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Kılıçoğlu, A.M. (2006). Haksız Fiillerde Müteselsil Sorumluluk ve Geçici Ödemeler. *Türk Medeni Kanununun Yürürlüğe Girişinin 80. Yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum* içinde (s.163-184). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

18.02.2019

tarihinde

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/388.pdf> adresinden erişilmiştir.

- Kılıçoğlu, A.M. (2008). *Türk Borçlar Kanun Tasarısı'na Eleştiriler Rapor*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları. 18.02.2019 tarihinde <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/tbkt-2008-262.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kılıçoğlu, A.M. (2017). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Kılıçoğlu, M. (2002). *Sorumluluk Hukuku Sözleşme Dışı Sorumluluk (Cilt 1)*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Kırca, Ç. (2006). Müteselsil Sorumlulukta Borçlar Kanunu Tasarısı İle Getirilen Değişiklikler. *Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan* içinde (s. 641-677). Ankara: Yetkin Yayınları
- Kırca, Ç. (2013). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Müteselsil Sorumluluk Konusunda Getirilen Yenilikler. *Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu Makaleler Tebliğler* (s.23-58). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Koçano Rodoslu, E. (2016). *Rücu Hakkı*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Koçhisarlıoğlu, C., Erişgin, Ö. (2010). Yeni Türk Borçlar Kanunu Tasarısında Haksız Fiiller. *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan (Cilt 2)* içinde (s.1243-1271). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Kuntalp, E., Barlas, N., Ayanoğlu, A., Işntan, P.Ç., İpek, M., Yaşar, M., Koç, S. (2005). *Türk Borçlar Kanunu Tasarısına İlişkin Değerlendirmeler*. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları.
- Kurt, L.M. (2011). Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücu Talebinin Tabi Olduğu Zamanaşımı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* S.95, (s.135-162).
- Kuru, B. (2001). *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. İstanbul: Demir&Demir Yayınları.
- Kuru, B., Arslan, R., Yılmaz, E. (2011). *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.

- Nomer, H.N. (1996). *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Nomer, H.N. (1997). Halefiyet İle Rücu Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar İle Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası C.55 S.3 (s.243-260).
- Nomer, H.N. (2011). Rücu İstemine İlişkin Zamanaşımı. *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanun Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011) Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan* içinde (s.249-255). İstanbul: Legal Yayınları.
- Nomer, H.N. (2012). Haksız Fiillerde Müteselsil Sorumluluk. *Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu Makaleler, Tebliğler* (s.53-61). İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Nomer, H.N. (2017). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Oğuzman, M.K., Öz, M.T. (2009). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Oğuzman, M.K., Öz, M.T. (2013). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Cilt-2)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Omağ, M.K. (2011). *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti (TTK m. 1301)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Önen, T. (1995). *Borçlar Hukuku*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Özen, B. (2011). Kefilin Özel Rücu Talebi ve Bu Talebin Halefiyete Dayanan (Genel) Rücu Talebiyle İlişkisi. *Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan* içinde C.2, (s.1445-1481). İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Özkan, H. (2015). *Açıklamalı-İçtihatlı Asliye Hukuk Davaları ve Tatbikatı Haksız Fiil Sorumluluğu*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Pekcanitez, H. (1992). *Medeni Usul Hukukunda Feri Müdahale*. Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

- Pekcanitez, H., Atalay, O., Özekes, M. (2011). *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Postacıoğlu, İ.E. (1975). *Medeni Usul Hukuku Dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.
- Reisoğlu, S. (2006). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Reisoğlu, S. (2013). *Türk Kefalet Hukuku*, Ankara: Cem Web Ofset San.Tic.Ltd.Şti.
- Reisoğlu, S. (2014). *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Sönmez, İ. (1967). Borçlar Kanununun 50. Maddesine Göre Birden Fazla Şahısların Müteselsil Sorumluluğu. *Ankara Barosu Dergisi* S.3, (s.445-450).
- Şahin Caner, A. (2017). *Türk Borçlar Kanununda Müteselsil Borçluluk*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Tandoğan, H. (1961). *Türk Mes'uliyet Hukuku*. Ankara: Vedat Kitapçılık.
- Tekinay, S.S., Akman, S., Burcuoğlu, H. Altop, A. (1993). *Tekinay Borçlar Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Tuncer, A.N. (1978). Bir Zarara Birden Çok Kişinin Birlikte Neden Olmasında Zincirleme(Müteselsil) Sorumluluk ve Rücu İlişkileri (BK md. 50). *Adalet Dergisi*, C.69 S.5-6, (s. 408-452).
- Umar, B. (2013). *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Üstündağ, S. (1989). *Medeni Yargılama Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Velidedeoğlu, H.V., Özdemir, R. (1987). *Türk Borçlar Kanunu Şerhi (Genel-Özel)*. Ankara: Yargıtay Yayınları.
- Yağcıoğlu, A.H. (2014). *Haksız Fiil Sebebiyle Aynı Zarardan Birden Fazla Kimsenin Müteselsil Sorumluluğu*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yavuz, N. (2013). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Yavuz, N.(2018). *Borçlar Hukuku El Kitabı*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Yeniocak, U. (2011). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler Genel Hükümler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Yıldırım, E.C. (2013). *Birlikte Kefalet*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul. 15.02.2019 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.

Yılmaz, E. (2013). *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Yılmaz, H. (1995). *Karayolları Trafik Kanunu Bakımından Zararın Paylaştırılması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 17/06/2019

Tez Başlığı : MÜTESELSİL SORUMLULUKTA ZARAR VERENLERİN BİRBİRİNE KARŞI RÜCU İLİŞKİSİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 100 sayfalık kısmına ilişkin, 17/06/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %6'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

17/06/2019

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: SEBANUR AŞIK
Öğrenci No: N15220413
Anabilim Dalı: Özek Hukuk Anabilim Dalı
Programı: Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
PRIVATE LAW DEPARTMENT

Date: 17/06/2019

Thesis Title : RECOURSE RELATION BETWEEN PERSONS WHO CAUSE LOSE IN A JOINT LIABILITY

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 17/06/2019 for the total of 100 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 6 %.

Filtering options applied:

- Approval and Declaration sections excluded
- Bibliography/Works Cited excluded
- Quotes excluded
- Quotes included
- Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

17/06/2019
Date and Signature

Name Surname: SEBANUR AŞIK
Student No: N15220413
Department: Private Law Department
Program: Private Law Masters With Thesis

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 17/06/2019

Tez Başlığı: MÜTESELSİL SORUMLULUKTA ZARAR VERENLERİN BİRBİRİNE KARŞI RÜCU İLİŞKİSİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

17/06/2019

Adı Soyadı: SEBANUR AŞIK
Öğrenci No: N15220413
Anabilim Dalı: Özel Hukuk Anabilim Dalı
Programı: Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR

Telefon: 0-312-2976860

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
PRIVATE LAW DEPARTMENT**

Date: 17/06/2019

Thesis Title: RECOURSE RELATION BETWEEN PERSONS WHO CAUSE LOSE IN A JOINT LIABILITY

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Name Surname: SEBANUR AŞIK
Student No: N15220413
Department: Private Law
Program: Private Law Masters With Thesis
Status: MA Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

17/06/2019

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR

